

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Grafik Tasarımı Ana Sanat Dalı Programı

DİJİTAL ORTAM GRAFİK PROGRAMLARINDA
TİPOGRAFİNİN KULLANIMI
Yüksek Lisans Tezi

Danışman: **Prof. Selahattin GANİZ**

Tezi Hazırlayan: **Yusuf ÖZTUNÇ**

İSTANBUL, 2018

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

10/07/2018

Enstitümüz *Grafik Tasarımı Anasanat Dalı* yüksek lisans öğrencilerinden **165110103** numaralı **Yusuf Öztunç** "*İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**DIJİTAL ORTAM GRAFİK PROGRAMLARINDA TİPOGRAFİNİN KULLANIMI**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 04/06/2018 tarih ve 2018/6 sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 39. maddesi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 1 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
PROF. SELAHATTİN GANİZ

ÜYE
DR. ÖĞR. ÜYESİ GÖKNUR SÖZÜNERİ

ÜYE
DOÇ. DR. BAHATTİN ODABAŞI

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Dijital Ortam Grafik Programlarında Tipografinin Kullanımı” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Yusuf ÖZTUNÇ

ONAY

Tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Yusuf ÖZTUNÇ

ÖZET

DİJİTAL ORTAM GRAFİK PROGRAMLARINDA TİPOGRAFİNİN KULLANIMI

Yusuf ÖZTUNÇ

Yüksek Lisans Tezi, Grafik Tasarım Ana Sanat Dalı

Danışman: Prof. Selahattin GANİZ

Haziran 2018 – 120 sayfa

MÖ 3500'lü yıllarda bulunan yazı o tarihten bu zamana kadar sürekli gelişimini sürdürmüştür. İçinde bulunduğu kültüre göre şekillenen, teknolojinin gelişmesine paralel bir gelişim izleyen yazının biz insanlar için iletişim ve gelecek nesillere bilgi aktarmak gibi çok önemli bir işlevi vardır. İlk olarak 1450 yıllarda ortaya çıkması, tipografi çağımızın en önemli ve etkili iletişim aracı olan bilgisayarla buluşmasıyla birlikte dijital ortama girmiş ve son otuz yılda çok ciddi bir evrim geçirmiştir. Hedef kitleyle doğru ve hızlı iletişim sağlamak ve grafik alanındaki önemi ve işlevi de göz önüne alındığında tipografinin dijital ortamdaki önemi artmıştır.

Tipografinin günümüzde artan önemi ve işlevi nedeniyle konu hakkında araştırma yapma ihtiyacı görülmüş ve dijital ortam grafik programlarında tipografinin kullanımına yönelik çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda tipografinin dijital ortamlardaki kullanımları hakkında daha fazla kişinin bilgi sahibi olması ve ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaların artmasına yönelik katkı sunulması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, tipografi, dijital ortam, dijital tipografi, grafik programları.

ABSTRACT

USE OF TYPOGRAPHY IN THE GRAPHIC PROGRAMS OF DIGITAL ENVIRONMENT

Yusuf ÖZTUNÇ

Higher Education Thesis, Main Art Department of Graphic Desing

Supervisor: Prof. Selahattin GANİZ

June 2018 – 120 pages

Writing that was discovered in 3500 BC has continued improving since that time. Writing that is shaped according to culture that it is in and grows up as parallel of technology development has an important function such as communication and transferring the information to the next generations. Birth of typography in 1450s and typography has entered the digital environment with the meeting with computer that is the most effective and the most important communication tool and typography has evolved seriously for the last 30 years. Importance of typography in digital environment has increased because of providing true and fast communication to the targeted group and considering its importance and function in graphic area.

There is a need of making more researches because of increasing importance, its function and this study has been made on the use of typography in digital environment programmes. As a result of study, it is targeted to contribute to have more people get informations about use of typography in digital environment and to increase studies in Turkey in that area.

Keywords: Technology, typography, digital environment, digital typography, graphic design programme

ÖNSÖZ

Yaşadığımız çağ bilim ve teknoloji çağıdır. Bilim ve teknolojide yaşanan bu hızlı gelişim ve değişim her alanda olduğu gibi tipografi alanında da kendini hızlı bir şekilde göstermektedir. Tüm bu gelişmeler ışığında tipografi Gutenberg’ ten bu tarafa sürekli olarak gelişmekte ve tanım alanları genişlemektedir. Geçmişte bir baskı tekniğini tanımlamakta kullanılan tipografi, günümüzde harf ve sözcüklerin tanımlanması anlamına gelmektedir.

Dijital tipografi ise bilgisayarların gelişmesi ve grafik işleme yazılımlarının artmasıyla gerçekleşen bilgisayar devrimi sonucu doğmuş; kurallarını, ifade biçimlerini, karakteristik özelliklerini ve etik değerlerini diğer alanlarda olduğu gibi zamanla geliştirerek yerleştirmeye çalışan bir oluşum olarak dikkat çekmeye başlamıştır. Bu çalışmamızda ise dijital tipografinin bilgisayarla birlikte değişimi ve gelişimi de ele alınarak dijital ortam grafik programlarından bahsedilmektedir.

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen; engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren Sayın Hocam Prof. Selahattin GANİZ’e sonsuz saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

İSTANBUL, 2018

Yusuf ÖZTUNÇ

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tespiti	1
1.2. Çalışmanın Amacı	1
1.3. Araştırma Metodolojisi.....	1
1.4. Ünitelerin Planı	1
2. BÖLÜM.....	2
2. TEKNOLOJİ.....	2
2.1.Bilgisayar Teknolojisi	8
2.1.1 Bilgisayar Teknolojisinin Tarihi ve Gelişimi	10
3. BÖLÜM.....	15
3.TİPOGRAFI	15
3.1 Temel Tipografi Kavramları.....	16
3.1.1 Tipografinin Tarihi	16
3.1.1.1 Gutenberg Öncesi	18
3.1.1.2 Gutenberg Dönemi.....	19
3.1.2 Tipografide Yazı Karakterlerinin sınıflandırılması	21
3.1.2.1 Kazıma hurufatlar (Glyphic Types).....	22
3.1.2.2 Gotik hurufatlar (Broken Types)	23
3.1.2.3. Hümanistlik hurufatlar (Hümanistlik Types).....	24
3.1.2.4 Klasik hurufatlar (Garalde Types)	26
3.1.2.5 Geçiş Dönemi hurufatları (Transitional Types).....	28
3.1.2.6 Çağdaş hurufatlar (Didone Types).....	29
3.1.2.7 El Yazısı Fontları (Script Types)	30
3.1.2.8 Kalın Tırnak Hurufatlar (Slab-Serif Types).....	32
3.1.2.9 Çizgisel Hurufatlar (Lineale Types)	33
3.1.2.10 Grafik Fontlar (Graphic Font).....	35
3.1.2.11 Sayısal fontlar (Dijital Font)	36
3.1.2.12 Yabancı fontlar (Foreing Types).....	36

3.1.3 Tipografi Terimleri.....	38
3.1.3.1 Tırnaklı / Tırnaksız	38
3.1.3.2 Karakter kutusu.....	38
3.1.3.4 Harfler arası boşluk düzeni ve harf aralığı (Espas).....	39
3.1.3.5 İki harf arası boşluk düzenleme	39
3.1.3.6 Kelime Boşluk Düzeni.....	40
3.1.3.7 Hurufat	40
3.1.3.8 L Dizgi	41
3.1.3.9 Kumpas	42
3.1.3.10 Çift Kasa	42
3.1.3.11 Kadrat.....	42
3.1.3.12 Garnitür	42
3.1.3.14 Anterlin	42
3.1.3.15 Gale.....	42
3.1.3.16 El Dizgi	42
3.1.3.17 Mürettip	43
3.1.4 Tipografi Yazı Karakterleri	43
3.1.5 Temel Harf Ölçüleri	47
3.1.5.1 Punto (Point).....	48
3.1.5.2 Pika (Pica).....	49
3.1.5.3 Birim (Unit)	50
3.1.6 Harfin Yapısal Özellikleri	51
3.1.6.1 Vurgu farkı.....	52
3.1.6.2 Tırnak farkı	54
3.1.6.3 Ağırlık Farkı	54
3.1.6.4 Genişlik Farkı	56
3.1.6.5 Yapı Ögesi Farkı.....	56
3.1.6.6 Biçimleniş Ya da Oluşum Farkı.....	57
3.1.7 Tipografi Harf Anatomisi	58
3.1.7.1 Kök (Stem).....	60
3.1.7.2 Serif (Tırnak)	60
3.1.7.3 Yatay Vurgu (Bar)	61
3.1.7.4 Kapalı Alan-Göz (Eye).....	62
3.1.7.5 Ayak (Foot).....	63

3.1.7.6 Terminal (Terminal)	63
3.1.7.7 Açıklık (Aperture).....	64
3.1.7.8 karakter aralığı (Kerning)	64
3.1.7.9 İzleme-Takip (Tracking).....	65
3.1.7.10 Zerre (Title).....	66
3.1.7.11 Omuz (Shoulder).....	66
3.1.7.12 Üst ve alt uzantılar (Ascenders).....	67
3.1.7.13 Eğri Vurgu (Bowl)	68
3.1.7.14 Kulak (Ear)	68
3.1.7.15 Kuyruk (Tail)	69
3.1.7.16 Zamanlı (Stroke).....	70
3.1.7.17 Kol (Arm)	70
3.1.7.18 Baş Yüksekliği (Cap-Height).....	71
3.1.7.19 X-Yüksekliği (x-height).....	71
3.1.7.20 Başlangıç (Baseline)	72
3.1.7.21 Satır Boşluk Düzeni (Leading)	72
4. BÖLÜM.....	74
4.Dijital Ortam Grafik Programlarında Tipografinin Kullanımı	74
4.1 Dijital Tipografi.....	74
4.2 Dijital (Web)Tipografi Öğeleri	83
4.2.1 Web Safe Fonts.....	83
4.2.2 @font-face	83
3.2.3 Cufon Fonts	84
4.2.3 Web Yazı Tipleri	84
4.2.3.1 TrueType yazı tipleri (TTF).....	84
4.2.3.2 OpenType yazı tipleri (OTF)	84
4.2.3.3 Woff (Woff)	84
3.2.3.4 Woff (Woff 2. 0).....	84
4.2.3.5 SVG Yazı / Şekilleri	85
4.2.3.6 Gömülü OpenType yazı tipleri (EOT).....	85
4.3 Dijital Grafik Programları	85
4.3.1 Adobe İllüstratör (AI).....	85

4.3.2 Adobe InDesign (ID).....	88
4.3.3 Adobe Photoshop (PS)	90
4.3.4 Adobe (Macromedia) Freehand (FH)	93
4.3.5 QuarkXPress.....	94
3.3.5.1 QuarkXPress ile Yapabilecekleriniz.	95
3.3.5.2 Dijital Tasarım ve Yayıncılık Alanında Yapılabilecekler	95
3.3.5.3 Diğer Uygulamalar ve Formatlarla Entegrasyon	96
4.3.6 CorelDRAW (CDR)	98
5.BÖLÜM.....	100
5.1. Sonuç	100

KISALTMALAR

IBM	: International Business Machines Corporation
ENIAC	: Electronic Numerical Integrator and Calculator
EDVAC	: Electronics Discrete Variable Auotomatik Computer
DTP	: İngilizce Desktop Publishing (Masaüstü Yayıncılık)
PSD	: Photoshop Drawing
TIFF	: Tagged File Format
JPEG	: Joint Photographic Experts Group
GIF	: Graphics Interchange Format
PNG	: Portable Network Graphics
PDF	: Portable Document File
EPS	: Encapsulated PostScript
CDR	: Corel Vector Graphic Drawing

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1. 1701:Jethro Tull, ilk tohum makinesi.....	3
Şekil 2. 1620: Cornelis Drebbel tarafından ilk denizaltı.....	4
Şekil 3. Karl Benz, içten yanmalı motorla desteklenen ilk otomobili	5
Şekil 4. Gutenberg Matbaası.....	6
Şekil 5. Dijital Bilgisayarlar	10
Şekil 6. Pascaline İlk Hesap Makinası (Sol) Leibnez Hesap Makinası	11
Şekil 7. ENIAC (elektronik Sayısal Doğrulayıcı ve Hesaplayıcı).....	11
Şekil 8. 1981: İlk IBM PC	12
Şekil 9. EDVAC (Elektronik Ayrık Değişken Otomatik Bilgisayar)	12
Şekil 10. UNIVAC (Evrensel otomatik bilgisayar)	13
Şekil 11. Tüy kalemini yontulma aşaması	16
Şekil 12. 1458 tarihli olan bu elyazması olan bu yazı hümanistik dönemin başlangıcına denk gelmektedir.....	17
Şekil 13. Johannes Gutenberg Matbaası	19
Şekil 14. Johann Gutenberg(Solda) 42 Satırlık İncil (Sağda).....	20
Şekil 15. Trajan Yazıtları (Solda) San Sebastian Levhası (Sağda).....	23
Şekil 16. Broken Type Yazı Karakteri örneği	24
Şekil 17. Verona, Centuar, Kennerly örneği.....	24
Şekil 18. Hümanistik Yazı Örneği Galliard.....	25
Şekil 19. Nicolasu Jenson'ın Kestiği ve Bastığı Eusebius Kitabından Bir Sayfa.....	26
Şekil 20. Klasik Fontlar (Garamond Three italik, Caslon Swash italik)	27
Şekil 21. Geçiş Dönemi hurufatları	28
Şekil 22. Didot, Bodoni, Felstaff.	29
Şekil 23. Sarıkavak'a göre çağdaş fontlar.....	30
Şekil 24. El yazısı örneği	31
Şekil 25. El yazısı Örnekleri	31
Şekil 26. Memphis, Beton, Clarendon, Ionic, Rockwell ve Melior.....	32
Şekil 27. Kalın Tırnak Yazı Örneği	33
Şekil 28. Gill Seans, Optima, paskal çizgisel fontları.....	33
Şekil 29. Çizgisel Fontlar.....	34
Şekil 30. Grafik Fontlar	35
Şekil 31. Sayısal Font Örnekleri	36

Şekil 32. Yabancı Fontlar Yazı Örnekleri.....	37
Şekil 33. Tırnaklı / Tırnaksız	38
Şekil 34. Karakter kutusu.....	39
Şekil 35. Harfler arası boşluk düzeni ve harf aralığı	39
Şekil 36. Harf Arası Boşluk Düzeni	40
Şekil 37. Kelime Arası Boşluk Düzeni	40
Şekil 38. Hurufat.....	41
Şekil 39. L Dizgi	41
Şekil 40. Elle Dizgi İşlemleri.....	43
Şekil 41. Baskerville Yazı Karakteri	44
Şekil 42. Bodoni Yazı Karakteri.....	45
Şekil 43. Georg Duffner Tarafından Tasarlanan Açık Kaynaklı EB Garamond Ailesi, Stil Aralığını Ve İki Optik Boyutunu Gösteriyor.	46
Şekil 44. Yazı Karakteri ve Font Ayrımı	47
Şekil 45. Didot ve İngiliz-Amerikan ölçü sistemi birim tablosu	48
Şekil 46. Punto ölçü birimi gösterimi	49
Şekil 47. Satır uzunluklarının pika cinsinden değeri	50
Şekil 48. Çeşitli Punto Büyüklüklerindeki 18'lik Dizgenin Gösterimi	51
Şekil 49. Çift Ağırlıklı Yazı Örnekleri	52
Şekil 50. Tek Ağırlıklı Vurgu Yazı Örnekleri	53
Şekil 51. Değişken Ağırlıklı Vurgu Yazı Örneği	53
Şekil 52. Tırnak Vurgu Örnekleri.....	54
Şekil 53. Futuranın Farklı Ağırlıklardaki Yazı Ailesi	55
Şekil 54. Yazı Ağırlığı Çeşitleri Frutiger Izgarası.....	55
Şekil 55. Genişlik Farkı	56
Şekil 56. Yapısal Alt Yapının Geometrik İfadesi	57
Şekil 57. Biçimleniş Ya da Oluşum Farkı	58
Şekil 58. Harf Anatomisini Gösteren Bir Kaynak	58
Şekil 59. Fransa Kralı 14. Louis Fransız Bilimler Akademisine Tasarlattığı Yazı Formu	59
Şekil 60. Stem	60
Şekil 61. Serif.....	61
Şekil 62. Bar.....	62
Şekil 63. Eye	62

Şekil 64. Ayak (Foot).....	63
Şekil 65. Terminal.....	63
Şekil 66. Aperture	64
Şekil 67. Kerning	65
Şekil 68. İzleme Tracking.....	65
Şekil 69. Title.....	66
Şekil 70. Shoulder.....	66
Şekil 71. Ascenders.....	67
Şekil 72. Descender	67
Şekil 73. Bowl.....	68
Şekil 74. Ear.....	69
Şekil 75. Tail.....	69
Şekil 76. Stroke.....	70
Şekil 77. Arm.....	70
Şekil 78. Cap-Height.....	71
Şekil 79. X-Height	71
Şekil 80. X-Height	72
Şekil 81. Baseline.....	72
Şekil 82. Baseline 1.....	73
Şekil 83. Baseline.....	73
Şekil 84. Dijital kullanıcılar tarafından sık kullanılan emojileri.....	74
Şekil 85. Versace firmasına ait emojileri.....	75
Şekil 86. Karl Lagerfeld'in emojileri.....	75
Şekil 87. Dünya genelinde emojilerin genel kullanımı.....	76
Şekil 88. 1978'de AT&T Telefon Rehberleri İçin Tasarlanan Bell Centennial Font Tasarımı	78
Şekil 89. Susan Kare, Bitmap Fontu, Macintosh için.....	79
Şekil 90. Türk Lirası, Rus Rublesi, Hint Rupisi	81
Şekil 91. Bamum Fontu, Kamerun'dan.	81
Şekil 92. Vasava Studio Tarafından Yapılan Vektörel Bir Çalışma.....	85
Şekil 93. Tasarımcı Mario De Meyer Tarafından Yapılan Bir Tipografi Çalışması .	86
Şekil 94. Tasarımcı Ladislav Chachignot Tarafından Yapılan İllüstrasyon Çalışması.....	87
Şekil 95. Çoklu sayfa sayfa düzeni örneği.....	88

Şekil 96. Kristin Rosch Ve Manuel Reitz Tarafından Yapılan Dijital Çalışma Örneği	89
Şekil 97. Angelina Pischikova tarafında yapılan bir ambalaj tasarımı çalışması	91
Şekil 98. Mario Olvero Tarafında Photoshop Yapılmış Bir Kişisel Çalışma	92
Şekil 99. Ahmed Nabil'e Ait Parçacık Patlaması İsimli Çalışma.....	93
Şekil 100. QuarkXPress Sayfa Tasarım Düzeni	95
Şekil 101. HTML5 Web Sayfalarının Hızlı Prototipleşmesi İçin Web Tasarım Örnekleri.....	96
Şekil 102. QuarkXPress Çalıştığı Dosya Formatları	98

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problemin Tespiti

Gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte tipografinin gelişimi, değişimi, teknolojik açıdan ilerlemesi, teknolojinin tipografi üzerindeki etkileri ve piyasada sık kullanılan dijital ortam grafik programlarında tipografinin kullanımı.

1.2. Çalışmanın Amacı

Günümüzde dijital ortamda grafik tasarım içerikli programlar yer almaktadır. Grafik tasarımın çok önemli işlevsel bir yönü de tipografinin kullanımınıdır. Tezimde belirlemiş olduğum amaç ve hedef ise bu dijital ortamlar içerisinde tipografinin çok yönlü kullanımını irdelemektir.

1.3. Araştırma Metodolojisi

Yazılı ve dijital ortamda elde ettiğimiz bilgi ve dokümanları sistematik bir biçimde çalışarak tezi geliştirmek ve tezi sonuçlandırarak yöntem ve planımızı oluşturmaktır.

1.4. Ünitelerin Planı

Tezde yer alan konularla ilgili bölümler şu şekildedir: İkinci bölümde: Teknolojiden giriş yapılarak bilgisayar teknolojilerinden, gelişim evrelerinden ve kısa tarihinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde: Tipografinin ne anlama geldiğinden, bu alanda otorite sahiplerinin tipografi görüşlerinden, tipografinin kısa tarihinden ve temel tipografik kavramlardan söz edilmiştir. Dördüncü bölümde: Dijital tipografinin geleceğinden, son otuz yıldaki gelişiminden ve ilerleyişinden, dijital tipografi öğelerinden ve piyasa da grafikerler tarafından sıkça kullanılan grafik tasarım programları hakkında kısa ve açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

2. BÖLÜM

2. TEKNOLOJİ

Günümüzün en önemli özelliklerinden bir tanesi de doğal hayatı değiştirme ve kontrol etme gücüdür diyebiliriz. Bu güç teknoloji ile ölçülmekte ve onunla tanımlanmaktadır. Teknoloji insanların doğayı kontrol etmesi ve değiştirmesi için insana yeni bir vasıf kazandırır. Teknoloji sayesinde insanlar çevresindeki her şeyi tasarlayıp doğasını buna göre şekillendirebilir.

Geleneksel kültürü incelediğimizde insanlar ve doğa arasındaki ilişkiler ağı çok farklıdır. Buna göre insanlar ve doğa arasında standart bir denge kurulmuştur. Bu dengeye baktığımızda korunması gereken dengede doğayı değiştirmek sadece doğaüstü güçlere sahip olan tanrılar tarafından yapılmaktaydı ve insan doğayı asla değiştiremezdi.

Rönesans dönemiyle birlikte bireylerin doğa ile olan ilişkileri bireyler lehine olumlu bir şekilde değişmeye başlamıştır. Değişikliğin özünde aslında şu sebepler vardır. İnsan teknolojik bir buluş yapar, yapmış olduğu bu değişim ve gelişimle doğayı kendine göre değiştirir ve etkiler. Burada yaygın olan görüş “insanın doğayı değiştiremeyeceği” görüşü artık değişmeye başlamış ve insan doğada daha etkin bir rol üslenmiştir.

Çağımızın en etkin unsurlarından bir tanesi olan teknolojinin ideolojisi, milleti, milliyeti, sınırları yoktur. Toplumumuzun her kesiminde, her bölgesinde her kıtasında teknolojiyi görmek mümkün olmakla birlikte, dönemimizde bu gelişim çok hızlı bir şekilde olmaktadır (Doğan, 1983: S.31)

Bireyi diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerinden bir tanesi de bütün yetenek ve becerilerini koordine ederek bir hedefe yönlendirebilmesidir. Birey aynı yöne hareket eden, aynı amaçlara hizmet eden, aynı hedefe yürüyen bireylerle bir araya geldiğinde etrafını (Doğayı) daha iyi tanıyıp ve kontrol altında tutar. İşte bireyde bulunan bu yetenek ve becerilerin toplamı teknolojiyi oluşturmaktadır.

Kaynak: <http://www.bilim-teknoloji.com/bilim-ve-teknoloji-tarihi-bilim-ve-teknolojinin-tarihsel-gelisimi>

Şekil 1. 1701:Jethro Tull, ilk tohum makinesi

Teknolojiyi oluşturan unsurlar insan, malzeme ve takımlardır denilebilir. İnsanın malzeme ve takımlardan oluşan başarısı teknoloji olarak ifade edilir. Teknoloji aslında insanların malzeme ve takımları kullanarak doğayı kontrol ettiğini anlaması ile başlamış ve onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği olmuştur (Doğan, 1983: 32).

İnsan tahta parçasının suyun üzerinde durabildiğini keşfetmiştir. Bu keşifle suyun üzerin de durabilen tahta parçalarını birleştirerek sal yapmış, bu sallarla birlikte taşımacılık ve ulaşım imkânları artan birey pusulayı bulmuş, nerede olduğunu keşfetmiş, nereye gideceğini belirlemiş ve bu sayede deniz taşımacılığı gelişmiştir. Akabinde büyük gemilerin yapımı başlamış okyanuslar keşfedilmiştir. Akarsulara set çekerek barajlar yapılmıştır. İsteddiği alana şehirler kurarak kara, deniz, hava ulaşımı ile bunları bir kılmakta hatta okyanusları kıtaları birbiri ile bağlamaktadır. İsteddiği ağaçlandırmayı yapmakta, istediği zaman istediği yerlere suni göller yaparak doğayı istediği gibi şekillendirmekte ve kontrol altında tutmaktadır. İşte bunların hepsi bir araya getirildiğinde insandaki teknolojik gelişmenin düzeyini görmekteyiz (Doğan, 1983: 33).

Kaynak: <http://www.bilim-teknoloji.com/bilim-ve-teknoloji-tarihi-bilim-ve-teknolojinin-tarihsel-gelisimi>

Şekil 2. 1620: Cornelis Drebbel tarafından ilk denizaltı

İnsanların oluşturduğu bir kaynak olan teknoloji; bireylerin tasarlama ve hayal gücünün malzeme ve takımları kullanma becerisinin doğal kaynaklarla birleşmesi sonucu oluşmuş insan yapısı bir kaynaktır da diyebiliriz. Aslında teknolojinin başlangıcı insanlığın başlangıcına kadar uzanmaktadır. Birey ve toplumlar bugünkü hayat standartlarına teknoloji sayesinde gelmişlerdir. Birey ihtiyaçlarının tamamını teknoloji sayesinde karşılayabilmektedir de denilebilir.

Yenilikçi ve daha insancıl bir hayat tarzı aslında insanın meydana getirdiği teknolojinin bir sonucu olan araç, gereç ve aletler sayesinde gerçekleşmektedir. Teknoloji aslında bir sosyalleşme, haberleşme ve iletişim aracıdır. Günümüzde basılan gazeteler, dergiler, yayınlanan portaller, radyolar evlerimizin içine kadar girmiş olan televizyonlar, en ücra köşelere uzanan telefonlar, internet ağı, kullandığımız araçlar (vb.) tamamı teknolojinin sayesinde meydana gelmektedir.

Hava, kara, deniz yoluyla yerleşim merkezlerini birbirine bağlamış ve toplumu bir bütün kılmıştır. Bireyi bilgisizlikten kaynaklı açlıktan, toplumdan kopuk olmaktan kurtarmıştır. İnsanlık doğa üzerindeki kontrolünü ilk başlarda kas gücü ile sağlarken; bugün baktığımızda gelişmiş olan ülkelerin çoğunda artık kas gücü %5 kalan %95 oranında ise mekanik güç etkili olmaktadır.

Kaynak: <http://www.bilim-teknoloji.com/bilim-ve-teknoloji-tarihi-bilim-ve-teknolojinin-tarihsel-gelisimi/>

Şekil 3. Karl Benz, içten yanmalı motorla desteklenen ilk otomobili

İlk insanlardan bu tarafa baktığımızda bireyler ne zaman takım ve malzeme kullanmaya başlamışsa, teknoloji alanında ne kadar çok çalışmış çabalamışsa teknoloji o aranda gelişmiş ve toplumu geliştirmiştir. O tarihlerden bu zamana kadar geçen süreye baktığımızda uygarlığın teknolojiye paralel olarak ilerlediği gözlenmiştir. Bu ilerlemeyi eski Yunanda, Osmanlı da, Mısır da ve Roma devletlerinde görmek mümkündür. Bugün baktığımızda yüksek teknolojiye ulaşmış ülkelerin yaşam düzeyleri hayat standartları yüksektir. Teknoloji alanındaki gelişmelerin kaynakları, belgeleri aslına bakarsanız uygarlığın tarihide denilebilir (Doğan, 1983: 35).

Endüstriyel süreçlere baktığımızda artık insanın gücü ile çalışan çok bir şey kalmamıştır. Artık materyallere şekil vermek isteyen insan mekanik güçleri kullanmaktadır. Hatta ve hatta teknolojimiz ilerledikçe teknoloji yeni teknolojik ürün yapmakta hataların denetimini bile artık makineler yapabilmektedir.

Birey aklını kullanarak açlık ve fakirlikten kurtulmuştur. Çalışma süresinin çok daha uzun olduğu ilkel toplumlarda sistemli bir çalışma olmadığından insan sadece kendisinin ihtiyacı olanı üretebiliyordu. Teknolojinin gelişmeye başlaması ile insan ihtiyacından fazlasını üretmeye başlamış, bu üretim kas gücüne değil de mekanik güce bağlı olduğundan daha kısa sürede daha fazla üretim yapılmıştır. Yapılan bu üretim fazlası ile ticaretler başlamıştır.

Kil tabletlerden elyazması kitaplara, buradan da matbaa ya geçiş süreci insanın çok fazla zamanını almıştır. Bu dönemlerde kaynaklar ve üretim insan gücüne dayalı ve sınırlı olduğunda sadece zenginler, soylular okuyabiliyordu. Baskı aşamasındaki en büyük icat Gutenberg'in ilk baskı makinasını bulmasıdır. Bu buluşla birlikte basılan kaynaklar artmış, bu artışla birlikte insanlarda okuma oranı gelişmiş ve gittikçe toplumun her tabakasına kadar yayılmıştır (Doğan, 1983: 35).

Kaynak: <http://www.bilim-teknoloji.com/bilim-ve-teknoloji-tarihi-bilim-ve-teknolojinin-tarihsel-gelisimi/>

Şekil 4. Gutenberg Matbaası

Doğa üzerindeki kontrolü artan birey daha önceleri kendine korku veren şimşekleri elektrik enerjisine dönüştürmeyi, bu enerjiyi çeşitli alanlarda kullanmayı öğrenmiştir. Büyük sulardan, okyanuslardan korkan insan geminin icadı ile suyu kullanarak yolculuk yapmaya başlamıştır. Aslında bireyin bu duruma gelmesinde çalışarak fakirlikten, ilkel yaşamdan kurtulmaya istekli olması yatmaktadır. İlkel toplumları kontrol ettiğimizde zamanlarının büyük bir bölümünü giyim, barınma, yeme gibi gündelik hayatı geçiştirmeye, hayatlarını idame ettirmeye yönelikti. Kalan zamanlarını da sosyal hayata ve dini ayinlere ayırıyorlardı. Çevresindeki kontrolü artan bireyler artık sorgulamaya, deneyler yaparak daha iyiyi bulmaya yönelmiş, geliştirdiği teknoloji ile basit yaşamaktan kurtulmuş, hem kültürel açıdan hem de fiziki açıdan özgürleşen birey doğanın hükmünden çıkmış, artık doğaya hükmeder hale gelmiştir (Doğan, 1983: 38).

Birey dünyayı yaşanabilir bir hale sokmak ve doğayı kontrol altına almak için hiç bitmeyen bir mücadelenin içinde olmuştur. Olaya bu yönü ile baktığımızda diyebiliriz ki teknoloji doğal kaynakların bireyin ihtiyaçlarına göre kullanılmasını hali hazırdaki kaynaklarının üretimini, yeni kaynakların bulunmasını hedefler.

Geçmiş dönemlere baktığımızda bireyler ve doğa arasındaki ilişki her zaman var olmuştur. Her canlı gibi bireylerde biyolojik yapısı gereği hayatını devam ettirmek zorundadır. Tüm bunlar bize gösteriyor ki birey doğada elde ettiği ne varsa hepsini yiyecek ve barınma ihtiyacı için kullandı. Ne zaman ki elindeki malzemeleri kullanmaya başladı işte tamda burada kendisini diğer canlılardan ayırdı. İnsanın malzeme becerisi teknolojik kültürün temellerini atmaya başladı.

İnsanın yaratıcılığını geliştiren iki şey vardır: Bunlardan birisi sanat diğeri ise teknolojidir. Sanat; düşüncelerimizi, duygularımızı sembollerle ve işaretlerle belli bir düzen içerisinde zaman ve uzay kavramları dikkate alınarak yeniden düzenlenmesidir. Kendi başına bir sorun olan sanatın değeri yine kendi içinde saklıdır. Teknolojide tıpkı sanat gibi bireyin yaratıcılığını ön plana çıkarır. Teknoloji ve sanat birbirinde ayrı düşünülmemeyen, birbirini tamamlayan iki kavram olarak karşımıza çıkar. Aslında sanat kendi çıkarları doğrultusunda teknolojiyi kullanır. Kültür ve sosyal yapı arasında sanat gibi bir köprü olan teknoloji sosyal yapıyı ve kültürü yeniden şekillendirir (Doğan, 1983: 42).

Gelişmesini incelediğimizde teknolojinin bireyin adale gücüne ve materyallere şekil vermesiyle başladığını görebilmekteyiz. Zaman geçtikçe bazı

kavramlarda (güç, materyal, işleme, gibi...) meydana gelen değişiklikler sebebi ile bu kavramları tek tek ele almak gerekir.

Fiziki yapısı gereği insan yaradılışından bu yana becerikliydi. Binlerce yıl ulaşımında ayaklarını ve tekerleği kullanan insan sürekli kendi fiziksel gücünü kullanmıştır. Teknoloji kavramı güçle doğru orantılı olarak ilerlediği için yıllardır hayvani ve insani gücün sınırlı kalması ile teknolojiye sınırlı kalmıştır. Bugün bile teknolojisini sınırlı ülkelere baktığımızda, aslında o ülkelerin enerji kaynaklarının da sınırlı olduğunu görmekteyiz. Tahmini 17. yüzyıl da kullanıldığı bilinen rüzgâr değirmenlerinin bulunması güç kaynaklarının beygir gücünden bir üst aşamaya geçmesini sağladı. Daha sonraki dönemlerde ise insan akarsuların gücünü fark ederek su çarkları yapmaya başlamıştır. Bu yenilenebilir ve her yerde bulabileceğimiz bir enerji olan rüzgâr, su enerjisini kullanımının yanında elektrik enerjisi üretmeye ve bu enerjiyi iş yerlerinde kullanmaya başlamıştır.

1769 yılında James watts'ın tarafından buhar makinesi geliştirilince artık fiziki güç kullanmayı bırakmaya ve buhar gücü kullanmaya başlanmıştır. Aynı zamanda güç kaynaklarının taşınabilir olması da sağlanmıştır (Doğan, 1983: 42).

2.1.Bilgisayar Teknolojisi

Dış ortamdan duyuları vasıtası ile bilgi toplayan insan bu bilgileri beyne iletir. Beyinde işlenen ve değerlendirilen bu veriler dış dünyamıza konuşma ve yazma olarak aktarılır. Bilgisayarda ise bu işlemler giriş aygıtları aracılığı ile toplanır, bunlar klavye, fare gibi aygıtlardır. Verilere Dönüştürme işini ise yazıcı ve hoparlörler sayesinde yapar (Yanık. 2000: 1).

Kısaca bilgisayarların özelliklerine baktığımızda; Mekanik ve elektronik parçalardan oluşur. Neyi ne zaman nasıl yapacağını önceden sisteme yükleme, yüklenen komutlar sayesinde işlemi gerçekleştirir. Karmaşık ve büyük kapasiteli verileri saklayabilir ve saklamış olduğu bu karmaşık verileri düzenli bir şekilde verebilir. Benzer ve yardımcı teknolojileri kullanarak iletişim kurabilir. Tüm bu açıklamalara baktığımızda bilgisayarı aşağıdaki şekillerde tanımlamak ve açıklamak mümkündür.

Bilgisayar, kendine komutlar yardımı ile verilen karmaşık verileri kısa süre içerisinde işleyebilen, karşılaştırma yapabilen, saklayabilen ve sakladığı bu verileri düzenli bir şekilde tekrar verebilen mekanik ve elektronik parçalardan oluşan makinalardır diyebiliriz (Yavaş, Eryılmaz, Alabay. 2001: 3-4).

İnsanın yapısı işleyiş olarak biraz farklıdır. Yani insan daha önce edinilmiş bilgilerden faydalanıp kendini geliştirir değerlendirmelerini önceki bilgileri de kullanarak yapar. Fakat bilgisayarlar kendine yapılan yükleme kadar işlem yapabilmektedirler (Yanık. 2000: 1).

Bilgisayar aldığı komutlar sayesinde verileri işleyerek problemleri çözebilen elektronik, otomatik cihazlara verilen genel attır. Bu cihazların çalışma mantıkları, donanımsal ve uygulama alanları bakımından başlıca üç kategoride toplamak mümkündür. Bu kategoriler karma, örneksel ve sayısaldır.

Karma bilgisayarlar; örneksel (analog) ve sayısal (dijital) bilgisayarların ortak özelliklerini kullanırlar. Analog bilgisayarlara göre daha kesindirler. Dijital bilgisayara göre ise daha denetimli bir yapıya sahiptirler. Özel çevirici cihazlarla donatılarak gerçeğe yakın bir şekilde temsilin zorunlu olduğu dinamik sitemlerde kullanılmaktadır. Örnek verecek olursak: Nükleer reaktörler, güdümlü füzeler, uzay araştırmaları gibi benzetili araştırma ve geliştirmede kullanılırlar.

Dijital (Sayısal) bilgisayarlar; ikili sayı sisteminin rakamları ile çalışan kesin verilerle çalışırlar. Burada anlaşılması gereken sistem aslında bizim bilgisayar giriş birimleri ile yazdığımız ya da yaptığımız verileri bitler (10.101.010.101.010) şeklinde kodlayarak sayıp sıralayarak karşılaştırır, düzenlerler. Bu mantıksal ve aritmetik işlemleri bitiminde burada kodlanan veriler biz insanların anlayabileceği şekilde harf, rakam ve karakterlere dönüşürler. Dijital bilgisayarlar günümüz bilgisayarları olarak karşımıza çıkarlar. Çağımızda kullandığımız bilgisayarları yüzde ile ifade etmek gerekirse %90 oranında dijital bilgisayarlardır. Örnek verecek olursak resmi ve ticari kuruluşlardır. Dijital bilgisayarlar verileri işleme, düzenleme, saklama, istenildiği takdirde tekrar bu verilere ulaşma olanağı sağlarlar. Karışık laboratuvarlar, üretim süreçleri gibi alanlarda ve daha farklı alanlarda kullanılabilir.

Örneksel (analog) bilgisayarlar açısız ve gerilim gibi değişken niceliklerle temsil olunan veriler üzerinde işlem yaparak onların birer fiziksel örneğini oluştururlar. Sıradan diferansiyel denklemleri çözebilir, elektrik dağıtım sistemlerinin analizleridir denilebilir (Anabritannica, 2004: cilt 4. 214-2015).

Kaynak: https://www.apple.com/v/mac/home/y/images/home/compare_medium.jpg

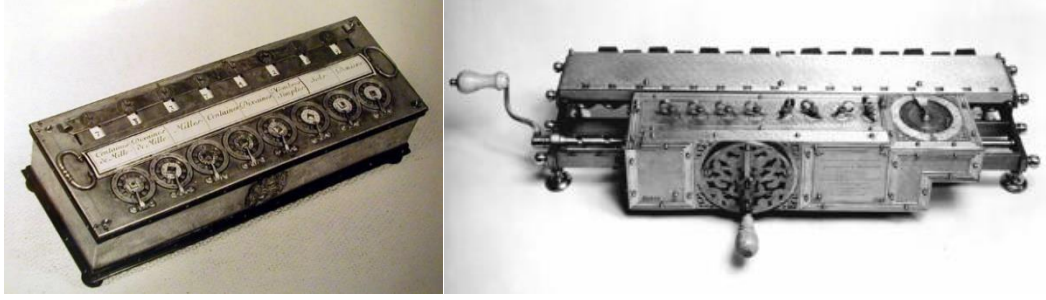
Şekil 5. Dijital Bilgisayarlar

2.1.1 Bilgisayar Teknolojisinin Tarihi ve Gelişimi

Hesaplama yapmak ve sayıları göstermek için insanoğlu parmaklarını kullanırdı. İnsanların ilk hesaplama araçları parmaklarıydı denilebilir. Daha sonraları M.Ö önce 600 yılların ilk hesaplama aracı olarak karşımıza abaküsler çıkmakta ve Çinliler tarafında kullanıldığı düşünülmektedir.

Hesaplama, toplama, çıkarma yapabilen ilk mekanik hesaplayıcı 17. yüzyılda Fransız ilahiyatçı ve matematikçisi Blaise pascal pascaline adı verilen icadını yapmıştır.

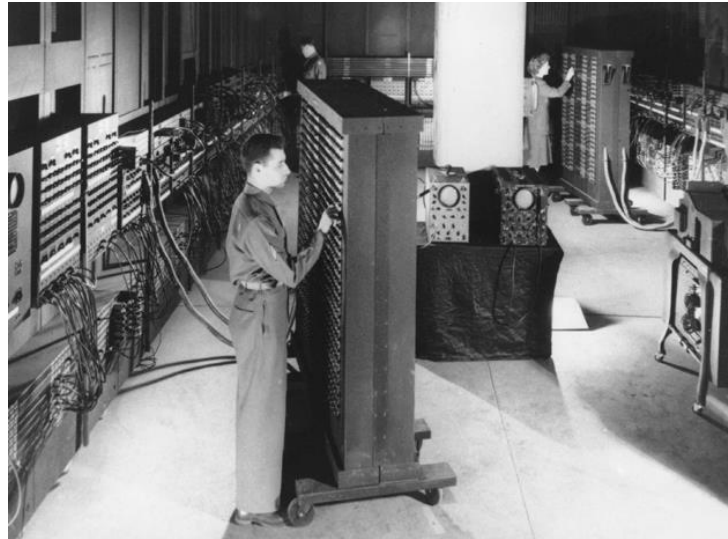
Alman matematikçi Gottfried Wilhelm Leibniz 1671 yılında paskalin icadı olan toplama ve çıkarma yapabilen pascaline'yi daha da geliştirerek çarpma, bölme, karekök alma işlemlerini yapabilen ilk hesap makinesi olan ve piyasada Leibniz Çarkı olarak bilinen bu hesap makinesini geliştirmiştir. Leibniz Çarkı ticari olarak önemli bir yere sahiptir. Teknoloji ve bilimin gelişmesi ile hesap makinalarında da gelişmeler meydana geliyordu. İngiliz araştırmacı ve matematikçi Charles Babbage tarafından 1820 yılında fark makinası, 1832 yılında analitik makine üzerine çalışmaları olmuştur. Fark makinası logaritmik ve trigonometrik tablolar hazırlamak için, analitik makine ise bu günkü anlamda genel amaçlı tam otomatik bir hesaplayıcı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ledy ada lovalance (1815-1852) analitik makinalar üzerinde delikli kartların kullanılabilmesi için çalışmalar yapmıştır.

Kaynak: <https://muminsahin.files.wordpress.com/2014/10/pascaline-calculator.jpg>

Şekil 6. Pascaline İlk Hesap Makinası (Sol) Leibnez Hesap Makinası

Bilgisayar teknolojisinin gelişmesine en çok katkı sunan Geroge Boole'dir. 1900'lü yıllar bilgisayarların gelişimi ve bilgisayar şirketlerinin yılı olmuştur. Amerikalı bir mühendis olan Herman Hollerith ilk olarak 1890 nüfus sayımında delikli kart makinalarını kullanarak sonuçları 2,5 yıl gibi zamanın şartlarına göre kısa bir sürede işlendi. Herman daha sonra ayrılarak kendi şirketini kurmuş ve bu şirket kendi gibi iki şirketle daha birleşerek bugün piyasada IBM (İnternational Business Machines Corporation)olarak karşımıza çıkmaktadır. Harwart Üniversitesi 1944 yılında Howard Aiken' in yapmış olduğu ilk elektromekanik bilgisayar olan Harvard Mark I piyasaya sürmüşlerdir. Pennsylvania Üniversitesinden John Mauchly ve Prosper Eckert 30 ton ağırlığı ve saniyedeki hızı 5000 olan Mark I'den 1000 kez daha büyük olan ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Calculator – elektronik Sayısal Doğrulayıcı ve Hesaplayıcı) ismi ile ilk elektronik bilgisayar ortaya çıkmış oldu.

Kaynak: <https://www.engadget.com/2014/11/25/eniac-on-public-display/>

Şekil 7. ENIAC (elektronik Sayısal Doğrulayıcı ve Hesaplayıcı)

Kaynak: <http://www.bilim-teknoloji.com/bilim-ve-teknoloji-tarihi-bilim-ve-teknolojinin-tarihsel-gelisimi>

Şekil 8. 1981: İlk IBM PC

Matematikçi olan John Von Neuman'ın direktifleri ile ENIAC'tan en az 100 defa daha hızlı 10 kat daha küçük olan EDVAC (Electronics Discrete Variable Auotomatik Computer–Elektronik soyut Değişken Otomatik Bilgisayar) İsimli bir bilgisayar geliştirildi.

Kaynak: <https://www.kullabs.com/classes/subjects/units/lessons/notes/note-detail/959>

Şekil 9. EDVAC (Elektronik Ayırık Değişken Otomatik Bilgisayar)

İlk defa verileri depolayabilen, manyetik teyp kullanan UNIVAC (Universal Automatic Computer – Evrensel otomatik bilgisayar) geliştirildi. Transistorların

1947’de entegre devrelerin 1960’larda mikro chip ve mikro işlemcilerin 1970’de geliştirilmesi bugünkü bilgisayarların alt yapısını hazırlamıştır (Göksel, Çakır, 2002: 4-5).

Kaynak: <https://muminsahin.files.wordpress.com/2014/10/univac-console.jpg>

Şekil 10. UNIVAC (Evrensel otomatik bilgisayar)

Bilgisayarları taşıdığı özelliklere, kullanılan parçalara, üretildiği tarihe göre dört kuşakta toplamak mümkündür. 1953-1959 yıllarına ait birinci kuşak bilgisayarların en belirgin özellikleri üretiminde vakum tüpleri kullanılmasıdır. Dış hafızada manyetik bantlar kullanılırken, iç hafıza 4000 karakterlidir. İletişim makine dili çevirici sistemlerle sağlanmıştır. Kullanımı stok ve muhasebe ile sınırlı kalmıştır. Transistorlar kullanılarak üretilen bilgisayarlara da 1959-1964 ikinci kuşak bilgisayar denir. Daha az bakım isteyen, az yer tutan daha hızlı işlem yapabilen, 32000 kelimelik manyetik çekirdekten oluşmaktadır. Dış hafızada bir önceki kuşağa göre manyetik bantların yanında manyetik disklerde kullanılmıştır. Bunun avantajı ise diskler manyetik bantlara göre daha hızlıdır. 1965-1970 yılları ise bilgisayarda üçüncü kuşak bilgisayar olarak tanımlanırlar. Bu kuşağın en belirgin özelliği bilgisayarlara numara verilerek bilgisayar ağları kurulmaya başlamıştır. Transistorlar bu dönemde de kullanılmaya devam edilmektedirler. Hafıza kapasitesi olarak 50000

kelimenin üzerine çıkarılmış ve iç hafıza olarak manyetik film ve manyetik çekirdekten oluşturulmuştur. Bir bilgisayarın aynı anda birden fazla kullanıcı tarafından kullanılması sağlanmış ve ortak sistem adı verilen sistemler oluşturulmuştur. 1970'lerden sonra üretilen bilgisayarlar ise 4. Kuşak bilgisayarlar olarak tanımlanırlar bu bilgisayarlar mikroçipleri sayesinde hacim ve ağırlıkları ile diğer kuşaklardan farklıdır. Bundan sonrakiler ise bilgisayar teknolojisinde 5. kuşak olarak tanımlanabilir (Yavaş, Eryılmaz, Alabay. 200: 6-7).

3. BÖLÜM

3. TİPOGRAFI

Tipografiyi köken olarak incelediğimizde kökeninin Yunancaya dayandığını görürüz. Yunanca “typos” ve “graphein” kelimelerinde gelmektedir. O dönemden günümüze kadar yaşanan gelişme ve ilerlemeler tipografi teriminde anlam değişikliğine yol açmıştır. (Yücebaş, 2006).

“İletişim ve Grafik Tasarım” adlı çalışmasında Becer bütün baskı imgeleri ve noktalama işaretleri tasarıma ve sanata dayalı özellikleri ile teknolojiyi konu edinen bir uzmanlık dalı olarak görmektedir (Becer, 1997: 176).

Tipografi terimini matbaanın mucidi olarak tanınan Gutenberg’in metal harflerin dizilişini ifade etmek için kullanılmaktadır. (Becer, 1997: 176).

“Çağdaş Tipografinin Temelleri” isimli çalışmasında Sarıkavak’ın tanımına göre tipografi; harf, sözcük, cümlelerle, boşluklarla ve gereksinim duyulan diğer öğelerle belirlenmiş bir alan üzerinde yapılan görsel, estetik ve fonksiyonel düzenlemelere verilen addır (Sarıkavak, 2014: 1).

Kendi hayatını kolaylaştırmak isteyen asırlar boyunca geliştirdiği bilgiyi muhafaza etmek amacıyla abc’ler bu bilgileri de kendinden sonra gelen nesillere bırakmak, aktarmak amacıyla kendi üretimi olan abc’leri kullanmasını mümkün kılan teknik uygulama, geliştirilmişliğini işaret ederken yazının bilgi ve düşüncelerin görünümü olduğunu ifade etmiştir (Sarıkavak 2014: 3).

“Görsel İletişim ve Grafik Tasarım” adlı çalışmasında uçar tipografiyi şu şekilde tanımlamaktadır. Tipografi terimi ilk olarak Gutenberg’in metal harflerinin dizilişini ifade etmek için kullanılmasıdır. Günümüzde ise tipografi harf, sözcük, kelime, yazı ve yazı ilişkili tasarım ve sanat faaliyeti olarak tanımlamak mümkündür. Tarihi yazının icadına kadar uzanan bu sanat dalı hareketli harf devriminin başlaması ile bir önem kazanmıştır. Asıl işlevi okunurluk olan tipografi bilgiyi, düşünceyi, duyguyu doğru aktarmak olarak da tanımlanabilir (Uçar, 2017: 139).

“Görsel İletişim ve Grafik Tasarım” adlı çalışmasındaki bir başka tanımda uçar tipografiyi kıymetli bir sanat, düşüncenin giyinmiş halini yani maddesel güzelliğini yazının düzeni içerisinde biçimlendiğini ifade eder. (Uçar, 2017: 109).

Günümüzde etkili bir grafik terim sözcüğü olarak ta kullanılan tipografi daha önceleri Gutenberg’in metal harflerini tarif etmekte kullanılmıştır (Ketenci, Bilgili, 2006: 243).

“Yazı ve Tipografi” isimli eserlerinde tipografiyi dilin düzene sokulması ve mekanik semboller düzeni olarak tanımlayan Baines ve Haslam, tipografinin kesin bir tanımının olmadığını, yapılmış olan tüm tanımlarında gelişmesinin ve uygulamayla ilişkilendirilmesinin önemine dikkat çekmişlerdir (Baines, Haslam,2002: 7).

Yazı harf ve işaretlerin iki boyutlu bir yüzey üzerine bir düzen oluşturacak, bir form alacak şekilde yerleştirilmesi olayına “tipografi” denir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Fotoğraf ve Grafik, Tipografi: 2008; 8).

3.1 Temel Tipografi Kavramları

3.1.1 Tipografinin Tarihi

Tipografi Gutenberg’in 1450 yıllarında üzüm sıkma makinasında bir takım değişiklikler yaparak, çoğaltma yapmak amacıyla kullanılması ve yazınsal çoğaltma aracına verilen isimdir denilebilir.

Gutenberg’den önceki yıllarda yazı ustaları “gotik” adında alman etkili yazılara başvuruyorlardı. Bunun asıl nedenleriye maddiyatının yanında kültürel yönlerini de görmek gerekir. Gotik harf yapısı sayfayı daha tasarruflu kullanmayı sağlamaktadır. Bu dönemde dar açılı “kırık” yazılara uygun düşen yanlamasına yontulan tüy kalemleri de mevcuttu (Jean, 2001: 91).

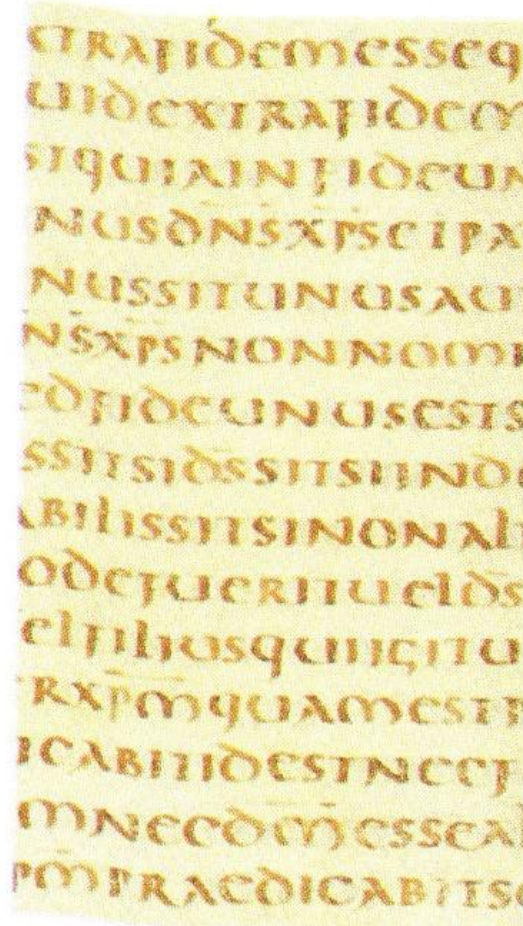
Kaynak: (Jean, 2001: 91)

Şekil 11. Tüy kalemini yontulma aşaması

Bundan sonraki dönemlerde 14. ve 15. yy da İtalya da başlayan Rönesans kültür hareketlerinin başlangıcı ile birlikte gotik biçimler kullanmayan yazı karakterleri de türeyecektir. Bu yazı karakterleri dairesel formları olan gotik karakterlere oranla, daha geniş bir yazı karakterleri de kullanılmaya başlanmıştır. Bu yazı karakterine verilen “Hümanistik” gibi bir isimdi. Avrupa kültürleri üzerinde

büyük etkileri olan, baskı yöntemi olan, değişebilen harf yapısına sahip Tipografinin bulunuşu gerçekleşmiştir (Jean, 2001: 92-93).

İlk yıllarda matbaa bir devrim olarak değil de el yazısının devamı, geleceği olarak görülmüştü. Matbaacılarda ki ilk sıkıntı baskıdan çıkacak olan eserlerin el yazması eserlerle mücadele edebilecek kadar kaligrafik süslemelere sahip olmamasıydı. Bu sebeptendir ki baskılarda tezhipçilerin süslemesi için boş alanlar bırakılarak el yazması eserlerle mücadele edebilecek duruma getirmek için uğraş veriliyordu. Gösterge ve harfler çoğalıyor, birbirlerine bağlı yapılar oluşturuluyor bu sayede kesik uçlu tüy kalemlerin de oluşan doğal çizgiler bu yapışık harfler sayesinde korunmak istenmiştir. John Dreyfus'un söylediklerine bakılırsa bunu doğrulamak mümkündür. Matbaada basılmış ilk kitaba 1450 de Gutenberg'in Latin incilinin süslemelerinin ve üstün sanat öğelerini barındırması dönemde ki el yazması eserlere çok şey borçlu olduğunu gösterir (Jean, 2001: 93-94).

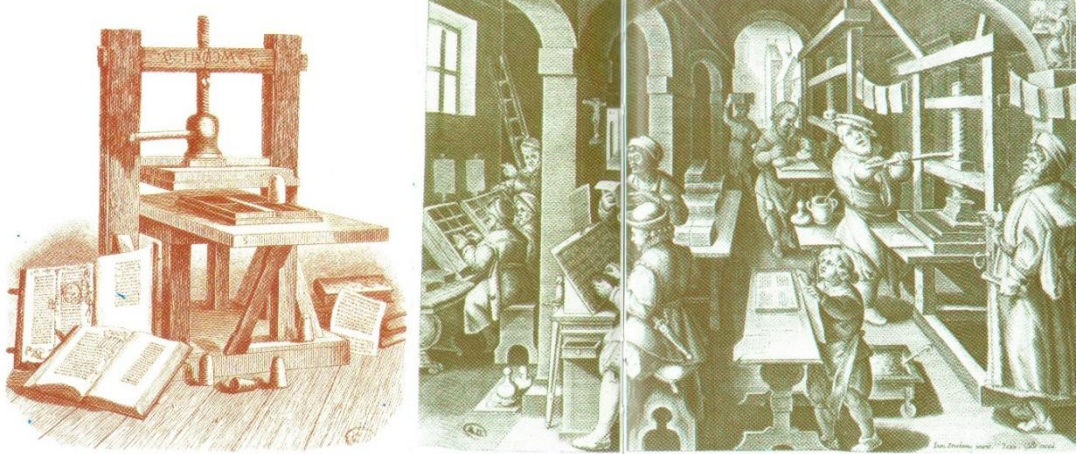

Şekil 12. 1458 tarihli olan bu el yazması olan bu yazı hümanistik dönemin başlangıcına denk gelmektedir.

Kaynak: (Jean, 2001: 92).

Matbaanın son halini alması tahmin edileceği gibi bir günde olmamış, yılların verdiği teknik bilgi birikimi ile oluşmuştur (Jean, 2001: 94).

Geçmişe dikkatli baktığımızda görürüz ki Çinliler kayan harfleri yalnızca üzüm sıkma için değil, 11. yüzyıldan beridir kumaş üzerine baskı, kağıt parlatmada kullanıyorlardı. Ahşaptan oluşan harflerle kâğıdın arka yüzeyinin tahtaya sürtülmesi ile oluşturuluyordu. Bu dönem baskıları İncil'den sahneler içeriyor ve aziz resimlerinden oluşuyordu. Baskıyı mekanikleştiren il kişi Gutenberg'dir diyebiliriz.

Kaynak: (Jean, 2001: 92-93).

Şekil 3. 3. 15.yüzyıl matbaadan bir görünüm.

3.1.1.1 Gutenberg Öncesi

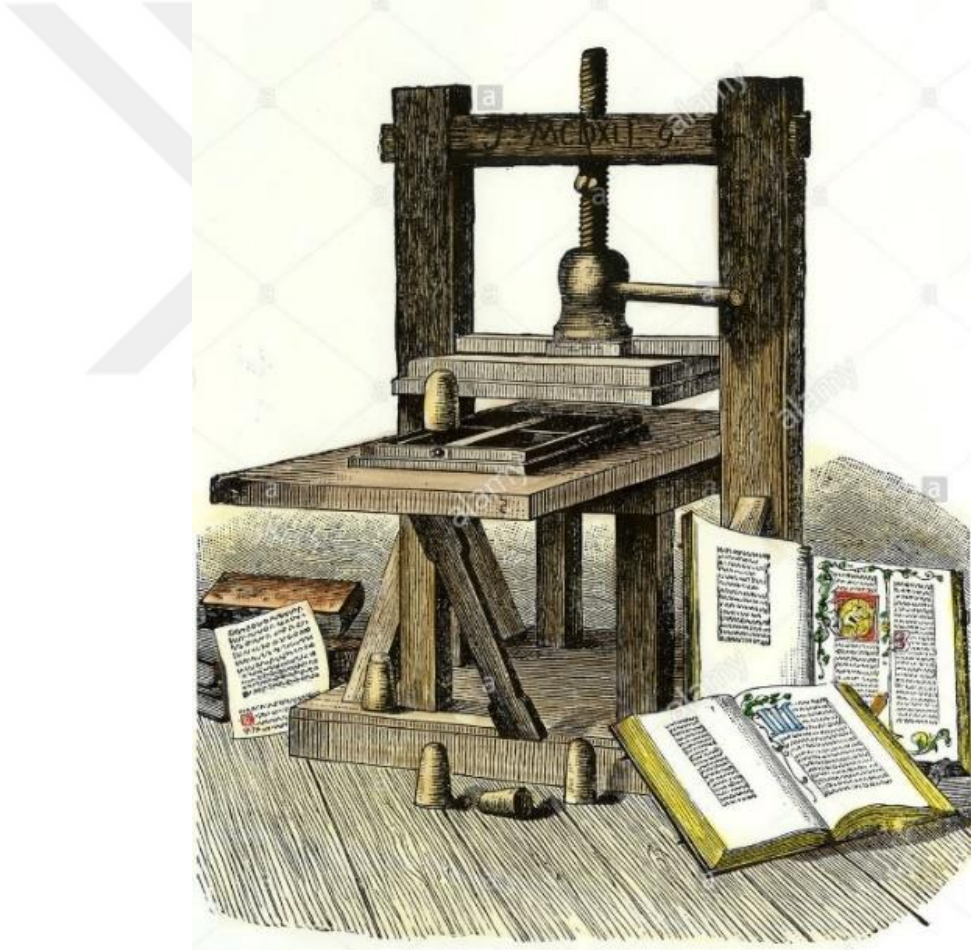
Antik Yunan ve Roma kültürlerinin Rönesans döneminin gerçekleşmesinde etkisi oldukça fazladır. Rönesans o dönemde yeni fikirlerin ortaya çıkması bilimin ilerlemesine, hümanizmin güçlenmesine; bu güçle birlikte insanlar dogmalardan arınmış, keşifler yapılmış ve aydınlık bir çağ böylelikle başlamıştır.

1450'li yıllar da yönleri ve yerleri değiştirilebilen hareketli yazı sistemini yani matbaanın kullanımını bularak Rönesans döneminin en büyük değişikliğini Johannes Gutenberg gerçekleştirmiştir. Baskıya ilk olarak İncil'le başlayan Johannes Gutenberg 1282 yapraklık ilk çalışmasını 1455 yılında 6 usta ile birlikte ancak tamamlayabilmiştir. Bu baskıda karakter olarak Gotik miniskül Textura'yı kullanmıştır. Çünkü yuvarlak dönüşleri yoktu ve dikey formları ile kolay kesilebiliyordu. O dönemin bir özelliği de el yazısı süslemelerin ve inisyallerin çok ileri bir safhada olmasıydı. Bu sebeptendir ki el yazımı süslemede bir hayli ileri giden el yazması eserlerle rekabet edebilmek amacıyla inisyaller sonradan çizilip kitaba illüstre ediliyordu.

Tüm hızıyla Avrupada yayılan matbaa (baskı sanatı) 1500' lü yıllara gelindiğinde sadece Avrupada 1000 den fazla matbaa kurulmuştu. Matbaanın ilk 60 yılında 40.000 üzerinde kitabın basımı gerçekleşmişti. Bu işlemlerle birlikte tabi olarak yazıda gelişimini sürdürmekteydi diyebiliriz (Ganiz, 2004. 45).

3.1.1.2 Gutenberg Dönemi

Almanyanın Mainz' de kentinde dünyaya gelen Johannes Gutenberg taşınabilir hareketli harfleri ve baskı prensibini bulan ve metal harflerle baskıyı gerçekleştiren Gutenberg aynı zamanda tipografinin de mucidi sayılır. O dönemde bir tasarımcı tarafından uygulanan ve gerçekleştirilen hareketli ve değişik sürümler de, yüzlerce kez baskı işlemi yapabilen bir sistem ilk kez kullanıldı.

Kaynak:<https://www.alamy.com/stock-photo-johann-gutenberg-s-printing-press-mainz-germany-1450s-3755997.html>

Şekil 13. Johannes Gutenberg Matbaası

Yaptığı ilk baskılarda genel itibari ile düz vurgular ile yazılabilen tek tip yazı karakteri olan ve kesimde oldukça kolay olan gotik Textura'yı kullanmıştır. Aşağıda Gutenberg dönemine ait ilk baskılarda tipografik tasarımlar baskı ile yapılırken renklendirmeler kaligraf ya da illüstratörler tarafından gerçekleştirilirdi. Çünkü bu dönem baskılarının el yazması eserlerin süslemeleri ile başa çıkacak durumda değildir. (Ganiz, 2004. 46)

Kaynak: <https://www.slideshare.net/cavansirg/letim-tarihi-2-tipografik-kltr>

Şekil 14. Johann Gutenberg(Solda) 42 Satırlık İncil (Sağda)

Basım ve yayıncılık alanında 1450 yılı bir devrim niteliğindedir. Bir alman olan Gutenberg tarafında metal harflerden bloklar elde edilmiştir. Aynı kalıbın defalarca kez kullanılması zamanına göre çok baskı yapılabilmesini sağlıyordu. Aslına bakmak gerekirse bu gelişme Çinlilerin birim harf mantığından sonraki en önemli gelişmeydi.

İncelediğimiz de Gutenberg'in bir kuyumcu olduğu ve metale şekil vermeyi biliyor olması, onun hece ve kelime guruplarına göre metal harflerin yapımını kolaylaştırmıştır. Aslında metal harfleri bulmasındaki fikirse Çinliler tarafından kullanılan birim harf kalıplarının tekrar kullanılmasının kitap basımını hem hızlandıracağını hem de artıracığını düşünmüş olmasından kaynaklıdır.

Bu süreç genel manada incelendiğinde çeşitli olay ve söylenti ile karşılaşırız. Bunlardan bir tanesi aslında metal harflerin Çinliler tarafından 1390 yılında madeni para ile başlamış olduğu diğeri ise bir Hollandalı tarafından metal harflerle daha önceleri kitap basıldığı şeklindedir. Tarihi gerçekliğe bakmak gerekirse bu işin Gutenberg le başladığıdır. Ama yine de bu konu tarihçiler tarafından derinlemesine araştırılmalıdır.

Gutenberg tüm bu araştırma ve geliştirmeleri yaparken ona maddi destek sağlayan Johann Fust'tur. Tüm gelişmeler yaşanırken Gutenberg in aldığı borçları ödeyememesinde dolayı mahkeme Gutenberg'i matbaadan uzaklaştırdı ve matbaa Fust'a kaldı. Fust Gutenberg'in yardımcısı olan Peter ile ortaklık kurmuştur. Bu sebeptendir ki Gutenberg'in 42 satırlık incilinde Johann Fust ve Peter Schoaffer'ın imzası vardır.

“42 satırlık İncil” adını bu eserin satır sayısından almaktadır. Bu eser yakından incelendiğinde farklılık göze çarpmaktadır. Bu dönem yazısı olan kesik uçlu kalemle yazılan el yazısı kullanılırken İncil de Gothic o döneme kadar gördüğü tek yazı tipi olan bolack latter yazı karakterini kopya etmiştir. Bu yazıda tıpkı el yazısında olduğu gibi bitişikti ve kopya etmek çok zordu fakat Gutenberg bu sorunu 270 farklı kelime ve harf birleşimi ile aşmıştır. Tüm bunlara örneklemek gerekirse A harfi yalnız basılmak yerine metinde geçen ya da kelime yapısına göre kaç harfle yanyana geliyorsa o kadar farklı şekillerde yapılmıştır. “ai, ar, aqu ” gibi. Tabiki karşılaştığı zorlukları bunlarla sınırlı tutamayız. İstenilen sertlikte bir kalıp oluşturmak ve pürüzsüz bir yüzey elde edebilmek için kurşun ve bakırın belli oranlarda usta bir şekilde elde edilmesi gerekiyordu. Bütün bunların yanında el yazması eserler de kullanılan mürekkep kalıpta durmuyor ve dağılıyordu. Tüm bu soranları çözmek için özel karışım mürekkeple yapıldı. Bu gelişmelerle birlikte Gutenberg matbaada istediği mükemmelliği yakalamış ve artık kitaplar çoğalmaya, yazılı diller incelenmeye başlamıştır. Bilgi ve düşünceler dünya çapında daha çok yaygınlaşmış bilgi alışverişi artmış, aydınlanma çağı başlamıştır diyebiliriz (Uçar, 2017: 100-102)

3.1.2 Tipografide Yazı Karakterlerinin sınıflandırılması

Yazı karakterlerinin sınıflandırılmasında ve yazı terimlerinde uluslararası ortak bir dil bulunmamakla birlikte İngilizcenin konuşulduğu birçok Avrupa ülkesinde belirli kurumların oluşturduğu aşağı yukarı aşağıdaki gibi belli başlı başlıklar mevcuttur. Bunları şöyle sıralamak mümkündür.

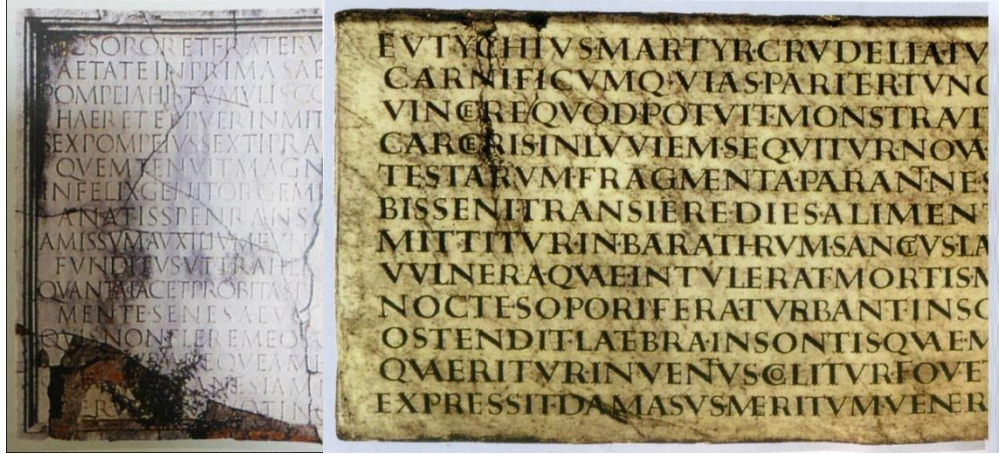
- Kazıma hurufatlar
- Gotik hurufatlar
- Hümanistik hurufatlar
- Klasik hurufatlar

- Geçiş dönemi Hurufatları
- Çağdaş Hurufatlar
- El yazısı hurufatları
- Kalın tırnak hurufatları
- Çizgisel hurufatlar
- Grafik fontlar
- Sayısal fontlar
- Yabancı hurufatlar

Diğer sınıflandırmalar arasında Fransız bir tipografist olan Vox'un hazırlamış olduğu "The Vox Classification" dur. Ama bu tanım diğerlerinde daha farklıdır. Örnek verecek olursak kalem ve fırça ile şekle sokulmuş olanları "Manuaires", birbirlerine bağlananları "Scriptes", kalın tırnaklı fontları "Mecanes", geçiş dönemini ise "Reales" olarak tanımlamakta ve açıklamaktadır. Bu konuda daha detaylı bilgiyi elde etmek için Prof. Dr. Selahattin GANİZ'in "Yazı ve Tasarımcıları" adlı eseri incelenebilir. Günümüz dünyasında ise tanımlamalar tamamen değişmekte ve gelişmektedir. Bilgisayar ortamında fontlar, font tasarlama programları sayesinde sürekli bozulmakta, değişmekte ve asıl kaynak oluşturan fontlar zamanla kaybolmakta ve değişikliğe uğramaktadır. Sonuç olarak baktığımızda bu tezimde bile verilen bazı fontları yanlış ya da asıl özünden uzaklaşmış olabileceğini düşünerek, birçok farklı kaynaktan bu işi araştırmak gereklidir. Bu alandaki sınıflandırmalar metal harfler üzerinden yapılmış olsalar dahi tezim hazırlarken dijital ortamdan faydalanılmış bu sebeptendir ki bundan sonraki süreçlerde font kavramı kullanılmaya dikkat edilecektir.

3.1.2.1 Kazıma hurufatlar (Glyphic Types)

Biçim olarak kaligrafik fontlardan farkı keski kalemler, çekiçler, murçlar ve buna benzer alet ve edevatla oluşturulmuş, kazınmış, forma sokulmuş yazı tiplerine denir. Örnek vermek gerekirse kazınmış gibi görülen latin, Augustea, Albertus ve benzeri olan font türleridir diyebiliriz (Sarıkavak, 2017. 67).

Kaynak: (Sarıkavak, 2017. 68).

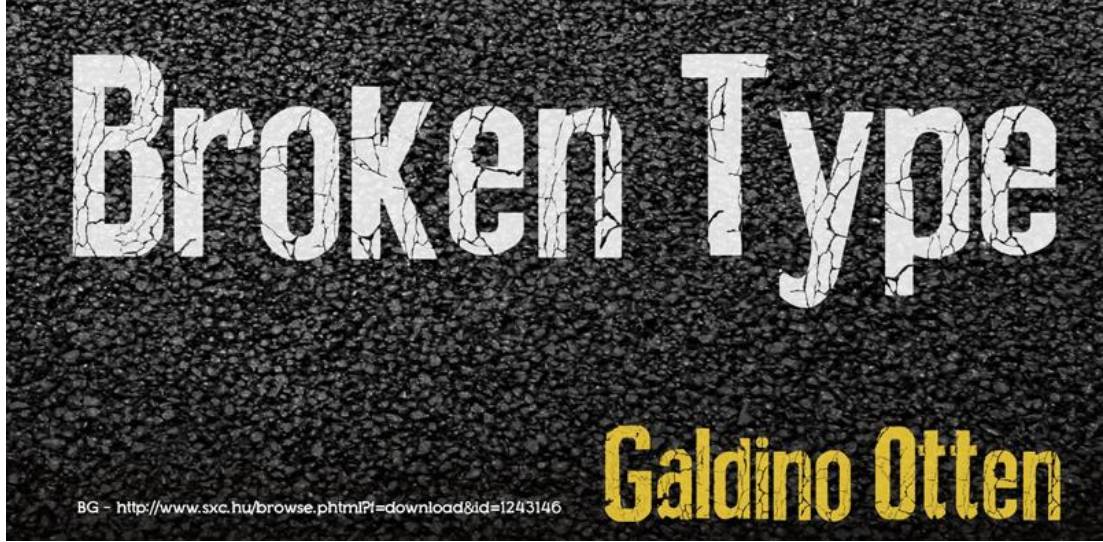
Şekil 15. Trajan Yazıtları (Solda) San Sebastian Levhası (Sağda)

Bunlara başka örnek verecek olursak Erken Hristiyanlık döneminde “Catacomb” duvarlarına kazınan yazılardır. Başka bir örneğe baktığımızda San Sabastiano Plaque’deki iç içe geçmiş harf ilişkileri çağdaş tasarımcıları etkilemeyi başarmıştır. Runic el yazması eserlerde de kullanılmasına karşın orta çağda putperest bir inancı simgelediği ya da çağrıştırdığına inanılıyordu, bu sebepten kilise ve Vatikan tarafından engellenmiş ve dini el yazması eserlerin yazımında bu fontların kullanımı yasaklanmıştır(Sarıkavak, 2017. 68).

Gotik yazı taşlara kazınmaya uygun olmasına ve mezar taşlarında kullanılmasına karşın, daha çok ulusal nitelikte kalmıştır. Günümüze gelip incelediğimizde Rockçılarında sıklıkla kullandığı sivri ve sert uçlu yaylı yazılar din sembolü gibi gösterilmiştir. Ayrıca sayısal font tasarımcıları tarihi yazı tasarımlarına düşkünlüğü bu türden dijital yazılarında ortaya çıkmasına olanak vermiştir. Bunlara örnek göstermek gerekirse Jonathan’ın 1991 yıllarında tasarladığı Exocet ve Mason türler bunlara örnek verilebilir (Sarıkavak, 2017: 69).

3.1.2.2 Gotik hurufatlar (Broken Types)

Gotik terimi Amerikan basımcılığında 19. ve 20.yy da yanlış anlam ve yanlış kullanım sonucu daha da daraltılarak tek ağırlıklı hurufat biçimleri için kullanılmış olmasından mütevellit gotik hurufatlar (kırık hurufatlar) olarak bilinirler. Kaligrafik kökenli olmalarından dolayı ise sınıflanmamış el yazısı gurubuna da dâhil edilebilirler (Sarıkavak, 2017. 67).

Kaynak: <https://www.dafont.com/broken-type.font>

Şekil 16. Broken Type Yazı Karakteri örneği

3.1.2.3. Hümanisttik hurufatlar (Hümanisttik Types)

Ganiz “Yazı ve Tasarımcıları” adlı eserinde 15. yüzyılda hümanisttik yazılar üzerine temellendirilen ilk roman yazılarda denilebilir. Bunlara örnek vermek gerekirse Verona, Kennerly, Centuar’dır (Ganiz, 2004. 39).

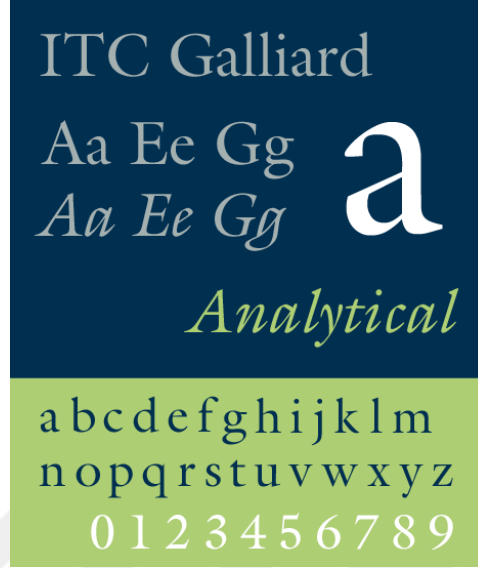
Kaynak: (Ganiz, 2004: 39).

Şekil 17. Verona, Centuar, Kennerly örneği

İtalya’da ki Rönesans hareketlerinin 14. ve 15.yy ilk işaretlerinin ortaya çıkması ile gotik yazıların kullanılmadığı yuvarlak ve daha geniş bir yazı ortaya çıkmıştır işte bu yazıya hümanisttik yazı denmiştir (Metin, 2008)

Özelliklerine baktığımızda küçük harf ‘e’ çapraz vurgusuna eğik olan font türleridir. Kalın ve ince vurgularda aşırı bir karşıtlık söz konusu değildir. Küçük harflerin yukarıda kalan tırnakları eğiktir, sola eğilmiş yay eksenlerine sahiptir ve

destekli turnaklara sahiptirler. Aslında bu yazı türü Venedik tarzı olarak bilinen ve kabul gören yazının enli kalem ucunun doğal eğilimi sonunda kalın vurgularda yapılan değişiklikler sonucunda küçük harflerden elde edilmiş bir fonttur diyebiliriz (Sarıkavak, 2017. 67).

Kaynak:

[https://en.wikipedia.org/wiki/Galliard_\(typeface\)#/media/File:ITC_Galliard.png](https://en.wikipedia.org/wiki/Galliard_(typeface)#/media/File:ITC_Galliard.png)

Şekil 18. Hümanistik Yazı Örneği Galliard

Diğer bir adı da Venedik eski biçemidir. Bu adı almasında hurufatlarının yapısal dizgisinin Venedik te yapılmasıdır. O dönemde baskıcılık genel itibari ile Venedik de yapıldığı için İtalyan tipografistler Venedikli diye bilinirler. Dönemin özelliklerini yansıtan Nicolaus Johnson'a ait çok sayıda hurufat mevcuttur. Bu fontların kullanıldığı basılı eserlerde yazının genel itibariyle lekesele, tırtıklı kaba görünmesindeki en önemli sebep o dönemde kâğıdın pürüzlü oluşu ve mürekkebin arıtılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Aslına bakmak gerekirse eski yazıların (hümanist) 20.yy da yeniden kesimi yazını aslından uzaklaşmaktadır. Bunun asıl sebebi kâğıdın ve mürekkebin düzene binmemesidir. (Sarıkavak, 2017. 70).

qui omnibus ut aquarum submersis cum filiis suis simul ac nubibus mirabili quodam modo quasi semen humani generis conseruatus est: quæ utinam quasi uiuam quandam imaginem imitari nobis contingat: & hi quidem ante diluuium fuerunt: post diluuium autem alii quorundam unus altissimi dei sacerdos iustitiæ ac pietatis miraculo rex iustus lingua hebræorum appellatus est: apud quos nec circuncisionis nec mosaicæ legis ulla mentio erat. Quare nec iudæos (posteris enim hoc nomen fuit) neque gentes: quoniam non ut gentes pluralitatem deorum inducebant sed hebræos proprie nominamus aut ab Hebreæ ut dictum est: aut quia id nomen transitiuos significat. Soli quippe a creaturis naturali ratione & lege inata non scripta ad cognitionem ueri dei transire: & uoluptate corporis cõtēpta ad rectam uitam peruenisse scribunt: cum quibus omnibus præclarus ille totius generis origo Habraam numeratus est: cui scriptura mirabilem iustitiã quã non a mosaica lege (septima enim post Habraam generatione Moyses nascitur) sed naturali fuit ratione consecutus summa cum laude attestatur. Credidit enim Habraam deo & reputatum est ei in iustitiam. Quare multarum quoque gentium patrem diuina oracula futurum: ac in ipso benedicendas omnes gentes hoc uidelicet ipsum quod iam nos uideamus aperte prædictum est: cuius ille iustitiæ perfectioem non mosaica lege sed fide consecutus est: qui post multas dei uisiones legitimum genuit filium: quem primum omnium diuino persuasus oraculo circumcidit: & ceteris qui ab eo nascerentur tradidit: uel ad manifestum multitudinis eorum futuræ signum: uel ut hoc quasi paternæ uirtutis in signum filii retinentes maiores suos imitari conaret: aut quibuscumque aliis de causis. Non enim id scrutandum nobis modo est. Post Habraam filius eius Isaac in pietate successit: foelice hac hereditate a parentibus accepta: quæ uni uxori coniunctus quum geminos genuisset castitatis amore ab uxore postea dicitur abstinuisset. Ab isto natus est Jacob qui propter cumulatam uirtutis prouentum Israel etiam appellatus est duobus nominibus propter duplicem uirtutis usum. Jacob enim athletam & exercitum se latine dicere possumus: quam appellationem primum habuit: quum practico operatioibus multos pro pietate labores ferebat. Quum autem iam uictor luctando euasit: & speculationis fruebat bonis: tunc Israelem ipse deus appellauit æterna premia beatitudinēque ultimam quæ in uisione dei consistit ei largiens: hominem enim qui deum uideat Israel nomen significat. Ab hoc. xii. iudæorum tribus perfectæ sunt. Innumerabilia de uita istorum uirorum fortitudine prudentia pietateque dici possunt: quorum alia secundum scripturæ uerba historice considerantur: alia tropologice ac allegorice interpretantur: de quibus multi conscripserunt: & nos in libro quæ in scriptis

Kaynak: (Sarıkavak, 2017: 70).

Şekil 19. Nicolasu Jenson'ın Kestiği ve Bastığı Eusebius Kitabından Bir Sayfa

3.1.2.4 Klasik hurufatlar (Garalde Types)

Eğri vurgu eksenleri sol tarafa eğilmiş olan hurufat türlerine verilen addır. Hümanisttik tasarımlardan farklı olarak biraz daha fazla vurgulanmış ve tırnakla desteklenmişlerdir. Çok eskiden Old Style ya da Old Face olarak adlandırılmışlardır. Küçük karakterlerin yukarı uzantıları ise eğiktir.

Tipografik gelişmelerde Avrupa'nın 16. yy da aydınlanma merkezi Fransa'dır. Birçok hurufat bu dönemde biçimlendirilir. Yeni bir hurufat sistemindeki büyük harflerindeki değişimler yeni yapısal dizgenin yolunu açar fakat bu sadece ama

sadece büyük harflerle sınırlı tutulmuştur. “Frenc Old Style” ile geometrik harf biçimlerine bir kayma sezilir. Harf sistemleri artık enli kaleme yön vermeye başlamıştır. Fransız biçemin en iyi en nadide örneklerini vermesine rağmen Venedik tipografisinden oldukça etkilenmiştir (Sarıkavak, 2014: 72).

Garamond daha sonra Caslon’un yazı tasarımları büyük beğeni topladığından döneminde tüm dökümcüler tarafından dökülmüş ve kesilmiştir. Bu kadar üretim ve dökümler günümüzde sayısallaşanlar birbirlerinden o kadar uzaklaşmış ve farklılaşmıştır ki birçok Garamond’u alt alta bıraktığımızda hangisinin doğrusu olduğuna karar vermek zordur. (Sarıkavak, 2014: 72).

Kaynak: (Sarıkavak, 2014. 72).

Şekil 20. Klasik Fontlar (Garamond Three italik, Caslon Swash italik)

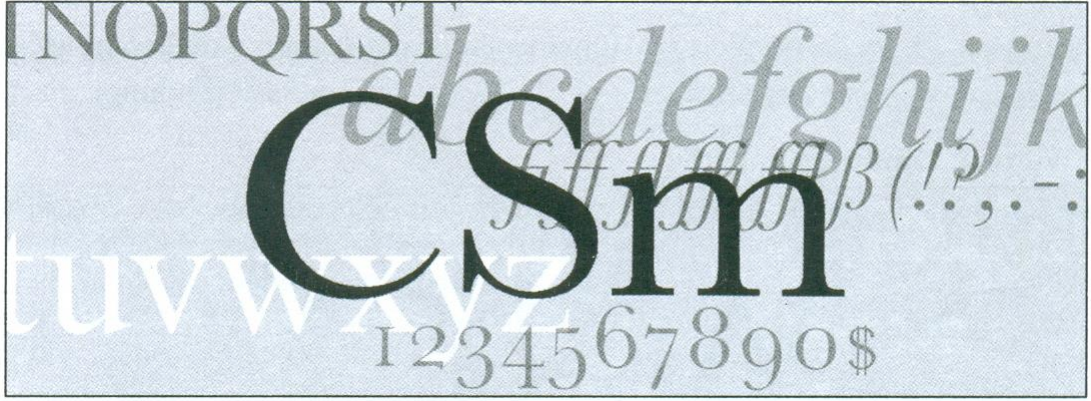
İngiliz ve Hollanda eski biçeminde kullanılan yapısal dizgeler Fransız eski biçemiyle aynı temel özelliklere sahiptir. Büyük harfler yatay, küçük harfler ise diagonal tutulması ile yapılan bu işlem küçük harflerdeki ‘g’ ve ‘o’ işleri için aykırısı dururlar. Bunu sebebi ise bu harflerin büyük harflere göre tasarlanmasıdır. (Sarıkavak, 2014: 72).

Old Style yazı karakterlerinin matbaada ilk kullanımı 1490’lı yıllarda Venedikli bir matbaacı olan Manutius ve mesai arkadaşı Francesco Griffo’nun yapmış olduğu tasarımlarla başlamıştır. İlk çıkış noktası olarak da Roma dönemi taş

sütunlarındaki büyük harfler ve Hristiyan rahiplerin el yazması eserler temel olarak oluşturulmuş bir yazı tipidir (Metin, 2008).

3.1.2.5 Geçiş Dönemi Hurufatları (Transitional Types)

Bu yazılar Old Face ve modern yazılar arasında geçiş yazıları olarak gösterilmektedir. Prototipi ise Fransız bir harf kesimci olarak tanınan Grandjean'a ait olan Romain Du Roi'dur. Baskerville'ye ait olan geçiş yazıları ise şunlardır: Times ve Caladonia'dır (Ganiz, 2004. 40).

Kaynak: (Ganiz, 2004: 40).

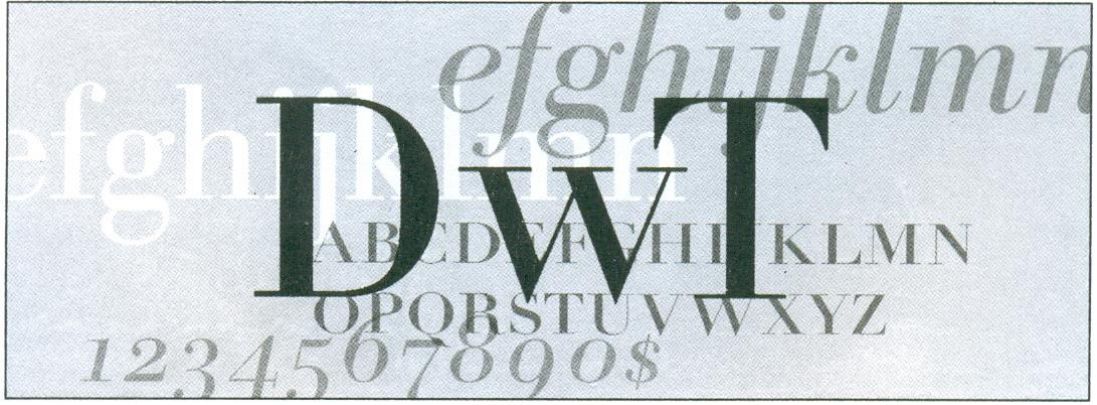
Şekil 21. Geçiş Dönemi Hurufatları

“Çağdaş Tipografinin Temelleri ” isimli kitabında kavak biraz sola eğik ve düşey bir eğri vurgusu olan yazı türüdür. Yukarı uzantısı olan küçük harflerin tamamı eğiktir. 1760'la birlikte gelen Fransız sanayi devrimi matbaada o kadar hızlı bir değişim getirmiştir ki orta yaşlarda matbaacılıkla uğrasan ve o dönemde metal ve boya bilgisi ile de pürüzsüz kâğıt ortaya koyması baskı mürekkebinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu işlem sonucunda nemi kullanıp iki sıcak bakır kalıp arasında baskı yaparak sıcak basılmış kâğıdın mucidi olur. Caslon yazılarında ki uygunsuzlukları düzeltme onda farklı bir Hurufat sistemi ile son bulur. Küçük ve büyük harfler arasındaki yapısal değişiklikler çözümlenir. Şüphesiz ki bunlar Caslon'ın 'q', 'o', 'g' harflerinden başkası değildir. Baskerville'nin yazı karakterlerindeki küçük büyük harflerin tamamının enli kalemin eğik tutulması ile yapılacağı önerisi sunulmuştur. Bu durum küçük harflerin oluşumundaki son adım olmuştur. Sonuca baktığımızda Baskerville Hurufat biçimi türlerinde bir geçiş Hurufatı olduğu gerçeği vardır (Sarıkavak, 2014: 74).

3.1.2.6 Çağdaş hurufatlar (Didone Types)

Bu yazı isim babaları Didot tarafından bulunmuş ve Bodoni tarafından mükemmel seviyeye getirilen yazı modern adı verilerek İngiltere de sınıflamaya sokulmuştur. Adını Didot'un isminin içindeki 'Did' ve Bodoni'nin isminin içindeki 'oni' sözcüklerinin bir araya gelmesinden meydana gelmesinden almıştır.

İnce serifli gövdelerle karakterize edilmiş ve dikey bir halde vurgulanmışlardır. Fransa da hala yaygın olarak kullanılan bir yazıdır. 18.yy kâğıt yapımındaki kalitenin artması ile ince yapılı zarif bir yazı ortaya çıkmıştır (Ganiz, 2004: 40).

Kaynak: (Ganiz, 2004. 40).

Şekil 22. Didot, Bodoni, Felstaff.

“Çağdaş Tipografinin Temelleri” Adlı eserinde Sarıkavak bu yazı hakkında şunları ifade eder. Kalın ve ince vurgular arasındaki ansızın beliren sert bir karşıtlığı ifade eden bir yazı türüdür ve düşey yay eksenlerine sahiptir. Küçük harflerin yukarı çıkıntılarındaki tırnaklar yatay bir halde bulunur. Tırnak destekleri bulunmayan Bodoni ve Didot kesimlerinde devşirilen ve eski adı ile modern yazılardır (Sarıkavak, 2014. 67).

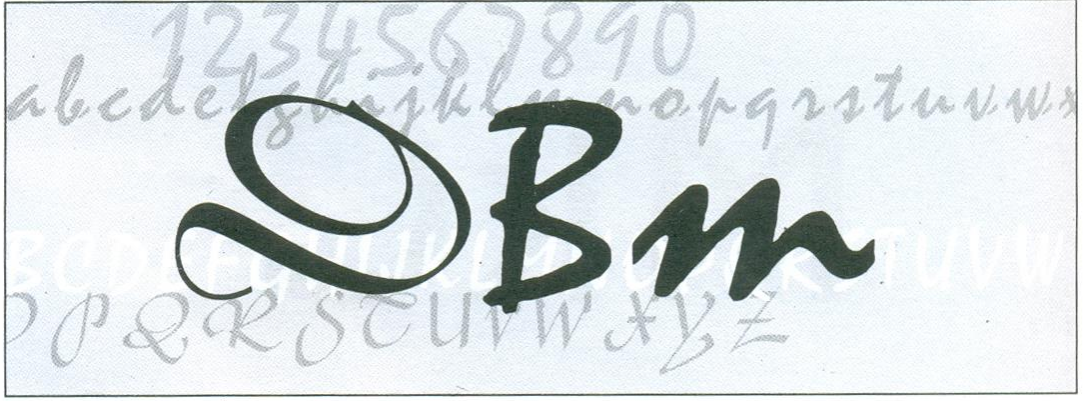
Kaynak: (Sarıkavak, 2014. 75).

Şekil 23. Sarıkavak'a göre çağdaş fontlar

19.yy da tabaka kâğıt yerine rulo kâğıdın çıkarılması, geliştirilmesi süreli yayınların (Gazete, Dergi) yaygınlaşmasını sağlamış ve kolaylaştırmıştır. Üstatların yazı örneklerinden Matrixler oluşturma kalıbı yapan pantografik biçimlendirme makinasını 19.yüzyılın ikinci yarısından sonraki gelişimi süslü ve gösterişli hurufatları olası kılmaz ve el ile kesimlerdeki tasarı yeteneği bir kenara bırakılmak zorunda kalır. Bundan sonra karmaşık ve daha uzun olan tasarımlar bile daha kısa sürede ve daha ucuza yaptırmak mümkün olmuştur. Bu durumda hurufat takımı oluşturma ve basımcılık ucuzlamıştır. (Sarıkavak, 2014. 76).

3.1.2.7 El Yazısı Fontları (Script Types)

El yazılarını ya da çizilerek oluşturulabilen yazıları ifade edebilen kursiv (Bir terim olarak kursiv el yazısı ve benzeri harfleri ifade etmek için kullanılır) ve İtalik yazılar üzerine temellendirilmiş fontlardır. Copper Plate el yazısı İngiliz bakır levha üzerine yapılabilen oyma bir yazıdır. Aynı zamanda İngiliz okullarında çok uygulanan bir yazı olarak bilinir (Ganiz, 2004. 42).

Kaynak: (Ganiz, 2004. 42).

Şekil 24. El yazısı örneği

Bu kısımda gotik yazı türleri ile tarihsel yazılar ve ayırık olan el yazıları bir arada sınıflandırılmıştır. Bu yazılar daha çok el yazısına benzeyen ve o özelliklerde temele oturtulan yazı karakterleridir (Sarıkavak, 2014: 67).

Kaynak: (Sarıkavak, 2014: 79).

Şekil 25. El yazısı Örnekleri

Kaligrafik ve günlük el yazılarının özelliklerini barındıran bir font çeşididir de denilebilir. Tarihsel yazılara baktığımızda kaligrafi sanatı tarihinin konusu olmasına rağmen batının yazma eserlerinde iyi yönlü bir ilerleme sağlamıştır. ‘Roma Capital’ in resmi ve gündelik hayatta farklı yüzeylere uygulanması farklı döneme gelen etkinliklerle bir araya gelmesi bütünleşmesini ve biçimlenmeyi sağlamıştır. 15.yy ve daha sonraki yüzyıllarda gelişecek olan basımcılığın kaynağını oluşturan hem dik hem de eğik olan Roman ve Cancery Script Rönesans’la birlikte bilim adamı ve düşünürlerin el yazısında gelişmiştir (Sarıkavak, 2014: 67).

3.1.2.8 Kalın Tırnak Hurufatlar (Slab-Serif Types)

Endüstriyel devrimin verdiği coşku ile tasarlanan ve yazılara adanan ‘Slab-Serif’ adı bir diğer ismi de Mechanistic olan bir sözdür. En ideali dekoratif amaçlı ve geniş bir alanda kullanılmıştır. İngiltere de bu tür yazılara verilen isim Egyptian’dır (Ganiz, 2004. 41).

Kaynak: (Ganiz, 2004: 41).

Şekil 26. Memphis, Beton, Clarendon, Ionic, Rockwell ve Melior

19. yüzyılda bazı hurufatçılar modern kesimlere ağırlık katmak yerine çok büyük yenilik olarak algılanmayan, ince olanlara ağırlık katmayı tercih etmişlerdir. Modern hurufatçılar tarafından kullanılan saç teli veya daha ince vurgular ortadan kaldırılmış ve sonlandırmalar diğer sonlandırmalardaki gibi (Squared-of) köşeli sonlandırma yapılmıştır. Bu hurufat biçimine kare tırnak denilmektedir. Yüksek bir okunurluluk düzeyine sahip olan bu tür, genellikle yüzeylere yapılmıştır. Göz kontrolü sağlamada tablolarla sürekli bulunurlar (Sarıkavak, 2014. 81).

Kaynak: (Sarıkavak, 2014. 81).

Şekil 27. Kalın Tırnak Yazı Örneği

Kalın tırnak deyimi geleneksel biçimde desteklenmiş tırnakların incelererek yatayda sonlandırılması ile biten harflerin tırnaklarının kalınlaştırılması ile ortaya çıkan bir durum olarak ifade edilir. Bu türü daha sonra Clarendon olarak karşımıza çıkmasında Clarendon en tanınmış kesimi olduğundandır (Sarıkavak, 2014: 81).

3.1.2.9 Çizgisel Hurufatlar (Lineale Types)

Almanya da grotesk, Amerika Birleşik Devletlerinde Gothic, İngiltere’de grot olarak bilinen bu yazı karakteri Serifsiz yazılar ya da Sans-Serif yazılardır (Ganiz, 2004: 41).

Kaynak: (Ganiz, 2004: 41).

Şekil 28. Gill Seans, Optima, paskal çizgisel fontları

Sonlandırma bulunmayan Serifsiz harf karakterleridir. Sans serif olarak adlandırılırlar. 1800 yıllarda bulunmalarına, tasarlanmalarına rağmen 19.yy kadar pek sık kullanılmamış ve önemsenmemişlerdir. Diğer yazılara ek olarak kullanılmışlardır. Sıkıcı ve cansız kullanımları dolayısıyla kullanımı ve geliştirilmesi 20.yy abeceleri olarak tanınırlar. Tırnaksız biçimin gelişimi ve dönüşümü Bauhaus hareketi sunucunda değişmiştir. Bauhaus hareketinin net sonucunu ise Almanya da Paul Renner tarafından 1927-1928 yıllarında tırnaksız bir karakter olan Futura'nın tasarımı gerçekleştir. Bu tasarım tüm batı dünyasında beğeni alır. Gelişim zamanımıza kadar devam eder (Sarıkavak, 2014: 67).

Kaynak: (Sarıkavak, 2014: 82).

Şekil 29. Çizgisel Fontlar

Tek ağırlıklı ve yuvarlak olan erken dönem tırnaksızları daha sonraki dönemlerde çeşitlenerek ağırlık noktaları çeşitlenmiş ve gruplamalar olmuştur. Amerikan basımcıları durumun öneminin kavrayamamış ve herhangi bir tırnaksız karakteri gotik olarak isimlendirmeye başlamışlardır. Bu yanlış anlama tüm Amerika da bu şekilde tırnaksız karakterlere verilen isim olarak kalmaya ve kullanılmaya devam etmiştir (Sarıkavak, 2014: 82).

3.1.2.10 Grafik Fontlar (Graphic Font)

Özel olarak tasarlanan bu fontlar tüm yazı karakterlerinin bir arada göstermektedir. Kendi doğal sade çatısını oluşturan biçimlerin başkaca tasarımlara bindirilmesi ile elde edilen fontlardır da denilebilir. Aslına bakmak gerekirse bu türden yazı tasarımları bir dönemin zevkini yansıtır. Bir süsleme ya da teknik düşünce sistemleri oluşturması, grafik tasarımlar açısından bakıldığında kavramsal anlamların ya da imgesel anlamların biçim ve içerik yönünden yansıtılması da denilebilir. Sayısal fontlarda aslında grafik fontlardandır ama sadece modern ya da post modern ayırımını yapabilmek için kullanılırlar (Sarıkavak, 2014: 83).

Kaynak: (Sarıkavak, 2014: 83).

Şekil 30. Grafik Fontlar

3.1.2.11 Sayısal fontlar (Dijital Font)

Sadece geçmiş yılların masa üstü yayıncılık için kullanılmış ya da kullanılan fontlarını dijital ortama aktarmak için kullanılan fontlar değil aynı zamanda bilgisayarın tasarım açısından etkilerini de göstermektedir (Sarıkavak, 2014: 84).

Kaynak: (Sarıkavak, 2014: 85).

Şekil 31. Sayısal Font Örnekleri

3.1.2.12 Yabancı fontlar (Foreing Types)

Yabancı fontlarla ilgili olarak Namık Kemal Sarıkavak “Çağdaş Tipografinin Temelleri” isimli eserinde bu fontların aslında 1928’den bu tarafa latin abecesini kullanıldığını belirtmiştir. Latin abecesi dışındaki tüm diller yabancı fontlar diye isimlendirilir. Bunlar: Arapça, Yunanca, İbranice, Kiril, Ermenice, Gürcü, Çince, Japonca vb. alphanumeric göstergelerini barındıran font ya da hurufat türleridir. Geçmiş yıllarda kullanılmış fakat şimdilerde olmayan yazı fontları da vardır. Fakat bu fontlar tasarım olarak kullanmak için dijital ortama aktarılmışlardır. Aslına

bakmak gerekirse bu fontları da yabancı fontlardan ziyade grafik fontlar olarak görmek, değerlendirmek gerekir (Sarıkavak, 2014: 86).

Q Q Q Q F F T U U U Y Y S Z " L

ب ا ی ء ا و ا ا ی ه ن م ل ک ق ف غ ع ظ ط ض ص ش

ث ت ث ب ا ی ء ا و ا ا ی ه ن م ل ک ق ف غ ع ظ ط ض ص ش

A B C D E F G H I J K L M

Ф И С В У А П Р Ш О Л Д Ъ Т

Ф И С В У А П Р Ш О Л Д Ъ Т

F B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V

و ا ا ی ه ن م ل ک ق ف غ ع ظ ط ض ص ش

ة ب ا ی ء ا و ا ا ی ه ن م ل ک ق ف غ ع ظ ط ض ص ش

ب ا ی ء ا و ا ا ی ه ن م ل ک ق ف غ ع ظ ط ض ص ش

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ

A B C D E F G H I J K L M N

A B C D E F G H I J K L M N

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t

Kaynak: (Sarıkavak, 2014: 86).

Şekil 32. Yabancı Fontlar Yazı Örnekleri

3.1.3 Tipografi Terimleri

Tipografik terminoloji kökenini baskı ya da basım endüstrisinden almış olsa bile teknoloji sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Bu değişim ve gelişimle birlikte terminolojide de değişiklikler söz konusu olabilir. Fakat insanın iletişime olan ihtiyacı değişmemiş ve hala tipografik terimlerden kullanılanlar mevcuttur (Ambrose, Harris, 2018: 46). Bu terminolojide değişmeyen ve daha önceleri kullanılmış terimlerden bazıları şunlardır:

3.1.3.1 Tırnaklı / Tırnaksız

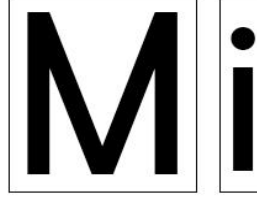
Yazıları genel bir kategoriye tabi tutmak gerekirse ancak ve ancak tırnaklı ya da tırnaksız olabilirler. Tırnaklı yazı karakterlerinde vurguların sonuna eklenen minik çizgilere verilen addır. Tırnaksız olan karakterlerde bunlar bulunmaz. Belli belirsiz olan bu parçalar aslında yazıları birbirlerinden ayırmaya ve yazıları kategorize etmeyi sağlarlar. Yazılarda okuma ve göz atma işlemlerinde tırnaklı olanlar tırnaksız olanlara nazaran daha seçicilerdir ve okumayı kolaylaştırırlar. Tırnaksız yazılar daha modern bir görünüm çizerken tırnaklı olanlar daha klasik bir yapıdadırlar (Ambrose, Harris, 2018: 46).

Şekil 33. Tırnaklı / Tırnaksız

3.1.3.2 Karakter kutusu

Karakter kutuları eski yazılarda olduğu gibi yeni yazıda dijital ortamda da mevcut bir durumdur. Eski sistemde harf arası boşluklarla ayarlanan ve yazının birbirine geçmesini önleyen sistem, şimdilerde dijital ortamda var olan fakat görülmeyen bir kutu vardır. Harflerden biraz daha geniş olan ve harfi çevreleyen bu kutular metin bloklarını daha düzenli yapmak gerektiğinde arayış biraz açmak/kapamak la düzenlemeye ve kendinden önceki veya sonraki harfler arasındaki mesafeyi korumak için kullanılır. Dar bir harf olan 'İ' ve geniş bir yapıya sahip olan 'M' etrafındaki kutu genişlikleri de farklıdır. (Ambrose, Harris, 2018: 46).

Şekil 34. Karakter kutusu

3.1.3.4 Harfler arası boşluk düzeni ve harf aralığı (Espas)

Harfler ve karakterler arası boşlukları düzenlemeye yarayan, miktarını belirlemeye ve tüm karakterlerin yazı içerisinde aynı mesafede belli bir düzen esasına göre durmasını sağlar. Asıl olarak bu boşluklar daha önceleri elle ayarlanırken şimdilerde bilgi işleme programları bu işi otomatik olarak yapmaktadır. Fakat kişi istediği bir değeri çalışmanın şekline göre verebilir. Genel olarak ise dört ana tanımlama mevcuttur. Bunlar; negatif, dar, normal ve geniştir (Ambrose, Harris, 2018: 46).

Şekil 35. Harfler arası boşluk düzeni ve harf aralığı

Hareketli hurufat sisteminde sözcükler oluşturulduktan sonra bu sözcüklerin arasına bırakılan kısa metal parçalara verilen isme Espas denir. Espaslar baskıda görülmemeleri için hem kısa hem de daha engindirler böylelikle baskıda görülmezler, mürekkebi almamış olurlar (Erdal, 2015. 109-110).

3.1.3.5 İki harf arası boşluk düzenleme

Daha rahat bir düzen kurmak ve harfler arasındaki boşlukları kısaltmaya ya da uzatmaya yarar. Bazı harf tasarım gurupları (fontlar) görünenden daha fazla boşluk ya da daha az boşluk varmış algısı yaratabilir. İşte harf arası boşluk düzenleme tamda bu noktada devreye girerek daha rahat algılanan, okunan bir tipografi oluşturmamıza yarar, okunaklılığı artırabilmek için harf puntoları büyüdükçe harf arasındaki boşluk biraz kısılarak net görüntü elde edilebilir (Ambrose, Harris, 2018: 46).

Avukat Avukat

Dizenleme yapilmadan önce

Düzenleme yapıldıktan sonra

Şekil 36. Harf Arası Boşluk Düzeni

3.1.3.6 Kelime Boşluk Düzeni

Kelimeler arası boşluklar ayarlanarakta yazı bloklarının okunaklığı artırılabilir ya da aradaki mesafe açılarak kelimeler birbirlerinden kopar (Ambrose, Harris, 2018: 46).

<p>Nereden Geliyor?</p> <p>Yaygın inancın tersine, Lorem Ipsum rastgele sözcüklerden oluşmaz. Kökleri M.Ö. 45 tarihinden bu yana klasik Latin edebiyatına kadar uzanan 2000 yıllık bir geçmişi vardır. Virginia'daki Hampden-Sydney College'dan Latince profesörü Richard McClintock, bir Lorem Ipsum pasajında geçen ve anlaşılması en güç sözcüklerden biri olan 'consectetur' sözcüğünün klasik edebiyattaki örneklerini incelediğinde kesin bir kaynağa ulaşmıştır. Lorm Ipsum, Çiçero tarafından M.Ö. 45 tarihinde kaleme alınan "de Finibus Bonorum et Malorum" (İyi ve Kötünün Uç Sınırları) eserinin 1.10.32 ve 1.10.33 sayılı bölümlerinden gelmektedir. Bu kitap, ahlak kuramı üzerine bir tezdır ve Rönesans döneminde çok popüler olmuştur. Lorem Ipsum pasajının ilk satırı olan "Lorem ipsum dolor sit amet" 1.10.32 sayılı bölümdeki bir satırdan gelmektedir.</p>	<p>Nereden Gelir?</p> <p>Yaygın inancın tersine, Lorem Ipsum rastgele sözcüklerden oluşmaz. Kökleri M.Ö. 45 tarihinden bu yana klasik Latin edebiyatına kadar uzanan 2000 yıllık bir geçmişi vardır. Virginia'daki Hampden-Sydney College'dan Latince profesörü Richard McClintock, bir Lorem Ipsum pasajında geçen ve anlaşılması en güç sözcüklerden biri olan 'consectetur' sözcüğünün klasik edebiyattaki örneklerini incelediğinde kesin bir kaynağa ulaşmıştır. Lorm Ipsum, Çiçero tarafından M.Ö. 45 tarihinde kaleme alınan "de Finibus Bonorum et Malorum" (İyi ve Kötünün Uç Sınırları) eserinin 1.10.32 ve 1.10.33 sayılı bölümlerinden gelmektedir. Bu kitap, ahlak üzerine bir tezdır ve Rönesans döneminde çok popüler olmuştur.</p>
---	--

Şekil 37. Kelime Arası Boşluk Düzeni

3.1.3.7 Hurufat

Metal vb. maddelerden yapılmış baskı işlerinde kullanılan harf, rakam veya başka işaret kalıplarından oluşmuş hareketli harflere hurufat adı verilir. Hurufatlar net baskı, mürekkebi dağıtmaması ve sağlamlık açısından birkaç metalin birleşiminden oluşmuş sert alaşımlardır denilebilir (Erdal, 2015: 109-110).

Kaynak: https://stephguiney.files.wordpress.com/2012/11/120180_34391.jpg

Şekil 38. Hurufat

3.1.3.8 L Dizgi

Hurufatların (metal) harflerin en geleneksel yöntemle elle dizilmesi, düzenlenmesi olayına 'L' dizgi denir (Erdal, 2015. 109).

Kaynak: <http://tieku.fi/teknologia/sotateknikka/punainen-lanka-kirjapainostaydinpommiin>

Şekil 39. L Dizgi

2.1.3.9 Kumpas

Dizgicilerin elle dizgi sisteminde metal harflerin ters dizilerek sıkıştırıldığı tepsiye veya kasaya verilen isimdir (Erdal, 2015. 109).

3.1.3.10 Çift Kasa

Elle dizgi sisteminde metal harfleri kutularından alarak kasaya ya da diğer adı ile yuvaya yerleştirme işlemlerinde kullanılan cımbıza verilen addır (Erdal, 2015. 109).

3.1.3.11 Kadrat

Satırlara değişik haller ve şekiller verebilmek, harf aralarının açılmasını sağlamak, paragraf boşluğunu düzene bindirmek için kullanılan malzemelerdir (Erdal, 2015. 109-110).

3.1.3.12 Garnitür

Garnitür ya da diğer bir adıyla bezenti bölüm ve sayfaların başlarını açmak ve çizgi aralarındaki boşlukları doldurabilmek için kullanılan alüminyum ya da demirden yapılmış çubuklar için kullanılan bir terimdir

3.1.3.14 Anterlin

Dizgi işlemlerinde hareketli hurufatlar la oluşturulan kelimeler cümleleri cümlelerde satırları oluşturur bu satır aralarını ayarlamak için kullanılan metal şeritlere anterlin adı verilir(Erdal, 2015: 109).

3.1.3.15 Gale

Gale dizgi işlerinde hazırlanmış olan yazıların kalıpların bağlanarak baskıya hazır hale getirildiği metal tablaya verilen isimdir. Basılacak malzemeye göre büyüklüğü değişebilir. Üç tarafı çevrilidir. (Erdal, 2015. 109).

3.1.3.16 El Dizgi

Elle yapılan dizgi işlemlerinin tamamına verilen isim el dizgi sistemidir (Erdal, 2015. 109).

Kaynak: <http://www.embamatbaa.com/tipo-baski-terimleri-matbaa-terimler-sozlugu.html>

Şekil 40. Elle Dizgi İşlemleri

3.1.3.17 Mürettip

Matbaadaki bu işleri yapan dizgi işlemleri ayarlamalar vs. yapan düzenleyen kişilere mürettip adı verilir (Erdal, 2015. 109).

3.1.4 Tipografi Yazı Karakterleri

Abece 'ye ait özel bir kavram olan harf biçimi ya da Type Face kavramlarından çok günlük dilimizde yazı karakterleri deyimini kullanırız. Özel bir yazı karakteri tasarımcıdan tasarımcıya değişen yazı karakterinin farklılıkları çok azdır. Bu farkları görebilmek, tanıyabilmek için oluşturulmuş ya da basılmış metnin tamamına bakmak gerekir. Nedeni ise bu harf tasarımını profesyonel olarak yapan bazı firmalar ya da tasarımcılar bunların tüm haklarını satın alarak çalışırlar. Bu işi ticarete döken kişi veya firmalarsa kopyalayarak ya da küçük bir iki değişiklikle kullanıma sunarlar. Örnek vermek gerekirse minik bir tırnak, satır arası boşluklar, harf boşlukları gibi. İsimleri değiştirilebilir, bir pikaya düşen harf sayısı değişiklik gösterebilir.

Tüm olaylara baktığımızda bu kullanımlar dizgide farklar yaratabilir. Şimdi kendi kullanımımızda olan bilgisayarlarda kullandığımız fontların ne tasarımcısı, nede tasarlayanı belli değildir.

Her yazı karakterinin tıpkı bir insan gibi kimliğini belirten bir adı vardır. Örnek vermek gerekirse; Baskerville, Bodoni, Caslon ya da Garamond gibi bu yazı karakterlerinin ismi ise tasarlayanın, bulunduğu şehrin, ülkenin de adını taşıyabilirler. Ama çağımıza baktığımızda görmüş olduğumuz olaylar çok farklıdır. Yıllar önce çok uzun uğraşlar ve zaman verilerek yapılan ya da tasarlanan yazılar, şimdi dijital ortamda daha öznel daha kısa zaman diliminde tasarlanmaktadır. Önceki dönemlerde olduğu gibi isimlendirme çok nadir hatta yok gibidir. Şimdiki isimlendirmeler daha öznel ve daha verimlidir (Sarıkavak, 2014: 45)

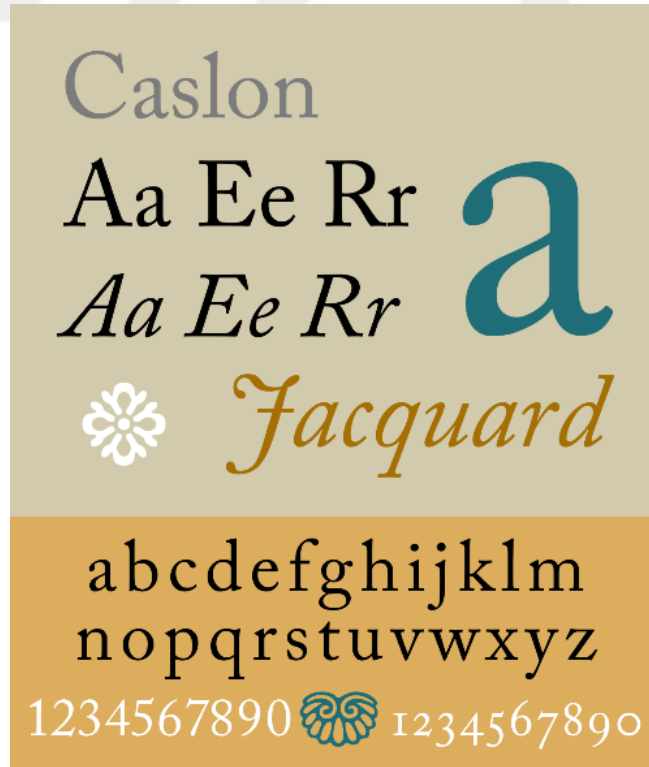
Kaynak: <https://en.wikipedia.org/wiki/Baskerville#/media/File:BaskervilleSpec.svg>

Şekil 41. Baskerville Yazı Karakteri

Kaynak: <https://en.wikipedia.org/wiki/Bodoni#/media/File:ITCBodoni.png>

Şekil 42. Bodoni Yazı Karakteri

Kaynak: <https://en.wikipedia.org/wiki/Caslon>

Şekil 3.1.4.3. Caslon Yazı Karakteri

Kaynak: <https://en.wikipedia.org/wiki/Garamond>

Şekil 43. Georg Duffner Tarafından Tasarlanan Açık Kaynaklı EB Garamond Ailesi, Stil Aralığını Ve İki Optik Boyutunu Gösteriyor.

Günümüzde ‘font’ ya da ‘yazı karakteri’ terimleri eş değer anlamda kullanılmaktalar. Aslına bakarsak bu tanım evrensel olmakla birlikte birçok tasarımcı tarafından bu şekilde kullanılmaktadır. Bu ayrımı yapmak ya da yapabilmek uzmanlık ister. Aslında bunları şu şekilde ifade etmek gerekir. Font; şablon, daktilo, baskı blokları, hurufatlar gibi fiziksel araçlarla yazı karakterlerinin oluşmasını sağlayan fiziksel birer malzeme olarak tanımlanabilir. Yazı karakteri diğer adıyla harf biçemi; aynı tasarımlara sahip olan özel karakterler, rakamlar, harfler, noktalama işaretleri ve semboller gibi (Ambrose, Harris, 2018: 40).

Kaynak: (Ambrose, Harris, 2018: 40).

Şekil 44. Yazı Karakteri ve Font Ayrımı

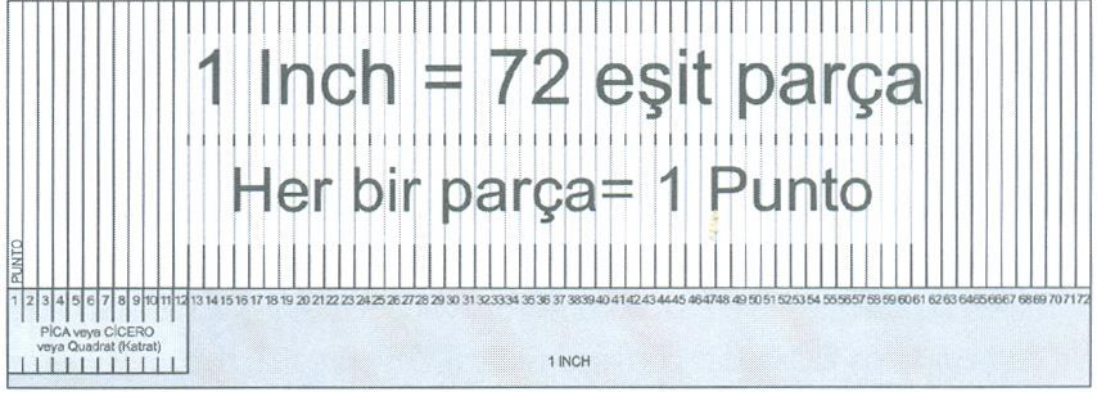
3.1.5 Temel Harf Ölçüleri

Temelde üç adet harf ölçüsü mevcuttur. Nasıl mimaride feet ve inç kullanılıyorsa grafikerler de bu üç ölçü birimini kullanılır (Sarıkavak, 2014: 56).

Tasarımcıların ya da grafikerlerin en çok kullandığı ölçü birimlerinin başında harflerin boyutlarını, karakterler arası boşlukları, karakter genişliklerini ve paragraf satır uzunluklarını ölçmede kullanılan punto, pika ve unit' gelmektedir. Bilgisayarları kullanırken göz aşinalığı yapan başka ölçü birimleri de vardır; bunlar feet, inç'tir. İnç'e baktığımızda çoğumuzun bilgisayarında varsayılan ölçü birimi olarak karşımıza çıkar. Punto genel olarak kullanılırken pika ise satırların uzunluğunu ölçmek, birim (unit) ise bir yazı ailesindeki harf veya özel karakterler arasındaki boşluk ölçümü için kullanılan genel bir ölçü birimidir (Erdal, 2015: 114)

Tüm bu ölçü birimleri grafikerin daha anlaşılır daha okunaklı ve daha görsel malzeme ortaya çıkarabilmesi için grafikerlerin faydasına sunulmuştur. Okuyucuya iletilecek mesajın kolay ve hızlı aktarımı bütün bu bilgilerin uygun kullanımına bağlıdır (Erdal, 2015: 115).

Harf ve tasarım sistemi İngiliz-Amerikan ve Dodit olarak ikiye ayrılrsa da ikisinde de temel ölçü birimi olarak inç kabul edilir. 72 parçaya bölünen inç'in her bir parçası bir punto ile ifade edilir (Erdal, 2015: 115).

Kaynak: (Erdal, 2015: 115).

Şekil 45. Didot ve İngiliz-Amerikan ölçü sistemi birim tablosu

Harf ölçüsünü almada punto kullanılır. Satır uzunlukları için pika kullanılır. 12punto 1 pika 'ya, 6 pika ise 1 birime denk gelir. Yani 1 inç'e denk gelir. Burada anlaşılan 1 inç 72 puntoya denk gelmektedir. Aksi belirtilmedikçe harf dizgileri mutlaka pika ya dönüştürülür.

Son dönemlere baktığımızda metrik sistem gözümüze çarpmakta ve bu yönde bir eğilim söz konusudur olmaktadır (Sarıkavak, 2014: 56).

3.1.5.1 Punto (Point)

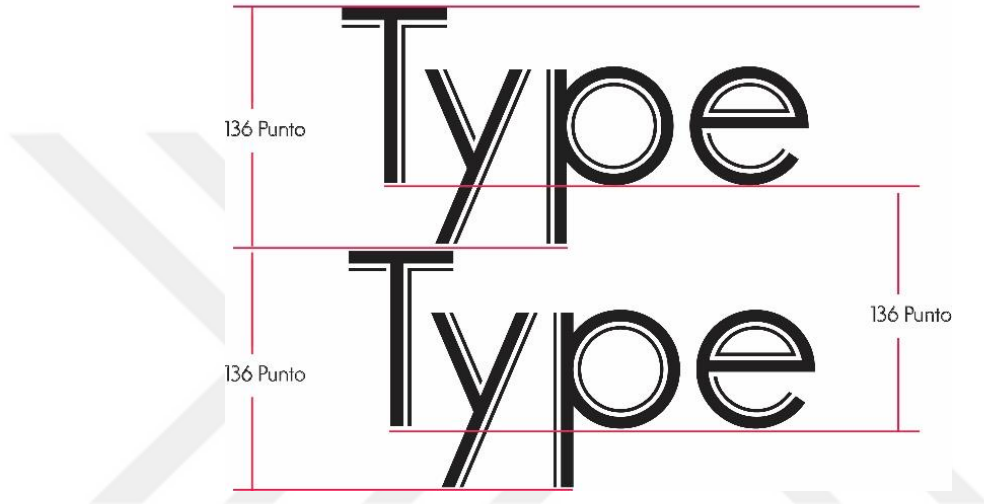
Punto, bir harfin, fontun yazı büyüklüğünü ölçmek için kullanılan bir ölçü birimidir. Ölçünün icadı aslında bir rahip olan Fransız Sebastian'a atfedilir. Aslında punto ölçü birimi harfin kendisini değil de harf bloklarının tamamının yüksekliğini ifade etmek için kullanılan bir birimdir. Bu ölçü sisteminde 12 punto 1pikaya 6 pika ise 1 inç yani 72 puntoyu ifade etmektedir. Aslına bakacak olursak eskide olan bu sistem günümüzde artık yaklaşık değerleri ile mevcuttur. Çoğu yazılım firması grafik düzenleme programları artık bu isimleri kullanmıyor sadece yaklaşık olarak değerlendiriyor (Ambrose, Harris, 2018: 43).

Daha önceki dönemlerin ölçümlerdeki sıkıntı çektikleri bir nokta ise her döküm evi kendine göre bir kalıp çıkarıyor ve her çıkan kalıbın puntosu aynı isimle anılsa da ölçüler farklı olabiliyordu. Karşılaşılan bir diğer sorunsu yazı karakterlerinin farklılık göstermesi, yazıda olan yüksekliği değiştirmektedir (Ambrose, Harris, 2018: 43).

Puntoyu Namık Kemal Sarıkavak 'Çağdaş Tipografinin Temelleri' isimli eserinde; baskı yazıların da genel ölçü birimi punto olarak adlandırılır. 1737 yılına Pierre-

Simon Fournier kendi ölçü birimi olan puntoyu tanıtıncaya kadar tüm harflerin metal harf hurufat sisteminin ölçüsü 0,918 olarak veriliyordu. Ve aynı olmak zorundaydı. Bu tarihe kadar olan kısımda genel geçer bir bilgi ortada yoktur (Sarıkavak, 2014: 56).

Bir harf formunun en üst Cap-Height'dan en alt Leading' e kadar olan kısmına verilen ölçü birimidir punto denilir. Harf karakterlerindeki farklılıktan dolayı basılı bir materyaldeki yazı puntosunu belirlemek veya tam ölçüsünün bilmeyi zorlaştırmaktadır (Sarıkavak, 2014: 56).

Şekil 46. Punto ölçü birimi gösterimi

Daha eskilere gittiğimizde basılı materyaldeki puntoyu bulmanın kesin yolu foto dizgi yapan bürolara gidip harfler arasındaki oranlara bakılırdı ya da dökümhanelerdeki harfler basılı materyalle karşılaştırılırdı. Basılı materyaldeki punto ölçüleri böylelikle bulunurdu. Günümüzde ise bilgisayar ortamında yapılan ve basılan baskı ile çıktı arasındaki fark olması ve karşılaştırmalar da hataya düşülmesinin asıl sebebi teknolojik farklılıklardır diyebiliriz (Sarıkavak, 2014: 56).

Harfler genel anlamda iki temel sınıflandırmaya tabidirler. 14 puntoya kadar olan harfler metin harfleri 14 punto ve üzeri olan harfler ise gösterim harfleri olarak değerlendirilirler (Sarıkavak, 2014: 56).

3.1.5.2 Pika (Pica)

Pika; satır ölçüsünü ya da satır uzunluğunu göstermek için kullanılan bir terimdir. 12 punto 1 pikaya eşittir. 6 pikada 1 inç'e eşittir. 1 inç ise tam olarak 72 puntuyla ifade edilir. 72 puntunun cm cinsinden değeri ise 2,52 olarak verilmiştir. 10

pikanın ise yaklaşık cm değeri 4,25 dir. 5 cm pika değeri 11,8 dir. Dizilmiş bir metin alanının derinliğini ifade etmek için punto pika ile birleştirilerek kullanılır (Sarıkavak, 2014: 58).

5 Pika	Pika Deneme
6 Pika	Pika Deneme s
7 Pika	Pika Deneme sat
8 Pika	Pika Deneme satır
9 Pika	Pika Deneme satır uz
10 Pika	Pika Deneme satır uzun
11 Pika	Pika Deneme satır uzunlu
12 Pika	Pika Deneme satır uzunluğu
13 Pika	Pika Deneme satır uzunluğunu

Şekil 47. Satır uzunluklarının pika cinsinden değeri

Yazı satırlarını ölçmeye yarayan ve 1 pika 12 puntoya eşittir ve yaygın olarak kullanılmaktadır. 25,4 mm eşit olan bir inç te 6 pika ve 72 punto mevcuttur. Bu değer modern bir postscript pika ve geleneksel bir pika için aynı değerleri ifade etmektedir. Ve bir inçte altı adet postscript pika mevcuttur (Ambrose, Harris, 2018: 43).

Günümüz masaüstü yayıncılığında kullanılan metrik sistemin kullanım kolaylığı ve açıklığı sebebiyle dizgi programlarının tercih sebepleri arasındadır. Bu sebeptendir ki artık satır uzunlukları, sütun derinlikleri, yazı alanının genişliğinin ifadesi de metrik sistemle yapılmaya başlanmıştır (Sarıkavak, 2014: 58).

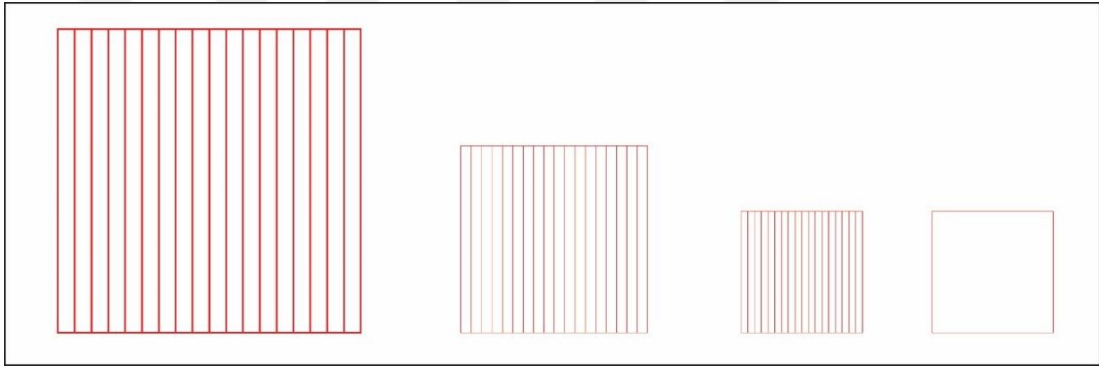
3.1.5.3 Birim (Unit)

Birim; sözcükler ve karakterler arası özel karakterlerin mesafesinin ölçümü için kullanılan tipografik bir ölçüm sistemidir. Birimin harf dizgisi ölçülerine nasıl bağlı kaldığını anlamak, bilmek için tipografik bir ölçü sistemi olan 'm' (em) i iyi anlamak bilmek ve kavramak gereklidir. Buradan çıkarılması gereken sonuç

aktarılmak istenen 36 punto aslında 36 em’lik bir kare alanı ifade eder (Sarıkavak, 2014: 59).

Görelî bir ölçü birimi olan ‘em’ dizgide temel boşluklama işlevini tanımlamak ya da tanıtmak için kullanılır. Yazı büyüklüğü arttığında ‘em’ in değeri artar, küçüldüğünde ise küçülür. Verilen yazı karakterlerinin değeri ‘em’ e eşittir. Bir em boşluklama ve paragraf girintilerini ve boşluklama için kullanılan bir ölçüdür (Ambrose, Harris, 2018: 44).

Em kare kavramının çıkması şu şekildedir; erken baskı dönemlerinde harflerin gövde kısmını şekillendirmek için metal parçanın kapladığı büyük ‘M’ harfinden adını almaktadır. Birimi elde etmek için *Em* düşey parçalara bölünerek birimler elde edilir. Em’ in en çok bilinen ya da kullanılan şekli ise 18 birimlik olandır (Sarıkavak, 2014: 59).

Şekil 48. Çeşitli Punto Büyüklüklerindeki 18’lik Dizgenin Gösterimi

Günümüzde grafik tasarım programları olsun resim düzenleme, kelime işlemcilerde de birime olan duyarlılık oldukça armış ve artmaya devam etmektedir. Örnek vermek gerekirse harf düzenleme ve tasarım programı olan Macromedia Fontographer programında varsayılan ölçü birimi unit (Birim) tir. Şuan 1000 birimlik bir hassasiyete sahiptir ki bu oldukça iyi bir rakamdır. Bundan fazlası sayısal anlamda büyük bir karmaşaya sebep olabilmektedir (Sarıkavak, 2014: 59).

3.1.6 Harfin Yapısal Özellikleri

Yazı karakterlerinin temelde ayrılık noktası yapısal özellikleridir. Yazı karakterlerinde ki bu farklılıklar onu diğer karakterlerden tamamen ayırmaktadır. Tek tek bakıldığında fark edilmeyen bu farklılık yazının tamamına baktığımızda yani basılı bir materyalde etkisini göstermektedir. Bu farklılıkları şu şekilde

sıralanmaktadır. Vurgu, tırnak, ağırlık, genişlik ve biçem farklarıdır (Sarıkavak, 2014: 34).

3.1.6.1 Vurgu farkı

Bir harfin yapısını aslında ana çatısı yani vurgusu meydana getirmektedir. Vurgu yazı karakterlerinin birbirinden ayrılmasını, birbiri ile olan farklarını ortaya koyar. Bu sebeptir ki vurgu farkı yazı karakterleri için önem arz eden bir özelliktir. Vurgu farkı kendi arasında da birkaç farklı şekilde kendini gösterir. Bunlar çift ağırlıklı, tek ağırlıklı, değişken ağırlıklı olarak sınıflamakta mümkündür. (Sarıkavak, 2014: 35).

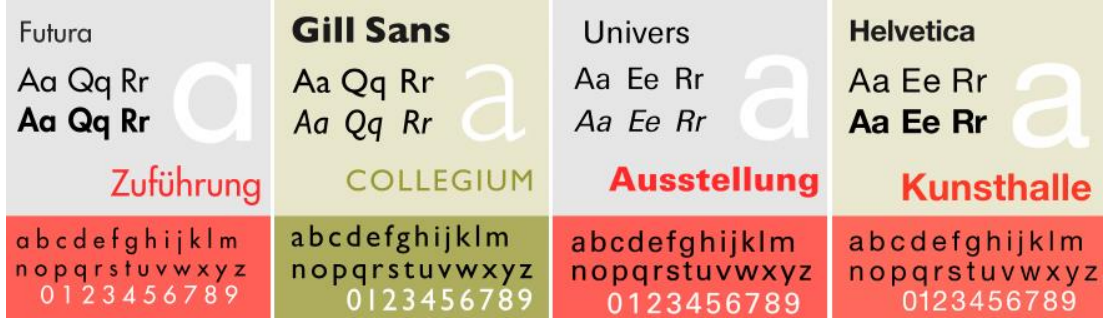
Çift ağırlıklı vurgu; yazma eserlerde en temel özellik olan çift ağırlıklı vurgunun oluşumu kaligrafi sanatında kullanılan kalemlerin oluşturduğu düşeyde kalın yatayda ince olması yazı karakterlerinde en belirgin yapısal özellik olmuştur. Bu oluşum aslında yazı araçlarının kaligrafi sanatçısının düzleme kâğıda farklı açılarla yazması ile meydana gelmiştir (Sarıkavak, 2014: 35).

Kaynak: <https://en.wikipedia.org/wiki>

Şekil 49. Çift Ağırlıklı Yazı Örnekleri

Tek ağırlıklı vurgu; Tarihin ilk ve erken dönemlerinde görülen ve hayatın her alanında var olan tek ağırlıklı vurgu kül tabletlerde, çamura değnekle yazılan yazılarda duvara kazınan yazılar da ve daha birçok yerde görmek mümkündür. Daha sonraki dönemlere yani yazının altın çağı olarak bilinen dönemlere baktığımız da tek vurgulu yazılarla karşılaşmak mümkün olmadığı gibi bu yazı bayağı bir şekil de aşağılanmış hor görülmüştür. Önceki dönemlerde ise heykel tıraş ve mimaride görülen tek ağırlıklı yazılar hurufat olarak adlandırılmışlardır. 19. yüzyılda pek benimsenmemiş kabul görmemiştir afişlerde ya da reklam öğelerinde sadece açıklama dizgisinde hurufat olarak kullanılmışlardır (Sarıkavak, 2014: 36).

Kaynak: <https://en.wikipedia.org/wiki>

Şekil 50. Tek Ağırlıklı Vurgu Yazı Örnekleri

Değişken ağırlıklı vurgu; yazının altın çağı olarak bilinen dönemde el yazması eserlerde kullanılan yazıların en belirgin özelliği olarak karşımıza çıkar. Kullanılan malzeme nedeniyle de çift ağırlıklıdır. Bu yazılar; alimler ya da keşişler tarafından kalem çevirmeleri ile elde edilen değişken ağırlıklı vurgulardır. 11. yy da el yazması eserlerde süsleme aracı, paragraf girişlerini göstermek için kullanılırlardı. Tipografide ve kaligrafide olduğu kadar kendini gösterememiştir. 11. ve 14.yy arasında hüküm süren bu yazı çeşidi ya da stili kırık yazıların ortaya çıkması ile hükmünü kaybetmeye başlamıştır (Sarıkavak, 2014: 37).

Kaynak: <https://en.wikipedia.org/wiki/Optima>

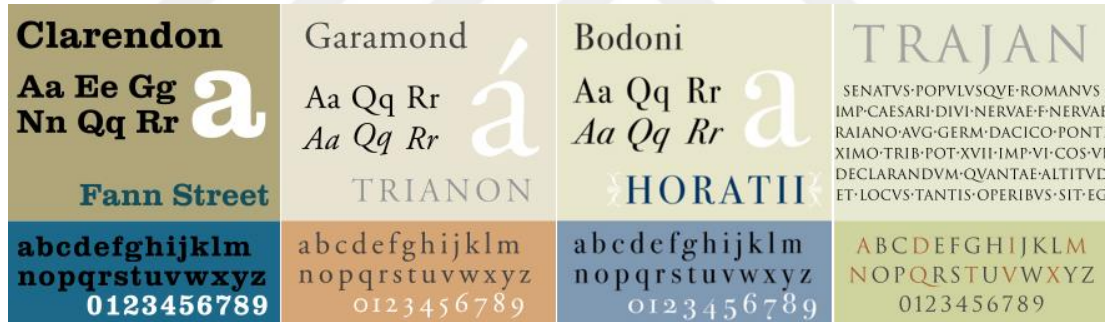
Şekil 51. Değişken Ağırlıklı Vurgu Yazı Örneği

3.1.6.2 Tırnak farkı

Yazı karakterlerini tanımak için önemli bir özellik olan tırnak, çeşitli şekil ve işlevde kullanılabilir. Tırnaklar genel manada okumayı kolaylaştıran bir etkiye sahiptir. Her tırnak oluşumu vasıtası ile dönemini yansıtır. Bazıları süslü bazıları kalın bazıları ince olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Tırnak çeşitleri desteksiz kalın tırnaklar, destekli kalın tırnaklar, destekli tırnaklar, desteksiz tırnaklar, karma tırnak, yuvarlak tırnak, saç teli inceliğindeki tırnaklardır (Ambrose, Harris, 2018: 72).

Bu konuda çeşitli araştırmalar göstermiştir ki tırnaklar gözün hareketleri için bir kolaylık sağlamakta ve okumayı kolaylaştırmaktadır. Bunun en bariz örneği ise okumayı kolaylaştırdığı için kitaplar genellikle tırnaklı ancak trafik işaret ve işaretçileri tırnaksız karakterlerle yazılır. Burada görülen o dur ki tasarımın önemli bir ögesi olan yazı karakteri seçiminde bu konulara daha hassas davranmak tasarımcının yararına olacaktır (Ambrose, Harris, 2018: 72).

Bazı tırnak vurgu örnekleri: Clarendon (Kalın Tırnak), Trajan (Destekli Tırnak), Garamond (Arti Tırnak), Bodoni (Çizgi Tırnak) (Sarıkavak, 2014: 39).

Kaynak: <https://en.wikipedia.org/wiki>

Şekil 52. Tırnak Vurgu Örnekleri

3.1.6.3 Ağırlık Farkı

Ağırlık farkı harfin ölçüsü ile değil, geometrik alt yapısı ile ilgilidir. Kitap veya gösterim fontu olması bir şey değiştirmez. Ağırlık denince harfin lekesel değerini ifade eder. Yani harfin kalın, ince, italik, normal halinin ifadesidir. Bu terimler aynı zamanda yazı ailelerini ifade eden terimlerdir. Tek tipleştirilmeyen harfin ağırlık çeşitlemesi harfin geometrik alt yapısı bozulmadan ince kalın şeklinde yeniden geometrik olarak tasarlanır. Temelde farklılık ifadesi fazla olmamasına karşın lekesel değeri farklıdır (Sarıkavak, 2014: 39).

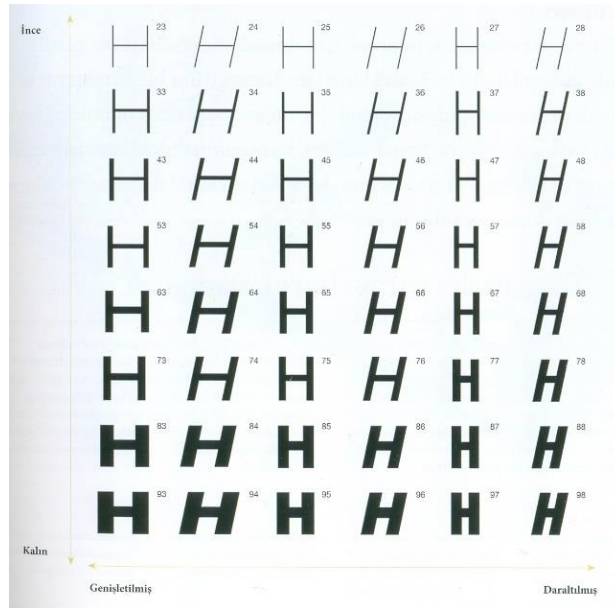
Font adları aşağıda sıralanmıştır:
Futura (Light)
Futura (Book)
Futura (Medium)
Futura (Demi Bold)
Futura (Bold)
Futura (Extra Bold)
Futura Condensed (Light)
Futura Condensed (Regular)
Futura Condensed (Bold)

ABCDEFGH IJKLMNOPQRS
ABCDEFGH IJKLMNOPQRS
ABCDEFGH IJKLMNOPQRS
ABCDEFGH IJKLMNOPQRS
ABCDEFGH hijklmnop
ABCDEFGH hijklmno
ABCDEFGHIJKLM nopqrstuvwxyz
ABCDEFGHIJKLM nopqrstuvwxyz
ABCDEFGHIJK lmnopqrstuvw

Kaynak: (Sarıkavak, 2014: 39).

Şekil 53. Futuranın Farklı Ağırlıklardaki Yazı Ailesi

Birçok yazı çeşidi olan yazı karakterlerinin isimlendirilmesi çok farklı ve soyut birer anlam taşıyabilir. Bunlara semibold ile midium arasındaki fark nedir. Ya da kalın ekstra kalın, kalın, koyu gibi isimlendirmeler farklı yazı karakterleri yazı aileleri arasındaki karşılaştırmaları çok sıkıntılı bir hale getirmektedir. Bu sistemi çözebilmek için Adrian Frutiğer kendi ızgara sistemini geliştirmiştir (Ambrose, Harris, 2018: 71)

Kaynak: (Ambrose, Harris, 2018: 71)

Şekil 54. Yazı Ağırlığı Çeşitleri Frutiger Iızgarası

3.1.6.4 Genişlik Farkı

Harfin genişlik alt yapısı harfin geometrik alt yapısına bağlıdır. Harflerdeki genişlik anlayışı dar, normal, geniş olmak üzere *eşit-en* temelli yazı türlerinde mümkün olmakla birlikte eski biçem yazı karakterlerinde sınırlı sayıdadır. Örnek vermek gerekirse profesyonel yazı tasarımcıları *fütura* karakterinin geniş ya da dar çeşitlemesinin olmayacağını bilir. Ama günümüzde foto dizgi ve bilgisayar ortamından faydalanarak çalışan kimi amatörler bu yazı karakterinin dar, geniş halini yapmaktadırlar. Bütün bunlar göz önüne alındığında kendi amaçları doğrultusunda harfleri değiştiren, bozan bu amatörler yüzünden yazılar aslından uzaklaşarak kaybolmaktadırlar (Sarıkavak, 2014: 41).

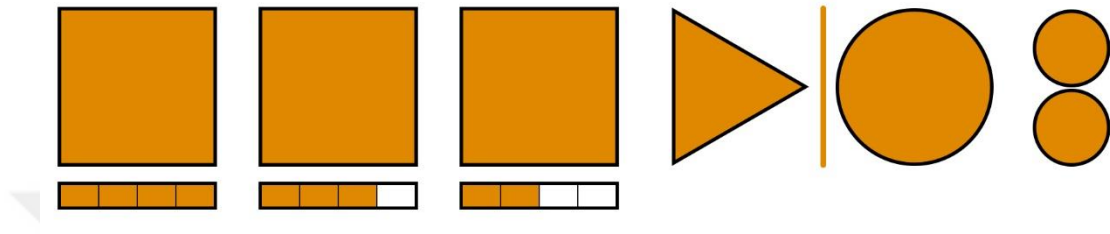
Kaynak: (Sarıkavak, 2014: 41).

Şekil 55. Genişlik Farkı

3.1.6.5 Yapı Ögesi Farkı

Gültekin Erdal “İletişim ve Tipografi” genişlik farkını şu şekilde ifade eder. Altı yapısal öge ve üç geometrik genişlik formundan oluşan harfin yapısal özellikleri geometrisini doğrudan etkileyen bir yapıya sahiptir. Bu iki öğede karakteristik yapının oluşturulmasında etkin bir role sahiptir. Aslına bakmak gerekirse yapısal öge

yapısal genişliği de desteklemektedir. Harfin hangi geometrik altyapı üzerine şekillendiği o harfin yapısal ögesini belirler. Harfler genellikle üç yapısal genişliğe göre yapılandırılırlar. Bunlar geniş, normal, dar olarak bilinir ki; dar olanlar dikdörtgenin 2/4 si dairenin 2/4 si ya da çizgi ile ifade edilir. Normal olanlar dikdörtgenin 4/3 ya da üçgenle ifade edilirken geniş olanlar daire ve karenin 4/4 ile ifade edilir. Bunları gösterir şekil aşağıdaki gibidir(Erdal, 2015: 97)

Kaynak: (Erdal, 2015: 97)

Şekil 56. Yapısal Alt Yapının Geometrik İfadesi

Yapı ögesi farkı denildiğinde kendini oluşturan geometrik yapıların dışında oluşturulmasıdır. Yani harfler kendi yapılarını oluşturan geometrik yapılar dışında farklı bir geometrik yapı ile yeniden tasarlanması ya da farklı bir yapıya uyarlanması ile oluşan durumdur. Bu tasarımlara baktığımızda bir oyun, bir buluş, ya da süsleme için yapılabilir aynı zamanda bir tasarım ya da bir metnin içeriğinin görsel olarak dışa yansımadır, plastik olarak yapılandırılmasına katkıda bulunurlar (Sarıkavak, 2014: 42).

3.1.6.6 Biçimleniş Ya da Oluşum Farkı

Yazının tarihine baktığımızda tasarımcılar ya da kullanıcılar yazıyı her zaman farklı materyaller kullanarak yazmış ya da oluşturmuştur. Tüm bu oluşum ya da biçimleniş farkları kullanılan malzemeye göre değişmektedir. Burada şu çıkarımda bulunulabilir. Oluşum ya da biçimleniş ögesi farkı kullanılan malzemenin kaynaklanan etkiyi temsil ederken, yapı ögesi farkı tasarımdan kaynaklanan etkiyi ifade eder (Sarıkavak, 2014: 42).

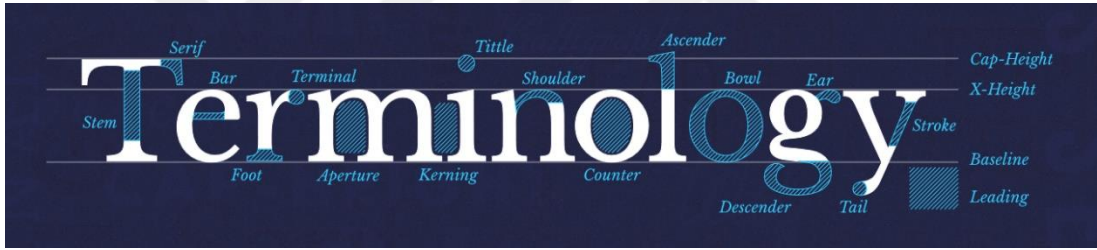

Kaynak: (Sarıkavak, 2014, 43).

Şekil 57. Biçimleniş Ya da Oluşum Farkı

3.1.7 Tipografi Harf Anatomisi

Tipografiyi tıpkı biz insanlar gibi düşünün nasıl insan bedeninde uzuvlarımızın bir adı bir görevi bir yeri varsa tipografide de harflerin uzuvları uzantıları vardır. Bu parçalar farklı isimler ve formlarla anılırlar (Ambrose, Harris, 2018: 41).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

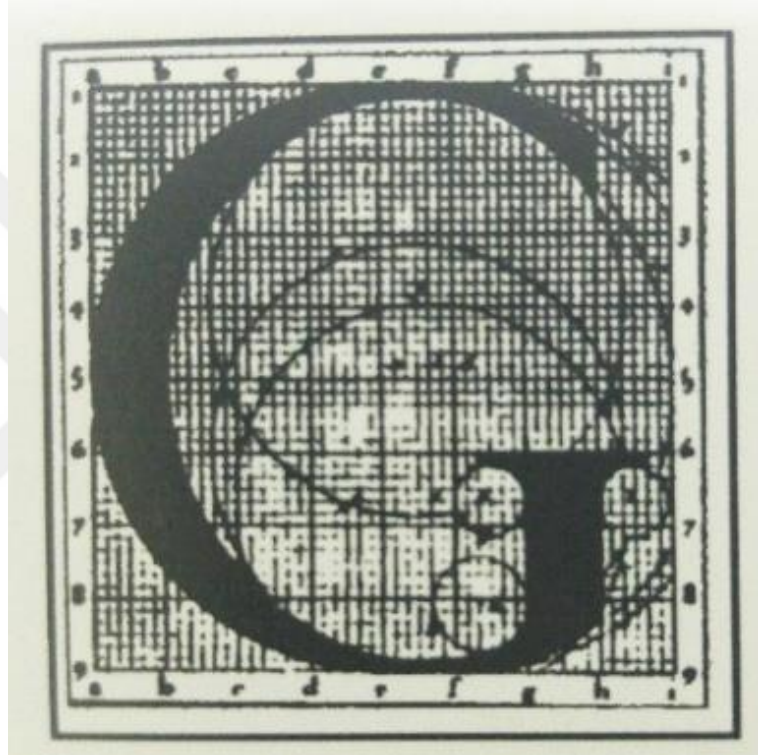
Şekil 58. Harf Anatomisini Gösteren Bir Kaynak

Tıpkı insanoğlu gibi yazılarında bacakları, kolları, gözleri, vs. uzuvları vardır. Nasıl bunlar özellikleri bakımından insanları diğer insanlardan ayırıyorsa yazının bu özellikleri de artık o yazıya ait olan kişilik özellikleridir. İşte bu özellikler bu yazı türünün diğer yazı türlerinden ayrılmasını sağlar. 500 yıl gibi bir zamanda kendini sürekli geliştiren yazı sayısal tekniğe sahip sıradan bir zanaat olarak karşımızda duruyor. Tüm bunları göz önüne alarak bir harfin tüm bileşenlerini bilmek incelemek yazı karakterini tanımamızı ve diğerlerinde ayırmamızı sağlar (Erdal, 2015: 94).

Yıllardır yaşanan gelişim ve değişimler tipografik form ve yazı karakterlerin de önemli denebilecek bir değişim söz konusudur. Grafikerlerin en köklü ilgi alanlarında da biri olmuştur. Günümüzde de özel bir uğraş alanı olarak yerini alan

tipografi defalarca estetik kaygı ve oransal ilişkiler göz önünde bulundurularak yeniden yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir.

Tarihte birçok bilim ve ilim adamı bu işe defalarca ilgi duymuşlardır. Tipografi (yazı tasarımı) birçok tasarımcı ve sanatçının da ilgi odağı olmuştur. Hatta ve hatta bu iş o kadar ilgi uyandırmıştır ki Fransa kralı 14. Louis bu işle ilgilenmeleri için bir komite kurmuş ve Fransız Bilimler Akademisine bir yazı tasarlanması için emir vermiştir. Bu komitede matematikçi ve bilginlerden oluşmuştur.

Kaynak: (Uçar, 2017: 124).

Şekil 59. Fransa Kralı 14. Louis Fransız Bilimler Akademisine Tasarlattığı Yazı Formu

Tasarımcının elindeki en önemli kaynaklardan bir tanesi tipografidir. Tasarımcı bu kaynağın tarihini, parçalarını, ustalarını gelişimini tanınması tasarımcıya sayısız kolaylıklar sağlar. Çünkü yaptığı tasarımların tamamında tipografiyi mutlaka kullanacaktır (Uçar, 2017: 122-124).

3.1.7.1 Kök (Stem)

Bir harfin dikey veya diyagonal ana vurgusuna verilen isme kök denir (Ambrose, Harris, 2018: 41).

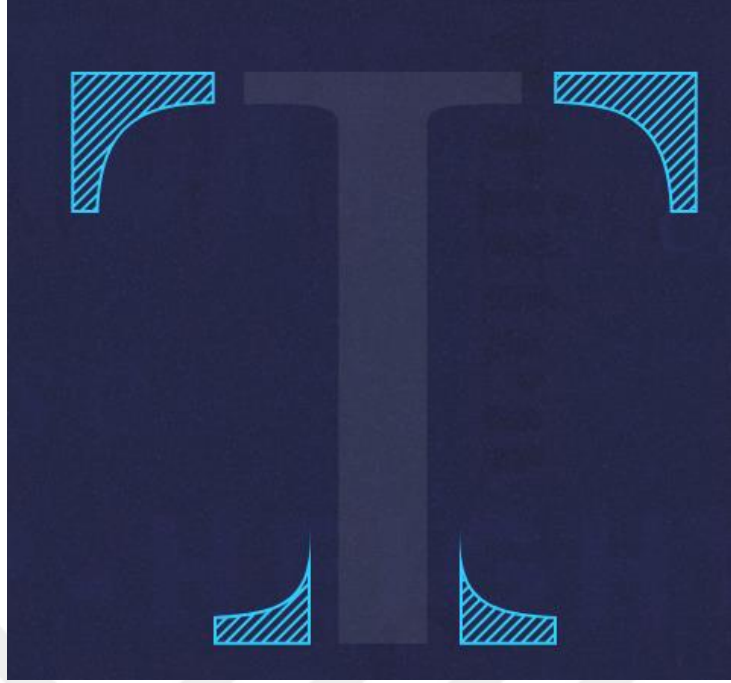
Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

kil 60. Stem

3.1.7.2 Serif (Tırnak)

Bir kalemle oluşturulduğunda roman diye tabir edilen harflerin sonlarına eklenen vurgulara serif denir. Fonksiyonel ya da dekoratif amaçlar için yapılırlar. Daha önceleri yunan kapitallerde köşe vurgusu ile görüldükten sonra roma kapitallerinde mükemmel seviyelere çıkmıştır. Serifler genel olarak tüy, kamış ve elik kalem uçları ile yapılırlar. Kelimelerin birbirleri ile bağlanmalarında önem arz etmektedirler (Ganiz, 2004: 37)

Bir harfin u kısımlarına tutturulan ve uzatılan kenarlıklara serif denir. Yazıları kategorize etmeye yarar. Serifsiz olan yazılara Sans-Serif denir. Hollanda dilinde “schreef” kelimesi ve “line” kelimelerinden oluşur. (Types Terms, Anonim, b.t.).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 61. Serif

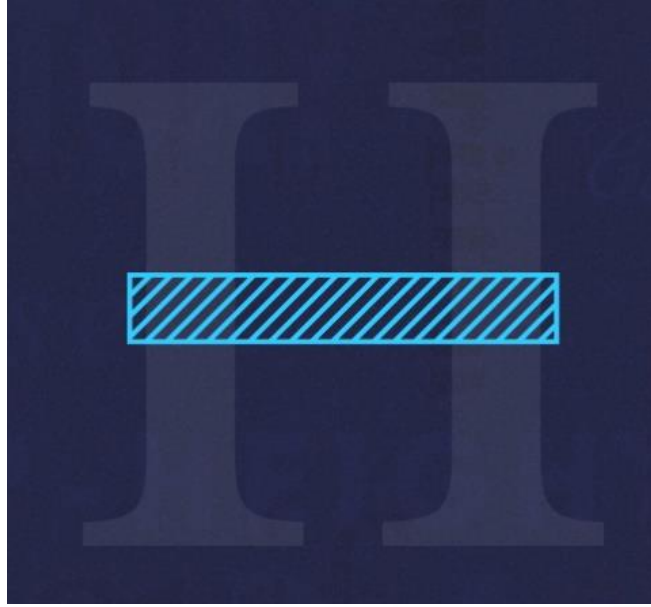
Asıl vurgulardan sonra oluşturulan kısa vurgulardır der Sarıkavak. Tüm harfler tırnaklı değildir. Tırnaksız harflere Fransızca'da verilen isim Sans-Serif yani tırnaksız denir. İngilizcede ise Without Serif denir (Sarıkavak, 2014: 15).

3.1.7.3 Yatay Vurgu (Bar)

Harf formlarında “A”, “H”, “T” gibi harflerde olan yatay çizgi ya da vurgulardır (Sarıkavak, 2014: 15).

Yatay olarak orta gövdeyi kesen vurguya verilen isme yatay vurgu denir (Ambrose, Harris, 2018: 41).

Bir yazı formunun çubuğu büyük “H” ve “A” ortasından geçen küçük “e” nin gözünün altından vuruşa yatay vurgu denir. Bar bir direk olarakta bilinir (Types Terms, Anonim, b.t.).

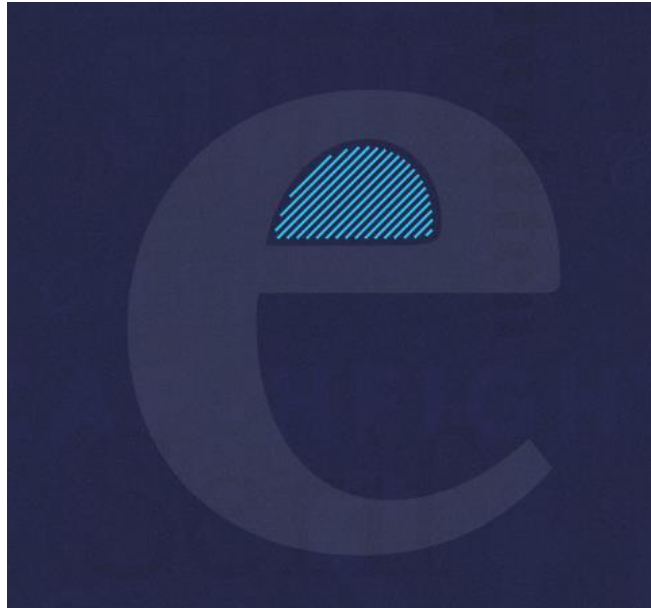
Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 62. Bar

3.1.7.4 Kapalı Alan-Göz (Eye)

Göz alfabede bulunan ‘a’ ve ‘e’ gibi harflerin kapalı olarak bulunan eğri vurgu arasındaki kapalı alan ya da kapatılmış alan olarak ta tanımlanabilir. (Ambrose, Harris, 2018: 41).

Göz, bir sayaç gibi özel olarak küçük harfler 'e' ve 'a' olan kapatılmış alanı belirtmek için kullanılır (Types Terms, Anonim, b.t.).

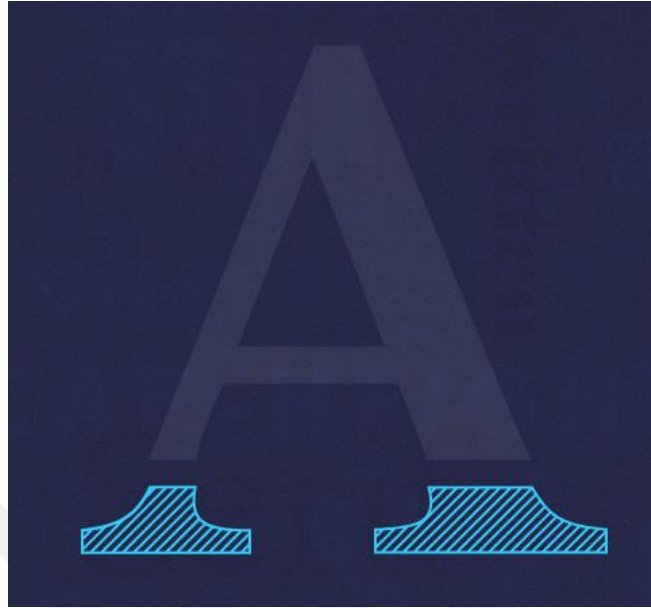

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 63. Eye

3.1.7.5 Ayak (Foot)

Foot; genel ifade ile serifli yazı tiplerinde görülen ana gövdenin bir parçası olarak tanımlanır (Types Terms, Anonim, b.t.).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 64. Ayak (Foot)

3.1.7.6 Terminal (Terminal)

Terminal; serif içermeyen herhangi bir kenarın sonu, bitimi olarak ifade edilir (Types Terms, Anonim, b.t.).

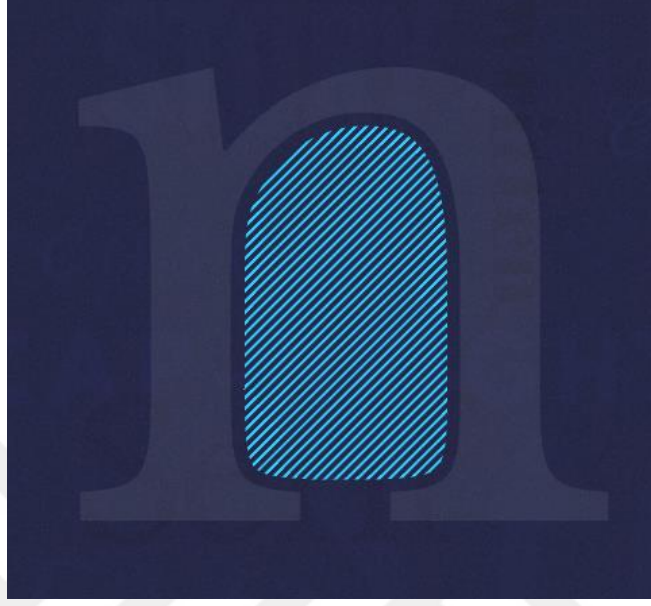

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 65. Terminal

3.1.7.7 Açıklık (Aperture)

Bu açıklık biraz olsun göze (Eye) benzer fakat göz gibi tamamen kapalı değil de bir ucu açık olan ‘c’, ‘s’, ‘N’, ‘e’ gibi harflerin bir kısmı belli oranda bir açıklığa sahiptir (Types Terms, Anonim, b.t.).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 66. Aperture

3.1.7.8 karakter aralığı (Kerning)

Özel olarak seçilmiş harf boşluk düzenine, burada daha çok kastedilen uygunsuz olan harf bileşimleri arasındaki boşlukların düzenlenmesini ifade eden (Kerning) sadece ama sadece belirli harf ilişkilerini etkiler (Sarıkavak, 2014: 104).

Kerning, izleme ile karıştırılmaması gereken bir terimdir. Herhangi iki karakter arasına negatif boşluk eklemek veya onu almak için elle ayarlanabilen düzenlenebilen, birbirlerini takip eden iki harf arasındaki yatay boşluğu ifade eder (Types Terms, Anonim, b.t.).

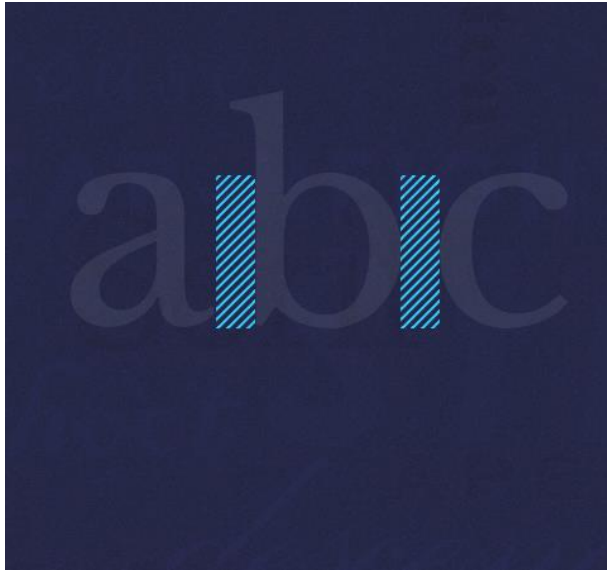
Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 67. Kerning

3.1.7.9 İzleme-Takip (Tracking)

İzlem (Tracking) baştan sona yapılacak olan harf boşluk düzeninde tüm boşlukların etkilenmesi olayına verilen addır (Sarıkavak, 2014: 104).

Harf, başka bir deyişle, harf aralığı olarak ta bilinir, karakter aralığına benzerdir lakin iki ardışık karakter arasında ki boşluğu değil de, tüm metindeki bölümün karakterleri arasındaki boşlukları ifade eder ve etkiler (Types Terms, Anonim, b.t.).

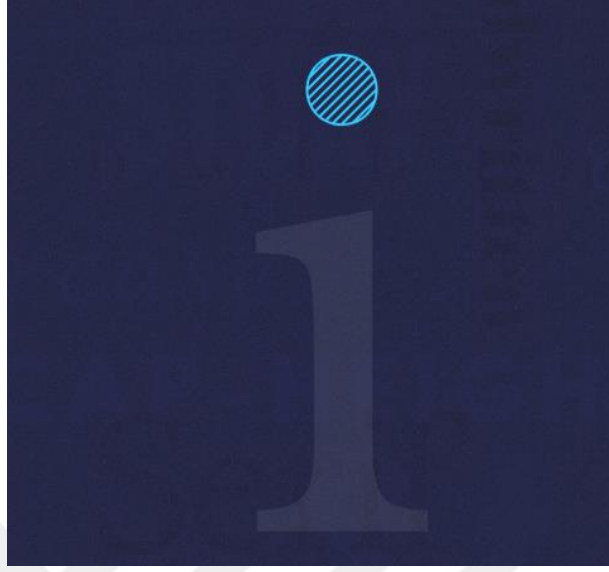

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 68. İzleme Tracking

3.1.7.10 Zerre (Title)

Nokta ya da zerre olarak ta tabir edilen title, küçük harfler 'i' veya 'j' nin ayırt edici fonksiyonlarıdır (Types Terms, Anonim, b.t.).

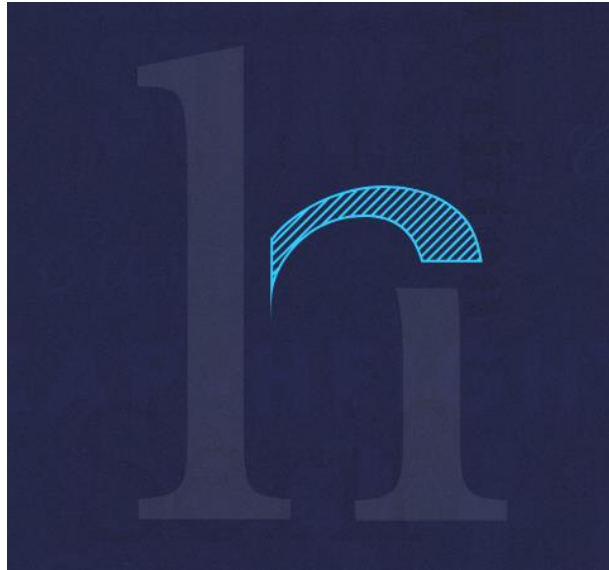

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 69. Title

3.1.7.11 Omuz (Shoulder)

Bir yazı karakterinde omzu, bir karakterin kökünden aşağı doğru uzanan kavisli gövde (vuruş) . 'h', 'n' ve 'm' gibi küçük ve harflerde birer omuz mevcuttur (Types Terms, Anonim, b.t.).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 70. Shoulder

3.1.7.12 Üst ve alt uzantılar (Ascenders)

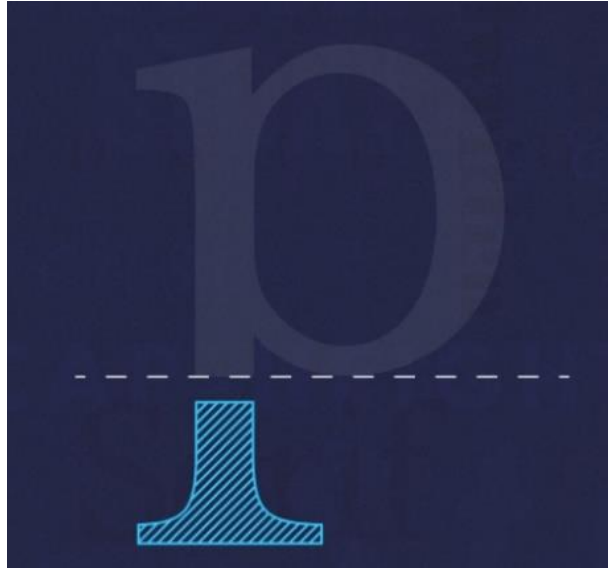
Harflerde X-yüksekliği olarak bilinen kısmın üzerine çıkılması üst uzantı, belirtilen alanın altına inilmesine ise alt uzantı adı verilir (Ambrose, Harris, 2018: 41).

'B', 'd', 'h', 'k' ve 'l' gibi küçük harflerin tümü alt ya da üst uzantıya sahiptir. Bunun nedeni bu küçük harflerin ana gövdesinin X Yüksekliğini alta ya da üste aşmasıdır. Büyük harflerde alt ya da üst uzantı mevcut değildir (Types Terms, Anonim, b.t.).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 71. Ascenders

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 72. Descender

3.1.7.13 Eğri Vurgu (Bowl)

Dairesel olan harf formlarının iç boşluklarını oluşturan parçaları ya da eğri olan vurgulardır. Büyük, kapalı ya da açık olabilir. (Ambrose, Harris, 2018: 41).

'D', 'b', 'o', 'g' ve a gibi bir harf formlarını içeren karakterin eğri kısmına denir. Harf formunun kabı ya da vurgusu olarak ta bilinirler (Types Terms, Anonim, b.t.).

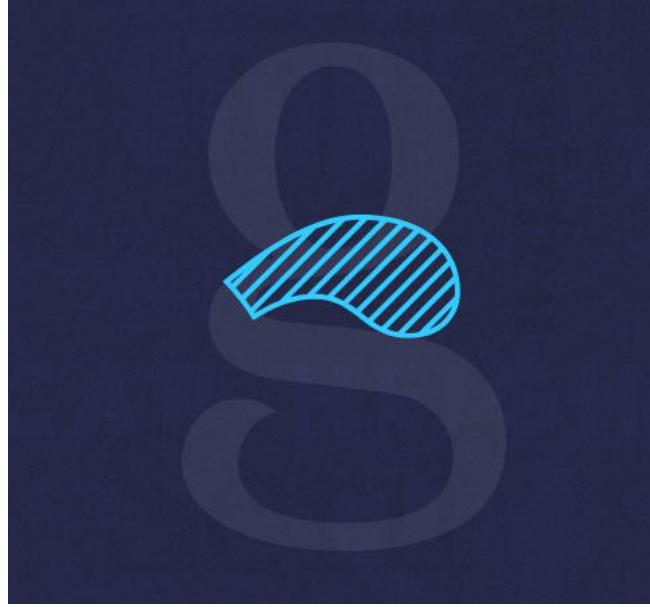
Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 73. Bowl

3.1.7.14 Kulak (Ear)

Örneğin 'g' gibi bazı harflerde dekoratif amaçlı kullanılan eğri vurgusundan dışarıya çıkan minik çizgiler ya da 'f' veya 'r' gibi küçük harflerin gövdeleridir (Ambrose, Harris, 2018: 41).

Genellikle 'g' küçük harfinde bulunan bir uzantı çıkıntı, genellikle vurgunun sağ üst tarafında görünen dekoratif amaçlı kullanılan bir çıkıntıdır (Types Terms, Anonim, b.t.).

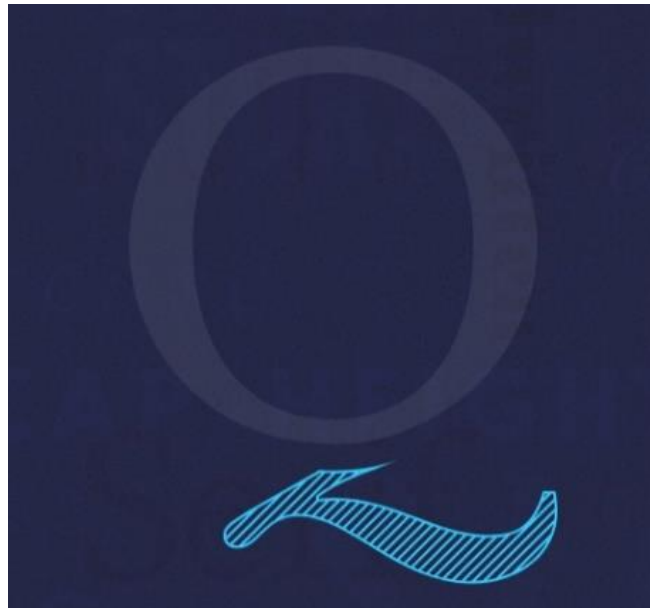

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 74. Ear

3.1.7.15 Kuyruk (Tail)

'K', 'R' ve 'Q' gibi harflerin ilmeği ya da kuyruğu olarak ta tabir edilen aşağıya doğru olan uzantılarına verilen addır (Ambrose, Harris, 2018: 41). Kuyruk olarak adlandırılan 'Q', 'K' veya 'R' harfleri üzerindeki dekoratif amaçla kullanılan aşağı uzantısı ya da 'g', 'J', 'p', 'q', ve 'Y' harflerinin kuyrukları olarak ta bilinirler (Types Terms, Anonim, b.t.).

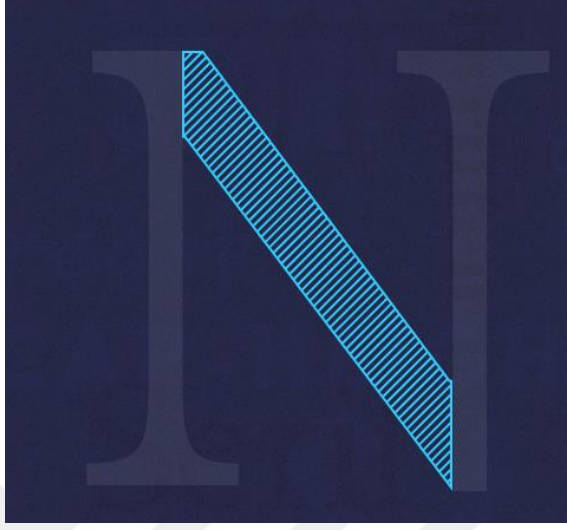

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 75. Tail

3.1.7.16 Zamanlı (Stroke)

Bir kök' e benzer lakin farklı bir inmeye sahiptir 'N', 'M' ve 'Y' gibi bir harf biçiminin diyagonal kök kısmı olarak bilinir. 'A' veya 'V' gibi iki köşegenli bazı harf biçimleri gibi hem bir gövdeye hem de kenara sahiptir (Types Terms, Anonim, b.t.).

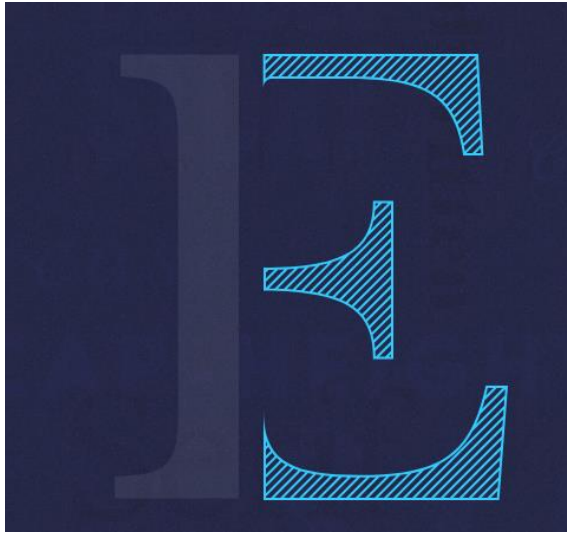
Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 76. Stroke

3.1.7.17 Kol (Arm)

'E', 'F' ve 'T' Harflerdeki yatay çizgiler ya da 'Y' ve 'K' harflerinin Üst kısmındaki vurgular ya da uzantılar olarak adlandırılırlar (Ambrose, Harris, 2018: 41).

Her iki ucunda başka hiç bir şey bağlanamayan yatay kontur ya da çizgi olarak tabir edilir (Types Terms, Anonim, b.t.).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 77. Arm

3.1.7.18 Baş Yüksekliği (Cap-Height)

Bazen baş çizgisi olarak adlandırılan baş-yükseklik, büyük harflerin üst sınırını ve Yükselen küçük harflerin üst kısmını belirleyen görünmez çizgidir (Types Terms, Anonim, b.t.).

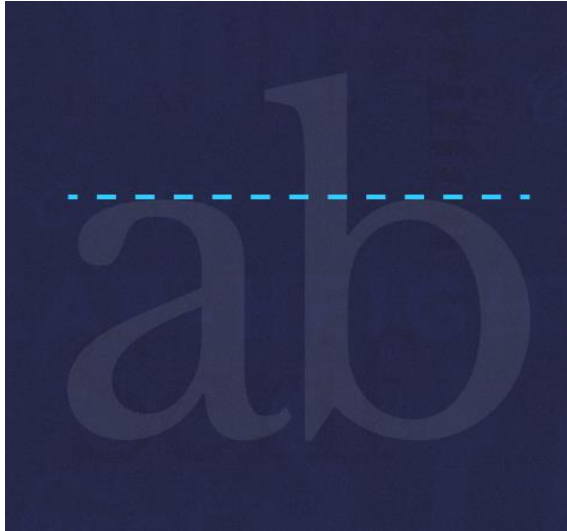

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 78. Cap-Height

3.1.7.19 X-Yüksekliği (x-height)

Yazı karakterlerinde x- yüksekliği taban çizgisinden orta kısma kadar olan uzaklık olarak ifade edilir. Bu mesafe genel anlamda küçük x harfi ile ölçülür yani x harfinin boyu x yüksekliği olarak tabir edilir. Bu ölçü aslında görelidir. Yazı karakterlerindeki aynı puntodaki boylar farklılık gösterince x yüksekliği de değişir. Yani değişken bir yapıya sahiptir (Ambrose, Harris, 2018: 45).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 79. X-Height

Aşağıya yada yukarıya olan uzantılar baz alınmadan küçük olan ‘abece’nin yüksekliğine x-yüksekliği denir. Tasarım için çok önemli bir etken olan x-yüksekliği harfin görsel etkisini değiştirir ve etkiyi artırır. Özellikle belirtmek gerekir ki x-yüksekliği az olan yazı karakterleri fazla olana göre daha az satır boşluğu gerektirir (Sarıkavak, 2014: 96).

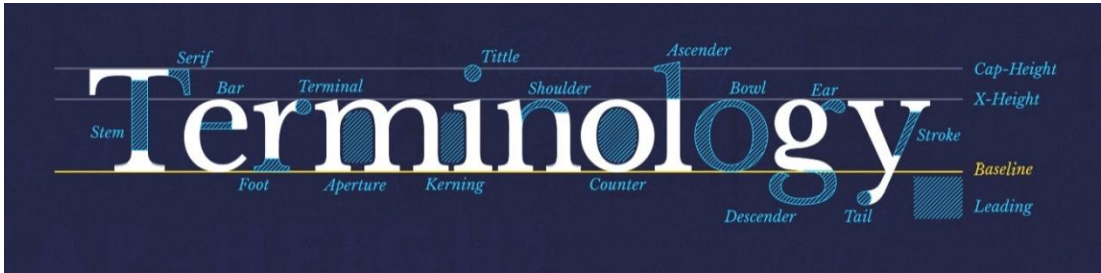

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 80. X-Height

3.1.7.20 Başlangıç (Baseline)

Birçok harfin ve yazı karakterinin oturduğu hayali çizgiye başlangıç çizgisi denir. Harf ne kadar küçülürse küçülsün yine de başlangıç çizgisinin üzerinde durur. Bunun dışında bu çizgiyi yani sınırı aşanlar mutlaka vardır bunlar alt uzantısı olan harflerdir (Types Terms, Anonim, b.t.).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/>

Şekil 81. Baseline

3.1.7.21 Satır Boşluk Düzeni (Leading)

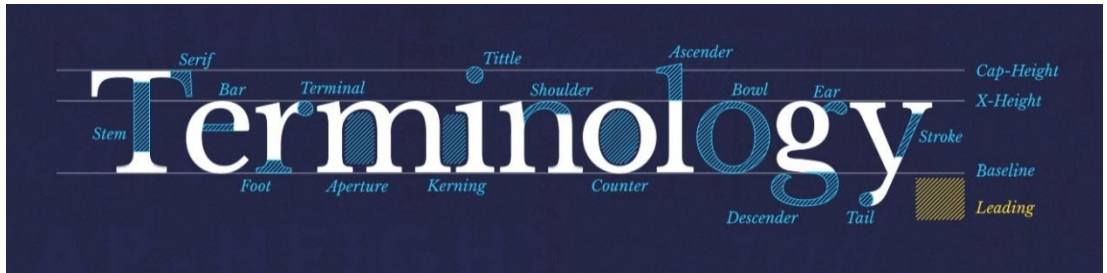
Harf dizisinde satır aralarına boşluklar eklenmesini ya da çıkarılmasını ifade eder. Eksiltilmiş satır boşluğu olarak da tanımlanan minus linespacing satır boşluğunu azaltmayı ifade eder. Eğer satırlar arasında boşluğu eksiltme ya da fazlaştırma yoksa bu satırlar solid olarak ifade edilir yani solid dizilmişlerdir (Sarıkavak, 2014: 119).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/#>

Şekil 82. Baseline 1

Terim olarak satır arası boşluk olarak da bilinir. Üsteki satır çizgisinde yani başlangıç noktasından diğer satırın baseline yani başlangıç satırına kadar olan kısmı ifade eder Types Terms, Anonim, b.t.).

Kaynak: <https://www.supremo.co.uk/typeterms/#>

Şekil 83. Baseline

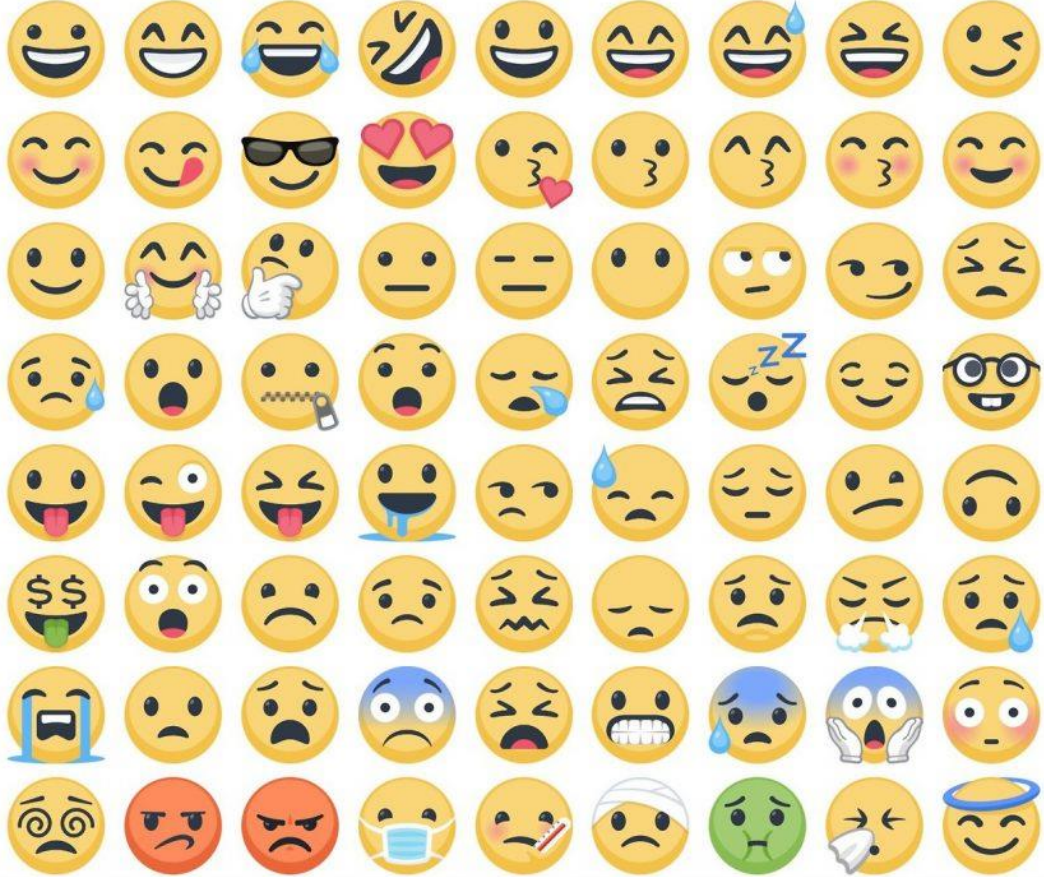
4. BÖLÜM

4. Dijital Ortam Grafik Programlarında Tipografinin Kullanımı

4.1 Dijital Tipografi

Temel toplum değerlerini, özgür demokratik söylemlerini, basılı bilgiyi etkileyen tipografi bir yazı düzeninden, bir karakter tasarımından çok daha fazlasıdır. Tipografinin gücü sayesinde yeni medya bize tipografide genel kabul görmüş tipografik iletişim kavramımızı sorgulatmakta, güçlenen tipografi sayesinde dijital ortamdaki bu kaynaklar, makaleler bir argüman ve karşı argüman olma özelliğini taşımaktadır. Gutenberg'in 15.yy da hareketli tipo baskı yöntemini bulması ve geliştirilmesinden bu zamana kadar; günümüzde yaşanan kadar hızlı bir değişim söz konusu değildir. Bir zanaat olan tipografi bu noktada bir yol ayrımındadır. Günümüzdeki bu sayısallaşma (Dijitalleşme) bu sanatı temelinde oynatmış ve eskiyi sorgulama başlamıştır (Blokland, 2017).

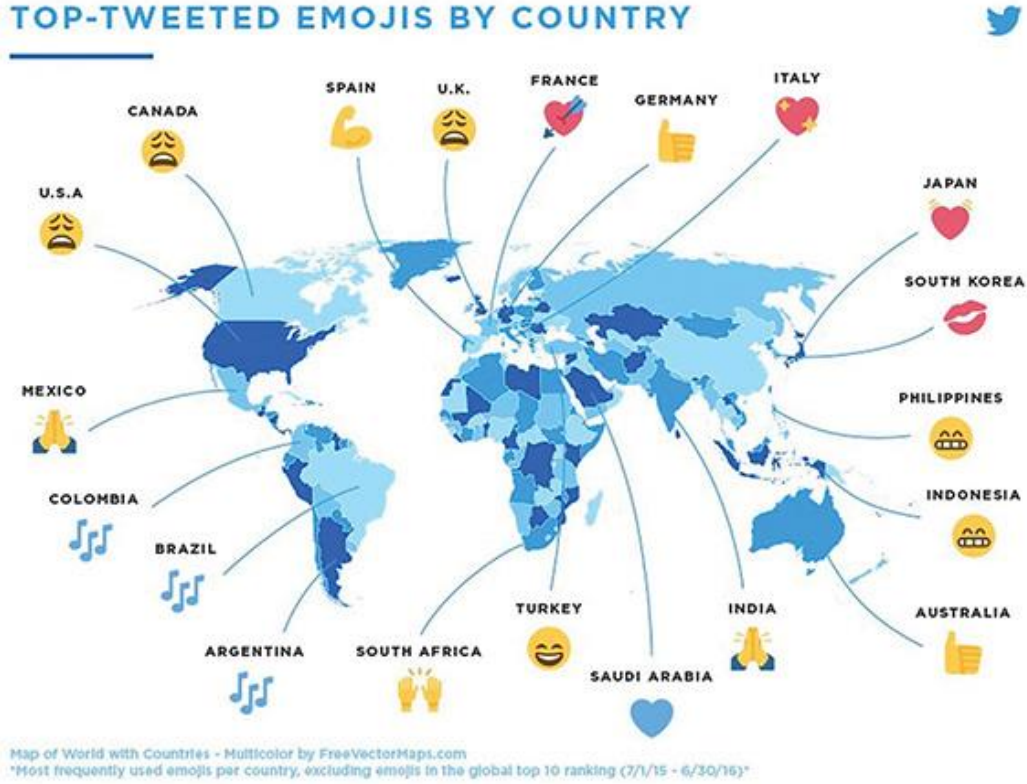
Bir taraftan da eskiye dönüşü andıran olaylar ve değişimlerde söz konusudur.

Kaynak: <https://www.galgale.com/gelecegin-dili-emoji/>

Şekil 84. Dijital kullanıcılar tarafından sık kullanılan emojiileri

Bütün bu değişim ve gelişmeler, internet ağının yaygınlaşması insanların birbirleriyle iletişime geçmesini sağlamıştır. Farklı dil ve kültürdeki bu insanların iletişimi ve duygularını ifade şekli emojielerin bu sektördeki öneminin artırmıştır. Her ne kadar emojieler bölgesel veya kültürel olarak farklılık gösterse de genel anlamda iletişimi kolaylaştırmaktadır.

Kaynak: <https://www.galgale.com/gelecegin-dili-emoji>

Şekil 87. Dünya genelinde emojielerin genel kullanımı

Bu süreç öyle hızlı ve ileri gitmiştir ki 2015 yılında Oxford İngilizce Sözlük bile yılın kelimesini “sevinç göz yaşlı yüz” 😄 ilan etmiştir (Geleceğin dili: Emoji, Anonim, b.t.).

Tipografinin dijitalleştirilmesi kendi açısından bir dönüm noktasıdır. Ama bununla birlikte temel değerlerin muhafazası da aynı oranda önem arz etmektedir. Medya ve tipografi üzerini tartışmalar genel anlamda teknolojinin olanak ve sınırlamaları ile daha sonra okuyucuların beklenti ve davranışları ile ilintilidir. Aslına bakmak gerekirse okuyucuların basılı veya dijital ortam olmak üzere nereden ve nasıl okudukları fark etmez çünkü bu günümüz tipografisinde basılı ya da dijital olması küçük detayları önemsiz kılmaktadır. Bu bağlamda bakarsak dijital içerik dijital

standartlarında geliştirilmesini mümkün kılmaktadır. Aslına bakmak gerekirse yeni bir düzenden yeni bir standarttan bahsederken de tipografinin ana omurgasını da iyi bilmek gerekir.

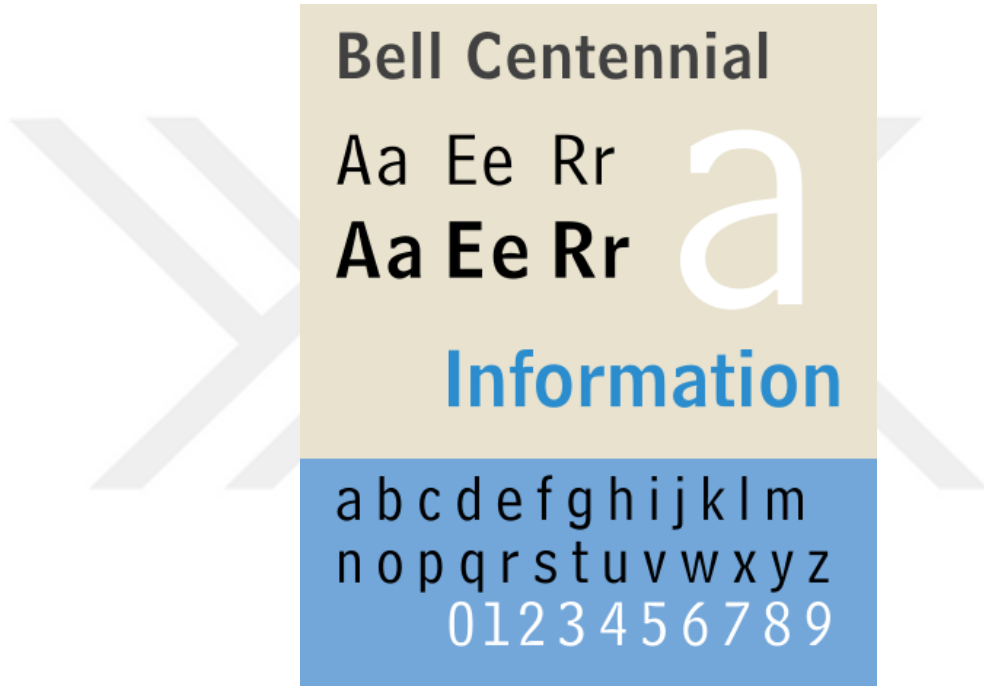
Günümüz dijital çağı olması sebebi ve okuma oranının artması hasebiyle baktığımızda okumayı artırıcı Tipografik desteğe ve tasarıma ihtiyaç vardır. “*Responsive web*” sayfalarında dergi ve makalelerin nasıl görüldüğü tasarımcıyı ilgilendirmez fakat tasarımcı genel anlamda bu tasarımların değişebilen ekran boyutları için ortak düşünmek ve hesap yapmak zorundadır. Her ürün için ayrı detaylar değil de hepsini bir bütün olarak düşünmek gereklidir. Burada tipografinin özüne inmek gerekirse tarihimize baktığımızda gördüğümüz şu olacaktır. İnsan tarihi boyunca bazı şeyleri piktogramlarla anlatmak istemiş fakat bu konuda tam bir başarı sağlanamamıştır. Resimler bazı durumlarda görecelidir. Ya da fiziksel olmaya bazı kavramları resimsel olarak anlatmak mümkün olmamaktadır. Bu şu şekilde nesnelleştirebiliriz. Gazete başlıklarını rastgele değiştirdiğinizi düşünürseniz nasıl bir anlam karmaşası ortaya çıktığını görürsünüz.

Dijital teknolojinin ortaya çıkması interaktif medyanın gelişmesi kitaplarda olduğu gibi sayfa yapılarını belli bir ölçü ve belli bir yapıda olmaktan çıkarmıştır. Örnek vermek gerekirse aynı makaleye kişi telefonundan, tabletinden, bilgisayarından erişim sağladığından bu söylenen teknolojilerde kendi aralarında boyutları olduğunu düşünürsek tasarımcı tüm bunları temel alarak tasarım yapmak zorunda kalacaktır. Ya da tüm bu boyutlar da tasarımlar yapmaktasınız ki bu tüm ekranları hesaplamak mümkün değildir. İlk söylenen işlem daha mantıklı olandır. Tüm ekranlar hesaba katılarak tasarımlar oluşturmaktır. Bu manada 2011 yılında “duyarlı düzen” geliştirilmiştir. Şimdiki teknoloji de bunu daha da geliştirmiştir. Piyasada en çok kullanılan duyarlı düzen “*Bootstrap*” sistemi ve türevleri mevcuttur. Bunların çalışma mantığı CSS kod kütüphanesi oluşturup içerisine her ekranı algılayabilen kodlarla oluşturulan makalenin ya da yazının, web sayfasının kısaca anlatmak gerekirse dijital ortamdaki diğer tipografik uygulamaların sayfa bazında ekranlara göre değişebilen görüntüsünü vermektir (Blokland, 2017).

Gelmiş geçmiş en iyi font tasarım çağını yaşıyoruz. Dünyanın farklı yerlerinde farklı amaçlar için klasikler üzerinde derin araştırmalar gerektiren farklı yazı tipleri tasarlanıyor. Typo Berlin ve AtypI konferanslarından da anlaşılacağı üzere muhteşem tipografik tasarımlar üretilmektedir. Ama şu sonucu da göz ardı etmemekte farda vardır. Bu kadar iyi ve muhteşem fontla birlikte bir o kadar da

berbat rezil font ya da font çöplüğü ortaya çıkmaktadır. Bu aslında yadsınamayacak bir sonuç gibi duruyor. Çünkü bu kadar tasarım aracına erişimin kolay olması bu işlerin %90'lara varan bir bozuk katman oluşmasına neden olmuştur. Burada asıl sorulması ya da çözülmesi gereken bir başka sorun da bu kadar karmaşanın içinden bizim kaliteyi nasıl bulacağımız ve ayırt edeceğimizdir (Bergerhausen, 2016).

Aslına bakmak gerekirse en iyi yazı karakteri bir amaç için tasarlanmış olanlardır diyebiliriz. Örnek vermek gerekirse Bell Centennial 1978'de AT&T telefon rehberleri için tasarlanmıştır. İnanılmaz derecede okunaklılık sağlanması önemlidir.

Kaynak:

https://en.wikipedia.org/wiki/Bell_Centennial#/media/File:BellCentennial_sample.svg

Şekil 88. 1978'de AT&T Telefon Rehberleri İçin Tasarlanan Bell Centennial Font Tasarımı

Dijital tipografinin yolunu açan Ikarus ve Xerox PARC gibi öncüler olsa bile asıl atılım ve açılım 1984 yılında Macintosh'tu. Bir yazılımcı olan Andy Herzfeld 1982 yılında lise yılları arkadaşı olan Susan Kareyle görüşerek onunla gizli bir projede yer almak istediğini belirtmiş ve bu projeyi Apple adına yürüteceklerini ifade etmiştir. Kare bu konuya oldukça ilgili ve meraklıdır. Bu projenin adı Macintosh'tur ve amaç bu proje için sayısız font ve ikon geliştirmektir. Susan Kare o güne kadar

bilgisayar ve font tasarımı hakkında pek bir bilgi sahibi değildi. Fakat aralarında pikseli kol saati ve fare oku bulunan tasarımları gerçekleştirmişti

Kaynak: Grafik tasarımcılar meslek kuruluşu, 2014, Dijital yazı tipi tasarımının son 30yılı

Şekil 89. Susan Kare, Bitmap Fontu, Macintosh için.

Elbette sadece Mac'ten ibaret olmayan masaüstü yayıncılık, çokça Mac John Warnock ve Charles Geschke'nin geliştirmiş olduğu postscript ve lazer yazıcıların bir birleşimiydi. PostScript'in en göze çarpan özelliklerinde bir tanesi vektörel tabanlı olmasıydı. Bunun sağladığı avantaj ise yazılar ne kadar büyütülürse büyütülün pikselleşme olmamasıydı. Adobe firması kurulmasında üç ya da tahmini dört ay içerisinde Steve Jobs şirketi kendi bünyesine katmak istedi. Bu dönemde linotype PostScript' i kullanan *linotronic* adında üst düzey bir dizgi makinası piyasaya sürdü ki foto dizgi çok ciddi bir rekabete maruz kalmıştır.1984 yılında *Emigre* ilk bağımsız font markası olarak Avrupalı iki siyasi gözlemci tarafından kurulmuştur. FontShop ilk dijital fon dağıtıcısı olarak 1989 yılında kurulmuştur (Bergerhausen, 2016).

Bugün tam olarak 100000 den fazla olduğu tahmin edilen dijital yazı tipi tasarımının aslında gelişmesinde ve ilerlemesinde Opentype font formatının, PostScript ve TrueType arasındaki font savaşlarına son vermesi ile başlamıştır. 1986 Fontographer, 1993 FontLab, 2011 Glyphs ve 2011 Robofont kurulması ile eskisinde daha kalabalık bir pazar haline gelmiştir. Geçmişe baktığımızda yazı karakterleri artık eskisi gibi 256 karakterle sınırlamak mümkün değildir. Şimdiki yazı

karakterlerinde 65536 karakter mevcuttur. Eskiden olduğu gibi tek bir farkla değil de farklı uygulamaları, büyük küçük olmaları sayısız özel karakterler ve rakamlarda içerebilir. Artık tipografi küreselleşmeye başlamış ve bu alanda yüksek lisans programları açılmaya başlanmıştır.

Tüm gelişmeler ve tipografinin küreselleşmesi beraberinde internet üzerindeki veri aktarımının çoğalması ve ulusal karakter kodlanmasından kaynaklı kısıtlama olacağı öngörüsü ile 1988 yılında “Unicode 88” Joseph D. Becker bir taslak oluşturmuştur. 1991 yılında ise Unicode şirketler birliği kurulmuştur. Bu şirketler birliği bugün tüm modern bilgisayarlarda ve akıllı telefonlarımızda mevcut olan 100000 üzerinde karakter kodlayabilmektedir (Bergerhausen, 2016).

Kişisel bilgisayarların yaygınlaşması ve masaüstü yayıncılığın (DTP) etkisi iletişim tasarımı sınırlarını çoktan aştı. Çok önceleri birbirinde farklı olan daktilo ile yazı yazmak ve dizgi makinelerinde harfleri düzene sokmak farklı iş iken zamanla masaüstü yayıncılıkla birleşmiştir.

Her ne kadar kullanıcılar fark etmese de sistem içerisindeki fontlar sürekli olarak yenilenmekte ve yenileri ilave edilmektedir. Bu demektir ki Times olmadığında yerine sistemin atadığı fontun Times ten çokta bir farkı olmayacak ve göze batmayacaktır (Bergerhausen, 2016).

Latin dilleri dışındaki dillere baktığımızda büyük değişimler söz konusu olmaktadır. 1970’lere gittiğimizde Adrian Frutiger Hindistan için tipografi denildiğinde Avrupa Charlemagne öncesi yaşanan sıkıntıların benzerlerini yaşanacağını belirtmiş fakat bu günlerde Hindistan harf dökümevinin öncülerini oluşturmaya başladığı bir tipografi kültür Rönesans’ı yaşanmaktadır. Bu ilerlemeleri sadece Hindistanlılarla sınırlı tutmak eksik kalır. Dubai de 2006 yılında düzenlenen *Kitabet Konferansı* ile Arapça yazılarda bir değişimin başlangıcı olmuştur. Ve batıdaki her Latin fonta karşı bir Arapça font bulunması için çalışmalara başlanmıştır.

Güncel olaylara baktığımızda ise tipografinin günlük hayatta nasıl geliştiğini ve nasıl etkilerinin olduğunu görmek mümkündür. 2010 da Hindistan 2012 de ise Rusya ve Türkiye para birimlerindeki sembolleri değiştirerek doların tipografik üstünlüğüne son vermişlerdir diyebiliriz. Yeni para birimi Unicode eklenerek tüm modern bilgisayarlarda yerini almıştır. Bu semboller aslında ülkelerin ekonomik itibarlarını da temsil etmektedirler.

Şekil 90. Türk Lirası, Rus Rublesi, Hint Rupisi

Dünya çapında tahmini olarak 7000 civarında dil konuşulmakta ama bunların sadece 200 ü yaşayan ya da ölmüş bir yazı sistemini ifade etmekte iken bu yaşayan yazı dillerinin de sadece 123 tanesi Unicode eklenmiştir. Bu dilleri kullanan kültürlerin kendini dünya çapında ifade etme özgürlüğüne sahiptir. Dil aynı zamanda bir kültürdür. 1896’da Bamum kralı Njoya kendi tebaasını sömürgelerde korumak ve kendi dillerini konuşurmak, geliştirmek amacı ile kendi alfabe sistemini geliştirmişlerdir. Şimdi bu dil sadece 215000 kullanıcıya olmasına rağmen Unicode dâhildir (Bergerhausen, 2016).

Şekil 91. Bamum Fontu, Kamerun’dan.

1970'lerde düşünce alanındaki dönüşüm gelişmelerin sonucu olarak teknolojiye bir yapılanma sürecine girmiştir. Ofset baskı tekniğinin her geçen gün ilerlemesi ve dünya çapında genel kabul görür hale gelmesi ile birlikte matbaacılık alanlarındaki kullanılan terimler ve gereçler tamamen değişime uğramıştır.1970'lerde bu işlemler biraz daha ivme kazanmış ve yerini metal dizgi yerine foto dizgiye bırakmıştır. Negatif filmlerin yerini harf imgeleri almış ve depolama artık bilgisayarın hafızasında sayısal olarak depolanmaya başlamıştır. Katot ışın teknolojisi ile lazer teknolojisinin bir araya gelmesi ile de artık yeni bir teknoloji olan dijital dizgi meydana gelmiştir. Bu dönemde mekanik dizgi iş ve işlemleri azalıp yok olmaya başlarken dijital dizgi bilgisayarlı dizgi kendini geliştirmeye devam etmiştir. İlk ve en önemli icraatı ise harflerin kimliksizleştirilmesi aşamasıdır. Yani bu fontların sayısallaştırılması aşamasında minik parçalara bölerek standartlaştırılmışlardır. Sıcak dizgi terimi olan italik Romen bold gibi kavramlar anlamını yitirmeye başlamıştır. Sıcak dizginin aksine malzemeye bağımlı olmayan dijital dizgi sisteminde değişiklikler anında uygulanabilmektedir. Bu beraberinde kalitenin de sorgulanması demektir. 1970'lerin sonu 1980'lerin başında foto dizgi ve ofset baskı tekniği kaliteyi daha ucuza mal etmiş ve daha çok kişiye ulaşmasını sağlamıştır. Tüm bu gelişmeler olurken mekanik dizgi işlerini yapan ve kimyasal üreten firmalarsa işleri kalmadığı ya da azaldığı için tek tek piyasadan çekilmişlerdir. Tüm süreçler işlerken dijital teknoloji bir taraftan da kişisel bilgisayar ve cep telefonları vasıtası ile çok geniş bir kitleye yayılmaya başlamıştır (Becer, 2016: 274-275).

Dijital çağın tipografi açısından getirdiği en önemli özelliklerden bir tanesi de yapılan çalışmanın analog ekranlar sayesinde anlık olarak gösterilebilen kişisel bilgisayarların yaygınlaştırılması ve geliştirilmesidir. Diğerine gelince basılı ortamda görebileceğimiz tüm iş ve işlemleri PostScript' i yazılımlar sayesinde anlık olarak ekranda görme ve kontrol etme aşamasıdır. Bu demektir ki önceki dönemlerde olduğu gibi yazı ve tasarımcılara özgür bir tasarım ortamı tekrardan sağlanmıştır. Dijital teknolojinin bir diğer özelliği ise matbaacılık sektöründeki tutucu ve sınırları olan yapının tamamen kırılarak daha önceleri hiç alakası olmamış kişilerin de bu konuda bir şeyler yazmasına ve yaymasına sebep olmuştur. Büro hizmetlerinde aktif olarak kullanılması ve el becerisine dayanmaması ise bu teknolojinin kadınlar tarafından da kolayca kullanılabilir hale gelmesini sağlamıştır. Dizginin bilgisayar ortamında yapıyor olması ve yazıcılar sayesinde hemen basılabiliyor olması

kontrolü olsa da yaşanan bazı olumsuzluklarda mevcuttur. Nedir bu olumsuzluklar diyecek olursak; yüzyıllardır edinilen tipografik bilgiler bilgisayar kullanıcılarını klavyesinde kodlara dönüşen fontlar tasarımcıya duyulan ihtiyacı azaltmış hatta yok olma derecesine getirmiştir. Her şeyin bilgisayarlar vasıtası ile hazır gelmesi bu alandaki incelikleri ustalık gerektiren detayların kaybolmasına sebep olmaktadır (Becer, 2016: 276).

Kişisel bilgisayarlarımız tüm bu gelişmeler ışığında tipografik iş ve işlemlerinin yanı sıra font tasarımında da etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Donald Knuth Kaliforniya Üniversitesinde arkadaşları ile yaptığı araştırma ve geliştirme sonucunda ortaya koyduğu "Metafont" projesi sayesinde üretilmiş bir fontun tüm türevleri elde edilebiliyordu. Fakat görüntüsü oldukça sıkıntılı olan bu fontları da kusursuz biçimde tanımlamak zorundadır.

Tüm bu olağan üstü değişimler söz konusuysen tipografi terminolojisi de değişmek durumundaydı. Buna en iyi örnek eskilerde yazı karakterleri ile basılan ve kâğıda çıkmış karakter hali olan font günümüz teknolojisinde dijital ortamdaki her bir öğeyi temsil etmektedir. Bununla birlikte bir metal dizgi ölçüsü birimi olan puntonun denetimini de zorlaştırmaktadır. Eskiden punto metal dizgide içinde bulunduğu har bloğunu temsil etmekteydi (Becer, 2016: 276-277).

4.2 Dijital (Web)Tipografi Öğeleri

4.2.1 Web Safe Fonts

Yazı tipi-aile özelliği, tarayıcılar / işletim sistemleri arasında maksimum uyumluluk sağlamak için bir "yedek" sistem olarak birkaç yazı tipi adını tutmalıdır. Tarayıcı ilkyazı tipini desteklemiyorsa, sonraki yazı tipini dener. Buradan anlaşılacağı üzere taktir edersiniz ki her kullanıcı aynı teknolojiye ve aynı yazı karakterlerine sahip değildir. Bu sebeptendir ki üretilen teknolojiye yani işletim sistemlerine bazı standart yazı tipleri eklenir (Yazı Kütüphanesi). Ve bu sayede internet üzerindeki dosya, makale, dergi alışverişlerinde eğer istenilen yazı karakteri yoksa o yazı karakterine en yakın font ailesi seçilerek sistemlerdeki bozuk görüntülerin önüne geçilir (CSS Web Safe Font Combinations, Anonim, b.t.).

4.2.2 @font-face

Web tasarımcılar ve dijital ortamı kullanan diğer kullanıcılar için kaynak bilgisayarlarında olmayan yazı fontlarını CSS kaynak kodları içerisinde gömerek

kullanıcıların kullanımına sunar. Bu demek oluyor ki kullanıcıların bilgisayarında olmasa bile sizin kendi tasarımınız olan font ya da tasarımınızda özellikle seçtiğiniz fontun karşı tarafta da aynı görülmesini isteyebilirsiniz işte tam bu noktada @font-face kuralı devreye girer (CSS Web Fonts Anonim, b.t.).

3.2.3 Cufon Fonts

Cufon, web sayfalarında istediğimiz fontları kullanmamıza imkân sağlayan bir Java uygulamasıdır. Web sayfalarında oluşan Türkçe karakter sorunlarını gidermek için Java uygulaması sayesinde fontlar resim haline dönüştürülerek sisteme yüklenir. Web sayfasında olmayan Türkçe karakter sorunlarını çözmemize yarayan kodlardır (Yılmaz, 2011).

4.2.3 Web Yazı Tipleri

4.2.3.1 TrueType yazı tipleri (TTF)

TrueType Apple ve Microsoft tarafından, 1980'lerin sonlarında geliştirilen bir yazı standardıdır. TrueType, Mac OS ve Microsoft Windows işletim sistemleri için en yaygın yazı biçimidir (CSS Web Fonts Anonim, b.t.).

4.2.3.2 OpenType yazı tipleri (OTF)

OpenType ölçeklenebilir bilgisayar yazı tipleri için bir biçimdir. Bu TrueType üzerine inşa ve Microsoft'un kayıtlı ticari markasıdır. OpenType yazı tipleri başlıca bilgisayar platformlarında bugün yaygın olarak kullanılmaktadır (CSS Web Fonts Anonim, b.t.).

4.2.3.3 Woff (Woff)

Woff web sayfalarında kullanılmak üzere tasarlanmış bir yazı biçimidir. Woff esasen sıkıştırma ve ek meta verilerle OpenType veya TrueType olduğunu gösterir. Amaç bant genişliği sınırlamaları olan bir ağ üzerinden bir müşteriye bir sunucudan yazı dağılımını desteklemektir (CSS Web Fonts Anonim, b.t.).

3.2.3.4 Woff (Woff 2. 0)

Woff 1. 0 daha iyi sıkıştırma sağlar TrueType / OpenType yazı tipi (CSS Web Fonts Anonim, b.t.).

4.2.3.5 SVG Yazı / Şekilleri

SVG yazı tipleri metni görüntülerken SVG glif olarak kullanılmasına izin verir. SVG 1. 1 özellikleri bir SVG belge içinde yazı oluşturulmasını sağlayan bir yazı modülü tanımlar. Ayrıca SVG belgelerine CSS uygulayabilirsiniz ve @ font-face kuralı SVG belgelerinde metne uygulanabilir (CSS Web Fonts Anonim, b.t.).

4.2.3.6 Gömülü OpenType yazı tipleri (EOT)

EOT yazı web sayfalarında gömülü yazı olarak kullanılmak üzere Microsoft tarafından tasarlanan OpenType fontların kompakt biçimidir (CSS Web Fonts Anonim, b.t.).

4.3 Dijital Grafik Programları

4.3.1 Adobe İllüstratör (AI)

Adobe İllüstratör (AI), Adobe firması tarafından geliştirilmiş vektör tabanlı bir çizim programıdır. AI, SVG, EPS ve PDF gibi gelişmiş dosya formatlarını kullanan QuarkXPress'in de içinde olduğu bir endüstri standardıdır. En güçlü rakibi ise yine kendi gibi vektör tabanlı olan Macromedia firması tarafından geliştirilen Freehand isimli programdır.

Kaynak: www.adobe.com/tr/products/illustrator.html

Şekil 92. Vasava Studio Tarafından Yapılan Vektörel Bir Çalışma

2005 yılında Adobe firması tarafından satın alınan Macromedia Freehand programının kullanıcılar tarafında bu programın gelişmeyeceği yönündeki düşünceleri ise bu programın kullanıcılarını ve piyasadaki bu eğilimi İllüstratör'a yönlendirmiştir. Adobe firması Adobe Creative Suite paketiyle bir paket sunmuş ve bu paket içerisinde ise Photoshop, InDesign ve Acrobat mükemmel diyecek şekilde bir uyum içerisinde. Adobe İllüstratör (AI) Macromedia freehand'ten sonraki en büyük rakibi ise CorelDRAW programıdır. Bu program ise genel manada Windows ortamında tercih edilmektedir. Corel Draw adobenin freehand'i almasında sonra İllüstratör 'un piyasada kalan tek rakibidir.

Genel manada ülkemize baktığımızda Freehand'in İllüstratör üstünlüğü sürmekle birlikte profesyonel kullanıcılarda yavaş yavaş İllüstratör'a doğru bir kayış söz konusudur. Firmanın el değiştirmesi ve geliştirilmesi açısından incelendiğinde Freehand'ten İllüstratör ve InDesign hızlı bir yönelim söz konusudur. Web mail tasarımı, broşür tasarımı vb. tasarımları yapanlar İllüstratör'a, gazete, dergi vb. tasarımcıları ise InDesign tercih etmektedirler.

Kaynak: www.adobe.com/tr/products/illustrator.html

Şekil 93. Tasarımcı Mario De Meyer Tarafından Yapılan Bir Tipografi Çalışması

Adobe firması Türkiye piyasasında da aktif olmak için Bilkom firması ile yaptığı anlaşma sonrası Adobe Creative Suite paketi ile Türkçeleşmeye başlamış ve Türkiye piyasasında yerini almıştır.

AI dosya biçimi Adobe İllüstratör programının ön tanımlı bir dosya formatı olmakla birlikte 9. sürümde sonra ise köklü bir değişikliğe gidere EPS tabanlı sentanks tabana sahipken daha güncel ve kullanılabilirliği ve uyum sorunu olmayan PDF tabanlı bir mimari yapıya geçmiştir. Daha çok Mac OS X ortamında tercih edilmekle birlikte PC ortamında da tercih sebebidir. Hiç kuşkusuz grafik alanında en eski ve en verili programlardan bir tanesidir. Bu program ülkemizde daha önceleri fazla bilinmemesine ve tercih edilmemesine rağmen Freehand firmasını satın alması ve freehand in varlığına son vermesi ile bu program duyulmaya ve kullanılmaya başlanmıştır. Fakat bu dönüşüm o kadar sancılı ve sıkıntılıydı ki freehand basit ve hızlı bir ara yüze sahipti Adobe İllüstratör ise hem karmaşık hem de freehand'e göre daha hantaldı. Bütün bunlar bir yana İllüstratör ilk sürümlerinde de tekli sayfa yapısına sahipti. Bunun asıl sebebi ise kullanıcılarının çoklu sayfa ihtiyaçları için ise Indesign'a yönlendirmektir.

Kaynak: www.adobe.com/tr/products/illustrator.html

Şekil 94. Tasarımcı Ladislas Chachignot Tarafından Yapılan İllüstrasyon Çalışması

Fakat her şey Adobe'nin istediği gibi gitmedi ve kullanıcılar Freehand kullanmada ısrar edince İllüstratörü çoklu sayfa yapısına geçirmeye başladılar. 100 kadar çoklu sayfa desteği vermeye başlamıştır. Ama yine de Freehand 'teki sayfa yapısı ve basitliği kullanıcıların İllüstratöre hala alışmasını geciktiriyordu. Ama bu programında bir özelliği ise; Dergi gazete ve diğer çoklu sayfa desteği isteyen ve çokça kullanılan Adobe'nin diğer grafik programları ile uyumlu olmasıdır. Bu benzerlik diğer programlarla olan kullanım kolaylığını da beraberinde getirmektedir. Günümüzde ise Adobe'nin diğer programları ile panel yapısının benzer hatta aynı olması, Kuler Paneli, CSS kodu oluşturma ve SVG grafik stillerini CSS kodu olarak dışarı aktarma gibi birçok özelliğe sahiptir (Özkan, 2011).

4.3.2 Adobe InDesign (ID)

InDesign açıklama için Freehand benzeri çoklu sayfa yapısı ile çalışan çok sayfalı yapıya sahip olan dergi, gazete, kitap, broşür gibi çalışmalarımızı rahatça yapabileceğimiz bir program kıyaslaması yapmak mümkündür.

Kaynak: www.adobe.com/tr/products/indesign.html?sdid

Şekil 95. Çoklu sayfa sayfa düzeni örneği

Adobenin Macromedia programını satın alması ile Freehand programının üretimini, gelişimini durdurması piyasadaki yönlendirmeyi Freehand'in rakibi ya da benzeri olan illüstratör ve InDesign yapmıştır. Son dönemlere bakacak olursak kıyaslama yapamayacak kadar gelişmiş olan Indesign'a haksızlık yapmış oluruz.

Çok sayfalı işlerimizi hızlı ve rahat hazırlayabileceğimiz bir Adobe yazılımıdır. Kullanıcı dostu, ara yüzü ve hızlı kullanımı onu aslında Microsoft Word'den farksız kılmaktadır. Biraz alışkanlık olması durumunda hemen adaptasyon sağlamaktadır. Birde Adobenin diğer programlarında çalışmış ya da ilgilenmişseniz bu adaptasyon daha da hızlanmaktadır.

InDesign Türkiye piyasasında baktığımızda ise bir geçiş sürecinden bahsetmek mümkündür. Büyük firma ve kuruluşlar artık yavaş yavaş bu geçişi sağlarken hala piyasada Freehand kullanan ve kullanmakta ısrar eden firmalarda mevcuttur. Macromedia Freehand i satmış ve Adobe bu yazılımın ipini çekmişken bu direniş neden sorusu akıllara gelmektedir.

Kaynak: www.adobe.com/tr/products/indesign.html?sdid

Şekil 96. Kristin Rosch Ve Manuel Reitz Tarafından Yapılan Dijital Çalışma Örneği

İşte sebebi tüm alt yapılarını ve arşivlerini bu program üzerine kuran bu firmalar hafıza kaybı yaşamamak adına direnmektedirler. Ama şunu da bilmekte

yarar var ki tüm dünya bu yazılımı kullanma eğiliminde iken bizim bu yazılımda ısrar etmemiz saçma ve bir o kadarda yeniliklere kapalı olduğumuzu göstermektedir.

Aslına bakmak gerekirse bu programda ki özellikler saymakla bitmeyecek kadar fazladır ama biz bazı özelliklerinden kısaca bahsedebiliriz. InDesign Adobe firmasına ait bir program olması nedeniyle Adobenin diğer programları ile uyumu ve menü kullanımları farklı değildir. Ve Photoshop benzeri bazı uygulama ve efektleri görmekte mümkündür. Bunlarda bir ikisi saydamlık efekti kullanılan bir efekti yenide kullanmak ve paylaşabilmek için stil olarak kaydedebilirsiniz. Ayrıca geçişlerinizi de yumuşatabilirsiniz. Resimlerinizi de fotoğraflarınız etrafına sarabilirsiniz. Diyebilirsiniz ki bu özellikler diğer programların birçoğunda mevcut ama InDesign kadar kolay değildir. Birçok dosya formatını desteklemekle kalmaz aynı zamanda birçok dosyanızı dışa aktarabiliriz. Çok sayfalı işlerinizde size rehber olacak bir diğer özellikse ön izleme panelinin olmasıdır. Ayrıca kullanacağımız amaca bağlı olarak XHTML olarak dışarıya aktarma imkânına sahipsiniz. Microsoft World den aşına olduğumuz basit olan altbilgi üstbilgi not eklemeler gibi birçok özelliği de içinde barındırıyor. Tüm bu yenilik ya da özelliklerin yanında eklenmesi gereken bir diğer özellikse Adobenin diğer programlarında olduğu gibi InDesign de menülerin özelleştirilebilmesidir (Bulut, 2017).

4.3.3 Adobe Photoshop (PS)

Adobe Photoshop ülkemizde de çok sayıda kullanıcısı olan bir grafik yazılım programıdır.

Kaynak: www.adobe.com/tr/products/photoshop.html?promoid

Şekil 97. Angelina Pischikova tarafında yapılan bir ambalaj tasarımı çalışması

Bilgisayar dünyasının en kuvvetli yazılımlarından bir tanesidir. Adobe Photoshop Michigan Üniversitesinde “Dijital İmajların İşlenmesi” üzerinde tez çalışmaları yapan doktora öğrencisi olan Thomas Knoll tarafından 1987 yılında geliştirilmeye başlanmıştır. Tez çalışmalarında Mac kullanan Thomas gri skala seviyelerinde sorun yaşamaya başlar ve bu sorunun üzerine gider ve bu sayede bir çok imaj işleme programcıları meydana getirir. Bu fikir yerinde durmayarak kişisel bilgisayarlarda kullanmak amacıyla piyasaya sürülmesi için birçok çalışmalar yapılır ve nihayetinde 1988 yılında bu işleme programcığı Adobenin mühendislerine tanıtılır.

Kaynak: www.adobe.com/tr/products/photoshop.html?promoid

Şekil 98. Mario Olvero Tarafında Photoshop Yapılmış Bir Kişisel Çalışma

1990 yılında adobe ile bir sözleşme imzalayan Knoll Adobe Photoshopta 1. 0 Macintosh piyasaya sürülür. Daha sonraları 1991 yılında Adobenin mühendisleri ile birlikte çalışan Knoll yeni gelimeler ekleyerek Adobe Photoshopta 2. 0 Macintosh piyasaya sürer ve bu sürümün belli başlı en can alıcı özellikleri ise CMYK desteği, path çizimleri yapılan pen aracıdır diyebiliriz. 1994 yılına gelindiğinde ise kendisine layer katmanları eklenen adobenin yeni sürümü olan Adobe Photoshopta 3. 0 piyasaya sürülür. Ve dahası bütün bu süreçler devam ederken Adobe Photoshopta bugünkü halini alır (Adobe Photoshopta ile Tarihe Yolculuk, Anonim, b.t.).

Fotoğraflar üzerinde etkili ve çarpıcı bir şekilde çalışabilen düzenlemeler yapabilen, efekt uygulayabildiğimiz Bitmap grafik tabanını kullanan bir grafik yazılım uygulamasıdır. Ayrıca adobe Photoshopta vektörel çizimlerde yapılabilmektedir. Özellikle dijital çalışmaların hız kazandığı günümüzde grafiklerin işlenmesi yayınlanması ve baskı aşamasında oldukça yetenekli ve farklı olanaklar sunan bir programdır. Bu program sayesinde dosyalar arasındaki geçişler ve

montajlama işlemleri ve renk derinliği konusunda da oldukça yetenekli bir programdır diyebiliriz (Şafak Kılıç, 2009)

Kaynak: www.adobe.com/tr/products/photoshop.html?promoid

Şekil 99. Ahmed Nabil'e Ait Parçacık Patlaması İsimli Çalışma

4.3.4 Adobe (Macromedia) Freehand (FH)

Freehand MX web geliştiricilerin, tasarımcıların baskı, internet, flash projeleri zengin içerik üretmek için kullanılan vektörel tabanlı bir illüstrasyon programıdır. Tek çalışmalar için çeşitli büyüklüklerde sayfa yapılıp kaydedilebilir (Schulze, 2004: 1)

Freehand MX ile internet ve flash için içerikler hazırlanabilir. Baskı öncesi karışık grafikler düzenlenebilir. Güçlü ama bir o kadar da basit olan ara yüzü sayesinde kullanımı kolaydır. Yapılan çalışmalar farklı ortamlarda yayınlanabilir ya da basılabilir.

Macromedia Freehand MX' le internet uygulamalarını, Macromedia Flash MX ile de baskı öncesinde yapılmış uygulamaları hızlı bir şekilde basabilirsiniz.

Macromedia Freehand MX' le hızlı geliştirme ve düzenleme seçenekleri ile master sayfaları, arka fontlar, veri türleri için sembol kütüphaneleri ve bul-değiştir

grafik özelliklerini en geniş şekilde düzenleme seçeneklerine sahipsinizdir. Veri akışı hızlı bir şekilde düzenlenebilir (Freehand MX, Anonim, b.t.).

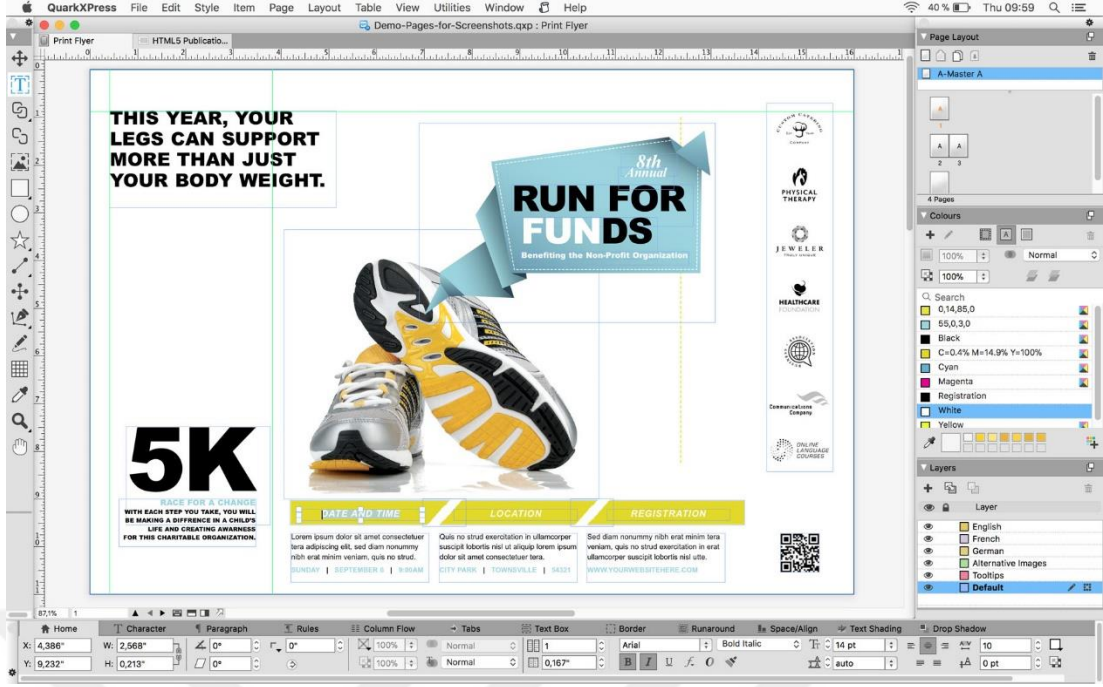
Macromedia Freehand programı vektörel çizimler üzerine geliştirilmiş masa üstü çizim uygulamaların da kullanılan basit ara yüzü bir uygulamadır. Flash ile olan uyum bütünleşmesi sayesinde flash içerisinde çizimi zor olan herhangi bir nesneyi Freehand de çizerek Flash' a yükleyebilirsiniz ya da karmaşık flash dosyalarını Freehand 'de kolayca kullanabilirsiniz. Yazı ve bir şeklin dış çizgi, dolgu, font, efekt, hizalama, yerleşim gibi özelliklerini çabucak değiştirebilirsiniz. Böylece bir panelde birçok özelliği kontrol etme şansına sahipsiniz (Freehand MX, Anonim, b.t.).

4.3.5 QuarkXPress

QuarkXPress masa üstü yayıncılıkta kullanılan en yaygın uygulamalardan olan bir sayfa düzeni programıdır. Gazete ve dergi gibi çok sayfalı işlerde tercih sebebi olan bir programdır (Demir, Baysal, 1997: 3)

QuarkXPress ile fikirlerinizi gerçeğe dönüştürebilirsiniz. QuarkXPress metin, görüntü, şekil, renk, opaklık üzerinde hassas kontrol sağlayabilen ve çok farklı dosya formatlarıyla uyumlu bir grafik tasarım yazılımıdır. Hiçbir tasarım çok basit veya çok karmaşık değildir ve hiçbir sayfa düzeni yazılımı size daha fazla denetim olanağı sunmaz. 30 yılı aşkın süredir, serbest tasarımcılardan küresel kuruluşlara, pazarlama bölümlerinden, ajanslardan, baskı sağlayıcılardan ve yayıncılardan milyonlarca kullanıcı, reklam, broşür, dergi, kitap, katalog, gazete, kitapçık, mobil uygulama üretmek için QuarkXPress'i kullanabilmektedir. Çünkü QuarkXPress, yaratıcılık, tasarım kontrolü ve profesyonel baskı ve dijital çıktıda en üst seviyeyi sunabilmektedir.

Harika tasarım, elbette, denklemin sadece yarısıdır. Diğer yarısı çıktı; Son basılı parça ekranda ne ile eşleşmelidir. Bu, baskı ön izlemeleri, yumuşak prova özellikleri, kapsamlı renk yönetimi ve uluslararası renk standartları desteği ile QuarkXPress'te sağlanmıştır. QuarkXPress ayrıca, tasarım sürecinin başlarında potansiyel çıktı sorunlarını tanımlayabilen yerleşik bir ön kontrol özelliği (İş Ceketleri denir) içerir. Yerleşiminiz hazır olduğunda, baskıya hazır PDF' ler için kolay kullanımlı hazır ayarlar (PDF / X-4 onaylı), çıktıların aksamadan gideceğinden emin olabilirsiniz. QuarkXPress ile aşağıdaki çalışmaları yapabilmek mümkün olmaktadır.

Kaynak: <http://www.quark.com/en/Products/QuarkXPress/For-New-Users/>

Şekil 100. QuarkXPress Sayfa Tasarım Düzeni

3.3.5.1 QuarkXPress ile Yapabilecekleriniz.

Broşürler ve el ilanları, basılı reklamlar, posterler, afişler, doğrudan pazarlama, kartpostallar, yan paketleme, kitaplar ve kullanım kılavuzları, kataloglar ve Genelgeler, dizinler ve yıllıklar, finansal raporlar, dergiler, gazeteler, haber bültenleri, logo tasarımı gibi bir çok alanda farklı çalışma sektörleri farklı çalışmalar yapmakta mümkündür.

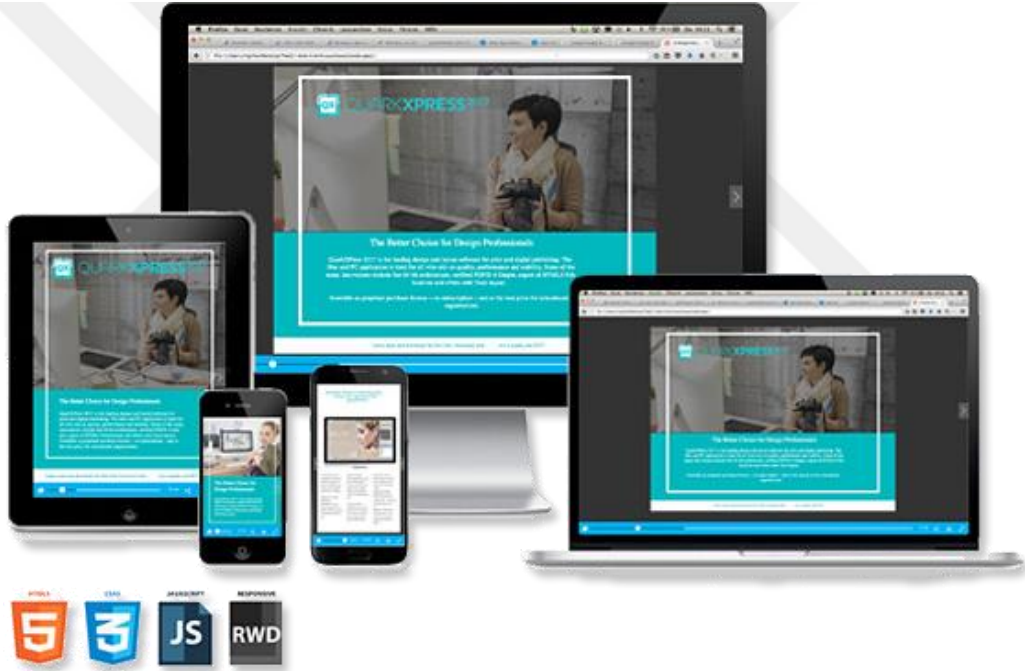
3.3.5.2 Dijital Tasarım ve Yayıncılık Alanında Yapılabilecekler

Her yeni dosya formatı için farklı bir yazılıma ihtiyaç duymadan baskı için ayrı dijital için ayrı çalışmanız gerekmeden tüm iş ve işlemleri tek bir program üzerinden yapmanızı sağlamak için uygun bir programdır.

QuarkXPress baskı tasarımcıları, evlerinde ve dijital yayıncılık projelerine katılmaya hazırlar. İçeriği dijital formattan baskıya kolayca dönüştürebilirsiniz. İçeriği, baskı düzenleri, dijital projeler ve farklı cihaz ekran boyutları ve yönleri için tasarım arasında senkronize edebilirsiniz. Renk tanımlarını, stil sayfalarını ve diğer kaynakları farklı düzenler arasında bile paylaşabilirsiniz. Ayrıca, birden fazla medya için tasarım yapmak, yalnızca bir beceri seti öğrenmenizi gerektirir. Böylece, sonuçlara daha hızlı ulaşır ve bu şekilde daha üretken olursunuz. Dahası, kodlama

gerekli değildir! Her şeyi QuarkXPress'in sezgisel kullanıcı ara yüzün de oluşturabilirsiniz.

- iPad, iPhone, Android ve diğer mobil cihazlar için etkileşimli tablet ve akıllı telefon uygulamaları
- Duyarlı HTML 5 dijital derginizi, gazetelerinizi ve e-kataloglarınızı web üzerinden paylaşmak için uygulama benzeri etkileşimli yayınlar
- Tarayıcı eklentisine gerek duymadan, herhangi bir modern tarayıcıda çalışan standart HTML5 temelli kapaklı kitaplar
- Amazon Kindle, iBooks®, Sony® Reader, NOOK® ve diğer eBook okuyucuları üzerinde çalışan standart e-kitaplar.
- HTML5 web sayfalarının hızlı prototipleşmesi için web tasarım örnekleri

Kaynak: <http://www.quark.com/en/Products/QuarkXPress/For-New-Users/>

Şekil 101. HTML5 Web Sayfalarının Hızlı Prototipleşmesi İçin Web Tasarım Örnekleri

3.3.5.3 Diğer Uygulamalar ve Formatlarla Entegrasyon

Hiçbir uygulama bir ada değildir. İşte bu nedenle QuarkXPress, başlangıçta çok çeşitli dosya formatlarıyla çalışmak üzere tasarlanmıştır.

Native InDesign® IDML Import;

InDesign IDML dosyalarını, stil sayfası adları ve ana sayfalar gibi nitelikleri koruyan düzenlenebilir QuarkXPress nesnelere dönüştürebilirsiniz.

PDF, İllüstratör ve EPS dosyalarını Native QuarkXPress nesnelere dönüştürme;

Logoları yeniden oluşturmak ve müşterileriniz tarafından gönderilen PDF dosyalarını yeniden oluşturmak gibi zaman alıcı projelere ihtiyacınız olmayacaktır. QuarkXPress, PDF, İllüstratör ve EPS dosyalarını içe aktararak bunları yerel nesnelere dönüştüren ilk düzen uygulamasıdır. Tamamen düzenlenebilir vektör grafikleri, gerçek metin ve otomatik olarak çıkarılan renk ve yazı tipi bilgisinden yararlanabilirsiniz. Sadece PowerPoint, İllüstratör veya InDesign gibi diğer uygulamalardan öğeleri kopyalayarak ve bunları QuarkXPress Nesneleri olarak yapıştırabilirsiniz. Bunları kolayca QuarkXPress'te tamamlamayı veya yeniden kullanmayı sağlayabilirsiniz.

Microsoft® Word'den Metin, Resim ve Köprüler;

Alma Microsoft® Word belgelerini metin, köprüler, dipnotlar ve resimlerle alın ve doğrudan QuarkXPress düzeninize yerleştirin. Metin formatlama ve Stil Sayfaları içe aktarılabilir ve köprüler otomatik olarak Köprüler Paletine eklenir.

PSD ve AI Import;

QuarkXPress, Adobe® Photoshop ve İllüstratör dosyalarını içe aktarmanıza, ardından katmanları ve kanalları gizleyip göstermenize, karıştırılmış yollara klip atmanıza, katman opaklığını kontrol etmenize ve karışım modlarını uygulamanıza olanak tanıyan bir QuarkXPress düzeni de mevcuttur.

Microsoft excel'den tabloları ve grafikleri içe aktararak QuarkXPress, Microsoft® Excel elektronik tablolarından veri almanızı, güzelleştirmenizi ve daha sonra, herhangi bir format kaybetmeden Excel dosyasındaki içeriği güncellenenizi sağlar.

Kaynak: <http://www.quark.com/en/Products/QuarkXPress/For-New-Users/>

Şekil 102. QuarkXPress Çalıştığı Dosya Formatları

4.3.6 CorelDRAW (CDR)

CorelDRAW masa üstü uygulamalarının yaygın olmadığı 1990 yıllarında çıkmaya başlamış bir grafik uygulamasıdır. Şimdilerde bize basit gele bu uygulama bilgisayarın ilk çıktığı yılları düşündükçe programın aslında ne kadar işlevsel olduğu ortadadır. CorelDRAW programının geniş bir çalışma yelpazesine hitap ettiğini bilmeliyiz. Bu çalışma grupları şöyledir. Tekstil, mimarlık, mühendislik, reklam, grafik tasarım, basın yayın, dizgicilik vb. daha birçok meslek grubuna hitap ederken internet ortamında birçok yarar getirdiğini anlatımlarımız ilerledikçe daha iyi anlayacaksınız (Tıbık, 2001: 1).

Bilgisayarın hızla yayılması bazı sektörlerde olmazsa olmaz denebilecek bir araç halini almaya başlamıştır. Bu sektörlerden bir tanesi de masa üstü yayıncılık sektörüdür diyebiliriz. Ve donanım firmaları bu alandaki açığı görmüş ve sürekli olarak yeni yazılımlar geliştirmektedir. Geliştirdikleri bu yazılımı da piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda yenilemekte güncellemektedirler. Tabi ki bütün bu gelişmeleri takibi yalnızca bilgisayarlılar tarafından değil, aynı zamanda grafikerlerin de bilgisayar piyasasını takip etmesini zorunlu kılmaktadır.

CorelDRAW programına baktığımızda vektörel tabanlı olması CorelDRAW buna benzer piyasada sık kullanılan Macromedia Freehand ve İllüstratör programı

vardır. Tabi ki her kullanıcı kendi kullandığı programı sıkı sıkıya savunur ama genel manada baktığımızda her programın kendine göre üstünlükleri mevcuttur.

CorelDRAW'ın çok sayıda etkileme içermesi, esnek arayüzü, işlemleri kısa sürede ve önizlemeli olarak pratik şekilde yapabilmesi metinler konusundaki hâkimiyeti onu ön plana çıkarır. Bu paket birçok uygulamayı da yanında getirir. Bitmap resimler üzerinde de işlem yapmayı sağlamaktadır.

Masaüstü yayıncılıkta kullanılan ve Grafikerler tarafında tercih edilen CorelDRAW vektörel tabanlı grafik tasarım ve çizim programıdır.

Genel manada reklam tasarım tanıtım sektörleri tarafından kullanılan ve vektör tabanlı oluşu ve programın yüksek çözünürlüklerde çalışmalar yapabilmesini sağlamaktadır. İmaj ve renk ayarlarının istenildiğinde kolayca değiştirilebilmesi bu programı geniş kitleler tarafından kullanılmasını sağlamıştır. İlk sürüm 1990 yılında çıkmış olan CorelDRAW Windows işletim sistemi tarafından postscript çıkış alabilen ve sorun çıkarmadan font yönetimini sağlayabilen ilk yazılımlardan biridir.

İşletim sistemi olarak ilk zamanlar Unix, Linux, OS/2, CtOS, Mac OS ve Windows için üretilmiş olsa bile şuan sadece Windows için üretimi ve desteklemesi vardır. Mac OS için ise son olarak 11. Sürümü vardır. Bu dönemden sonra sadece Windows tarafını desteklemektedir (Mutlu, 2017).

5.BÖLÜM

5.1. Sonuç

Kelime manası olarak Yunancada "typos" (form) ve "graphia" (yazmak) sözcüklerinin birleştirilmesi ile meydana gelen tipografi aslında sanatla alakalı olmasına rağmen aynı zamanda bir bilim olarak ta kabul görmektedir. Eski çağların en ilkel yazı ve harf formlarından, çağımızın en gelişmiş dijital teknolojilerinde olduğu gibi baskı ve dizgi sistemlerine Kadar, yazı birçok alanda değişim ve gelişim göstererek yaratıcılık ta sınırı olmayan bir sürece girmiştir. Grafik sanatları oldukça parlak zamanını matbaa ve baskı sistemlerinin bulunması, geliştirilmesi ve dijitalle birleşmesine borçludur.

İlk ve ciddi olarak harf tasarımı Rönesans döneminde incelenmiştir. Bu dönemde yazı ve tasarımcıları tarafından harflerin matematiksel ve geometrik incelemesi yapılmış bilimsel çerçevede oluşturmanın yolları aranmıştır. Yazı ve tipografinin gelişim süreci basım tekniklerinin gelişmesi son otuz yıldaki dijital teknolojinin hayatımıza girmesi ile çok hızlı bir gelişim göstermiştir. Yazının icat edilmesinden sonraki en büyük iletişim ve sanat icatlarından birisidir tipografi. Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte kullanım alanları ve olanakları da oldukça genişlemiştir. Kitaplardan web sayfası tasarımına, afişlere, broşürlere, dijital ortama yönelik e kitaplara kadar hayatımızın birçok alanında hatta ve hatta tamamında deneyselliği sayesinde güncelliğini sürekli olarak korumakta ve kendini bu alanlarda daha fazla göstermektedir. Harf ve tipografinin tarihini incelediğimizde günümüze kadar olan değişim daha iyi anlaşılacaktır.

Tüm gelişmeler ışığında olumlu gelişmeler yaşanmış ve harflerdeki çeşitlilik artmıştır. Matbaa ile gelişen harf tasarımları dijital teknoloji ile hayatımızdaki önemini bir kat daha artırmış ve kullanım alanları genişlemiştir. Tipografinin yani yazı sanatının insan hayatındaki rolü yadsınamazken, bilgisayarın hayatımıza girmesi, çağımızın bilgisayar çağı olması tipografinin önemi artırmıştır. Çağımızda kullandığımız birçok materyalin ya da reklam sektörünün her bir parçasında tipografiyi görmek mümkündür.

Yapılan tüm bu çalışmalarda da görülmüştür ki tipografi her ne kadar dijital ortamda hızlı bir ilerleme kaydetse de gereken hassasiyet gösterilmemiştir. Yapılan tüm bu çalışmalar da tipografi gelişmiş gibi görünmesine rağmen sürekli olarak bir şeyler kaybetmektedir. Örnek vermek gerekirse terimsel anlamlar değişmekte ya da anlam karmaşası ortaya çıkmaktadır. Yazının ilk çıktığı zamanlarda ya da matbaanın

icadı yıllarında bir uzmanlık gerektiren matbaacılık ya da tipografik günümüzde alalade bir meslek haline gelmiştir. Sanatsal bir tarafı olan tipografi sanatı ve bilimi artık ehliyetsiz kişi ve kişilerce uygunsuz olarak yapılmaktadır. Tüm bu sayılan olumsuzluklar yazı kopyalama işlerini beraberinde getirmiş, telif hırsızlığı artmış, emeğe saygı kaybolmuş daha önce tasarlanmış yazı formlarının aslının kaybolmasına kopyalarının çoğalmasına sebep olmuştur. El becerisi yavaş yavaş kaybolmaya başlamıştır. Lisanssız kullanımlar söz konusudur.

Tüm bu olumsuzlukların yanında tabi ki olumlu gelişmelerde söz konusudur. Tipografinin son 30-40 yılını incelediğimizde gördüğümüz ilerleme çok hızlı olmuştur. Bilgisayarların hayatımıza girmesiyle artık her kullanıcı bir tipografi ustasıdır. Daha önceleri dizgicilik özel bir becerir gerektirirken şimdilerde her bilgisayar kullanıcısı bir dizgicidir. Uzun zaman alan ve ustalık gerektiren yazı ya da yazı ailesi tasarımı şimdilerde yazılım geliştirme, grafik işleme programları sayesinde her birey tarafından yapılabilen, hatta ve hatta her iş için ayrı yazı tasarımları yapılabilir hale gelmiştir. Okuma ve yazma işlemi artık önceki dönemlere göre kısıtlı veya diğer adı ile bazı soylu kişilerin tek elinde çıkarak matbaanın bulunuşuyla daha çok kişiye ulaşmış, bilgisayarla tüm kullanıcılara erişmiş daha fazla insana daha güzel hitap etme şansı artmıştır.

Teknolojik gelişmelerin hız kazandığı bilgisayarların her eve girmesi ve internet ağı ile birlikte kültürler arası iletişim artmıştır. İletişim sektörünün taleplerini de göz önüne aldığımızda görsel iletişime olan ilgi her geçen gün artarak devam etmektedir. İşte bu noktada devreye görsel iletişimin vazgeçilmez unsuru olan tipografi girmiş ve onu sanatsal ve bilimsel olarak çok farklı konuma taşımıştır.

Tüm bu gelişmeler bize gösteriyor ki tipografi dün olduğu gibi bu gün de yanında sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde olacaktır. Bilgisayarın hayatımıza girmesi ile tipografik alanda yaşanan gelişmeler devam etmektedir. Günümüzde insanoğlu aslına mı dönüyor dedirtebilecek teknolojik gelişmelerden söz etmek mümkündür. Bu gelişme geleceğin dili olarak görülen özellikle günümüzün dijital dünyasında, emoji olarak bilinen renkli küçük simgeler o kadar popüler ki neredeyse herkes duygularını ifade etmek için bu simgeleri kullanıyor. Bu emojilerin kullanımı çeşitli ülkeler ve platformlarda farklılık gösterse bile genel manada insanların birbirleriyle olan iletişimini kolaylaştırmaktadır. Bu etkileşim o kadar ilerlemiş ve gelişmiştir ki, ünlüler ve markalarda bu akımdaki yerini alarak kendi emojilerini yapmakta ya da yaptırmaktalar. Kim Kardashian, Justin Bieber, Ellen DeGeneres

gibi ünlüler ve Versace, Ikea ve Harper's gibi markaların kendine has emojileri mevcuttur.

Günümüz dünyasının bilgisayarla olan bağı ve görsel iletişime olan ilginin artığı görülmektedir. Emojilerin görsel olması, bir emoji ile binlerce kelimeyi ifade edilebilmesi, kullanımın kolay ve herkes tarafından anlaşılır olması, dilimizi değiştirmekten çok sohbet etme anlaşma kabiliyetimizi artırarak etkili ve daha verimli iletişim kurmamızı sağlaması geleceğin dilinin emoji olduğunu göstermektedir. Tüm bu gelişmeler ve emojilerin hızlı yayılıyor olması dilin sonu mu geliyor acaba sorularını aklımıza getirebilir. Fakat resmin tamamına baktığımızda iletişimin geleceği açısından dilin kaybolması bir yana birlikte kullanımını öngörebiliriz.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Ambrose, G. Harris, P. (2018). Tipografinin Temelleri. B. Bayrak (Çev.). İstanbul: Literatür Yayınevi (2012)
- Baines, P. ve Haslam, A. (2002). Type & Typography. Hong Kong: Laurence King Publishing.
- Becer, E. (1997). İletişim ve Grafik Tasarım. Ankara: Dost Kitabevi.
- Becer, E. (2016).Modern Sanat ve Yeni Tipografi. Ankara: Dost Kitabevi.
- Demir, M. Baysal, E. (1997). QuarkXpress Adobe Illusrator 6. 0 İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Doğan H. (1983) Teknoloji Eğitimi. Ankara: Sevinç matbaası
- Erdal, G. (2015). İletişim Tipografi. 1. Baskı. İstanbul: Hayalperest Yayın evi.
- Ganiz, S. (2004). “Yazı ve Tasarımcıları”. İstanbul: Kastaş Yayınevi
- Göksel M.A. Çakır H. (2002) Temel Bilgisayar Teknolojisi kullanımı. İstanbul: atlas Yayın Dağıtım.
- GÜMÜŞTEPE, Y. (2005). Adobe Photoshop ile Grafik Tasarım. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Ketenci, H.F, Bilgili, C.(2006). Görsel İletişim Ve Tasarım. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- SARIKAVAK, N.K. (2014). Çağdaş Tipografinin Temelleri.3.Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Schulze, P. (2004). Macromedia Freehand MX Kaynağından Eğitim. İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.
- Tıbık, H. (2005) CoreDRAW. İstanbul: Pusula Yayıncılık ve İletişim Ltd.
- UÇAR, T.F. (2017). Görsel İletişim ve Grafik Tasarım. 9. Baskı. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Yanık M. (2000) Bilgisayara Giriş. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş
- Yavaş M. Eryılmaz S. Alabay M.N. (2001) Bilgisayara Teknolojileri kullanımı. Ankara: Detay yayıncılık

Bildiri ve Makaleler

- Kahraman, A.D (2014). Fütürist *Tipografi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Vol No: 13. Sayı No 3, 213-238
- Sağlamtimur, Z.Ö. (2010). Dijital Sanat. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Vol No: 10. Sayı No 50, 240-251

Ansiklopediler

- X, Ö.C. (2004). Bilgisayar. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi. Cilt 4. İstanbul: Ana yayıncılık A.Ş ve Encyclopaedia Britannica, inc

Tezler

- Metin, A.C. (2008). Tipografinin Temel Kavramları ve Türkiye de Tipografi Eğitimi, Yüksek lisans. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
- Şafak Kılıç, Nurgül. (2009). Meslek Lisesi Grafik Bölümü Öğrencilerinin Bilgisayardaki Grafik Programlarını Kullanmadaki Yeterlikleri. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Ankara. Gazi Üniversitesi EBE

İnternet Kaynakları

- Anadolu Üniversitesi Yazı karakterlerinin sınıflandırılması (t.y)
<https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1019/113613.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (19 Nisan 2018)
- Commonly Used Font Combinations*. (t.y.)
https://www.w3schools.com/css/css3_fonts.asp (02 Mart 2018)
- Cufon nedir? Nasıl kullanılır? Türkçe karakter sorunu çözümü*.(t.y.)
<http://www.selimyilmaz.com/blog/web-tasarim/cufon-nedir-nasil-kullanilir-turkce-karakter-sorunu-cozumu.htm> (05 Nisan 2018)
- Freehand MX (t.y.) <http://www.abi.com.tr/urunler/freehand.html> (5 Haziran 2018)
- Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu. (1978). *Dijital yazıtipi tasarımının 30 yılı*.
<http://gmk.org.tr/uploads/news/file-14773510872009643334.pdf>.(20.01.2018)
- Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu. (2017). *Tipografinin geleceği*.
<http://gmk.org.tr/uploads/news/file-15047784781121694426.pdf>.(22.01.2018)

Konya Yenigün. (2017). *Adobe InDesign nedir? Ne işe yarar?*
<http://www.konyayenigun.com/coreldraw-nedir-ne-ise-yarar-makale,6758.html>.(05.06.2018)

Konya Yenigün. (2017). *Corel Draw Nedir? Ne işe Yarar?*
<http://www.konyayenigun.com/coreldraw-nedir-ne-ise-yarar-makale,6758.html> (05.06.2018)

MEB. (2008). *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Fotoğraf ve Grafik, Tipografi:*
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/%C4%B0leti%C5%9Fim%20Ara%C3%A7lar%C4%B1nda%20Foto%C4%9Fraf%20Kullan%C4%B1m%C4%B1.pdf (9 Nisan 2018)

TYPES TERMS. (t.y.) <https://www.supremo.co.uk/typeterms/> (27 Nisan 2018)

Web yazı tipleri.(t.y.) https://www.w3schools.com/css/css3_fonts.asp (01 Mart 2018)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI : Yusuf ÖZTUNÇ
DOĞUM YERİ : Elbistan
TARİHİ : 1983
MEDENİ HALİ : Evli
MAİL : ysfztnc@hotmail.com;
ADRES : Ağcalı Mah. Süleyman Çelebi Cad.
Seyirkent Sts. Sitesi A Blok No: 27 İç
Kapi No: 3
ONİKİŞUBAT / KAHRAMANMARAŞ

EĞİTİM DURUMU

2008-2012 Lisans Anadolu Üniversitesi - İktisad
2005-2007 Ön Lisans Konya Selçuk Üniversitesi - Grafik Tasarımı

YABANCI DİL

yok

İŞ TECRÜBESİ

2010-2018 Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Grafiker
2009-2010 Prizma Reklam Ajansı Grafiker
2007-2008 Fa Ajans Grafiker